

C. No. 5.

TABELLER OVER DE SPEDALSKE I NORGE

I AARET 1861

SAMT

AARSBERETNINGER FOR SAMME AAR

TIL

DEPARTEMENTET FOR DET INDRE

FRA

OVERLÆGERNE FOR DEN SPEDALSKE SYGDOM.

CHRISTIANIA.

TRYKT I DET STEENSKE BOGTRYKKERI

—
1862.

Indhold.

(Table des matières).

	Pag.		Pag.
<p>1. Tabeller over Til- og Afgang af Spedalske i 1861 i de enkelte civile Overøvrighedsdistrikter, Stiftelserne undtagne. (Tableaux de l'augmentation et de la diminution du nombre des spédalsques dans les différentes préfectures pendant l'année 1861)</p> <p>a. i Akershus, Hedemarkens og Christians Amter</p> <p>b. i Finmarkens Amt</p> <p>c. i Nordlands Amt</p> <p>d. i Nordre Thronhjems Amt</p> <p>e. i Søndre Thronhjems Amt</p> <p>f. i Romsdals Amt</p> <p>g. i Nordre Bergenhus Amt</p> <p>h. i Søndre Bergenhus Amt</p> <p>i. i Stavanger Amt</p> <p>k. i Bergens By, Lister og Mandals samt Nedenes og Raabygdelagets Amter</p>	<p>1—10.</p> <p>1.</p> <p>2.</p> <p>3.</p> <p>4.</p> <p>5.</p> <p>6.</p> <p>7.</p> <p>8.</p> <p>9.</p> <p>10.</p>	<p>4. Tabeller over de ved de 6 sidste Tællinger kjendte Antal Spedalske. (Tableaux du nombre des spédalsques connus lors des 6 derniers recensements)</p> <p>a. i Akershus, Hedemarkens og Christians samt i Rigets 5 nordlige Amter</p> <p>b. i de 5 sydlige Kystamter og Bergens By</p> <p>5. Tabeller til Sammenligning mellem de kjendte Antal Spedalske ved Udgangen af 1856 og 1861 i de enkelte civile Overøvrighedsdistrikter. (Tableaux comparatifs du nombre des spédalsques connus à la fin des années 1856 et 1861 dans les différentes préfectures)</p> <p>a. i Akershus, Hedemarkens og Christians Amter</p> <p>b. i Finmarkens Amt</p> <p>c. i Nordlands Amt</p> <p>d. i Nordre Thronhjems Amt</p> <p>e. i Søndre Thronhjems Amt</p> <p>f. i Romsdals Amt</p> <p>g. i Nordre Bergenhus Amt</p> <p>h. i Søndre Bergenhus Amt</p> <p>i. i Stavanger Amt</p> <p>k. i Bergens By, Lister og Mandals samt Nedenes og Raabygdelagets Amter</p> <p>1. Sammendrag af de foregaaende Tabeller</p>	<p>12.</p> <p>—</p> <p>—</p> <p>13—20.</p> <p>13.</p> <p>—</p> <p>14.</p> <p>15.</p> <p>—</p> <p>16.</p> <p>17.</p> <p>18.</p> <p>19.</p> <p>—</p> <p>20.</p>
<p>2. Tabeller over Til- og Afgang af Spedalske i 1861 i Stiftelserne. (Tableaux de l'augmentation et de la diminution des spédalsques dans les hospices pendant l'année 1861)</p> <p>a. i Stiftelserne i og ved Bergen</p> <p>b. i Stiftelserne i Molde, i og ved Thronhjem samt i Namdals Sygehus's Pleieafdeling</p>	<p>10.</p> <p>—</p> <p>—</p>	<p>6. Beretning for Aaret 1861 fra Overlæge for den spedalske Sygdom O. G. Høegh. (Rapport pour l'année 1861 par le médecin en chef de la spédalskhed, O. G. Høegh)</p>	<p>21.</p>
<p>3. Samlet Oversigts-Tabel over Til- og Afgang af Spedalske i 1861 i de enkelte civile Overøvrighedsdistrikter, Stiftelserne undtagne. (Tableau récapitulatif de l'augmentation et de la diminution du nombre des spédalsques dans les différentes préfectures pendant l'année 1861)</p>	<p>11.</p>		

	Pag.		Pag.
7. Beretning for Aaret 1861 fra Overlæge for den spedalske Sygdom T. J. Løberg.		(Rapports pour l'année 1861 par les médecins des hospices)	41—49.
(Rapport pour l'année 1861 par le médecin en chef de la spédalskhed, T. J. Løberg).	31.	a. fra Læge ved Pleiestiftelsen No. 1 J. A. Holmboe.	41.
8. Indberetninger for 1861 fra Lægerne ved Pleiestiftelserne for Spedalske.		b. fra Læge ved Reknes Pleiestiftelse F. C. Sand	43.
		c. fra Læge ved Reitgjerdets Pleiestiftelse P. A. Ekroll	45.

Le nombre des spédalsques connus en Norvège à la fin de l'année 1861 était de 2096, dont 709 se trouvaient dans les hospices (voyez page 11, tableau XIII, note). Le recensement de 1856 fit voir un nombre de 2079 spédalsques, auquel il faut ajouter 505, qui ne furent découverts que pendant les années suivantes, tandis que d'un autre côté il faut en déduire 47, qui d'après un examen ultérieur n'avaient pas été atteints de la spédalskhed. En comparant ainsi le nombre rectifié, c'est-à-dire celui de 2537, de la fin de l'année 1856 avec le nombre découvert jusqu' à la fin de l'année 1861, nous trouvons une diminution de 441; mais le recensement de cette dernière année, bien que plus authentique sans doute que le premier, n'ayant pu subir la même rectification, et par conséquent probablement sujet à montrer dans quelques années un nombre trop petit, l'importance de la diminution ne saurait être aussi considérable que celle mentionnée plus haut.

Tabel I. Oversigt over Til- og Afgang af Spedalske i 1861 i Akershus, Hedemarkens og Christians Amter.

Lagedistrikt.	Præstegjeld.	Antal ved Udgangen af 1860.			Tilgang.													Afgang.											Antal ved Udgangen af 1861.														
					Overseede ved tidligere Tællinger.			Indflyttede.			Hjemkomne fra Stiftelser.			Tilbagefald af Helbredede.			Ny Tilkomne.			Sum af Tilkomne.	Helbredede.			Døde.			Udflyttede.					Indlagte i Stiftelser.		Feilagtigt Opførte.			Sum af Afgaaede.						
		Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.		Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.											
	Næs	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-			
	Eidsvold	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
	Øvre Romerike	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1			
	1. Akershus Amt	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1			
	Søndre Østerdalen	2	2	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	3	3	3			
	2. Hedemarkens Amt	2	2	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	3	3	3			
	Hadeland og Land	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	2			
	Gausdal	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1			
	Øier	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-			
	Faaberg	-	1	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	1	-	1	-	-	1			
	Lesje	4	5	9	-	1	1	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	3	-	3	1	-	1	5	2	5	7	7	7			
	Lesje	4	5	9	-	1	1	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	3	-	3	1	-	1	5	2	5	7	7	7			
	Vang	2	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	1	3			
	Vestre Slidre	1	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	2	2	2			
	Nordre Valdres	3	2	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	2	5	5	5	5			
	3. Christians Amt	9	8	17	1	1	2	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	4	7	8	15	15	15			

Tabel III.

Oversigt over Til- og Afgang af Spedalske i 1861 i Nordlands Amt.

Lægedistrikt.	Præstegjeld.	Tilgang.																		Afgang.															Antal ved Udgangen af 1861.					
		Antal ved Udgangen af 1860.			Overseede ved tidligere Tællinger.			Indflyttede.			Hjemkomne fra Stiftelser.			Tilbagefald af Helbredede.			Ny Tilkomne.			Sum af Tilkomne.			Helbredede.			Døde.			Udflyttede.			Indlagte i Stiftelser.						Feilagtigt Opførte.		
		Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.
	Dvergberg	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
	Øxnes	5	-	5	1	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	1	7
	Bø	4	1	5	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	5	6			
	Sortland	1	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2			
	Hadsel	5	3	8	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	5	8			
Vesteraalen		15	6	21	4	1	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	1	1	-	-	-	2	17	24			
	Vaagen	5	4	9	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2	6	9			
	Valberg Sogn	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-			
Øst-Lofoten		5	4	9	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2	6	9			
	Buksnes	-	1	1	1	1	2	-	-	-	-	-	-	2	-	2	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	1	3	4			
	Borge Hvdsgn	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1			
	Flakstad	4	2	6	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	4	6			
	Verø	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-			
Vest-Lofoten		5	3	8	2	1	3	-	-	-	-	-	-	2	-	2	5	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	1	1	-	-	-	-	2	8	11			
	Ofoten	3	2	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	2	2	4						
	Lødingen	5	8	13	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	1	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	3	-	-	3	4	13						
		8	10	18	-	2	2	-	-	-	-	-	-	1	1	2	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	2	5	-	-	5	6	17						
	Hammerø	5	6	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	7						
	Stegen	5	2	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3	4	4	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	5						
	Rørstad Sogn	1	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1						
		11	9	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	4	5	5	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	1	11	24						
	Kjerringø Sogn	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-			
	Bødø	2	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	3						
	Gildeskaal	5	4	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	5						
	Bejeren	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1						
Bødø		7	5	12	1	-	1	-	-	-	-	-	-	2	3	5	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10	8	18						
	Skjerstad	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-			
	Rødø	9	9	18	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-	4	1	5	-	-	-	7	6	12			
	Lurø	6	2	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	2	2	4	-	-	-	5	3	4			
Lurø		15	11	26	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	2	-	-	-	-	-	-	1	2	3	-	-	6	3	9	-	-	-	12	9	16			
	Mo	1	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	1						
	Hemnes	1	1	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	1	1						
	Nesne	3	7	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	4	-	-	-	-	-	-	-	4	6						
Ranen		5	9	14	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	3	5	-	-	-	1	1	-	6	9						
	Alstahaug	8	9	17	1	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	1	-	1	-	2	8						
	Vefsen	1	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	2						
	Hatfjeldalen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-			
Alstahaug		9	11	20	1	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	1	1	2	-	-	1	-	1	-	3	8						
	Vegen	2	3	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	3						
	Brønø	9	8	17	1	-	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	4	7	-	-	-	7	8	12			
	Bindalen	6	4	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	1	1	2	-	3	5						
Brønø		17	15	32	1	-	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	4	5	9	-	10	15						
Nordlands Amt		97	83	180	11	6	17	-	-	-	1	-	1	-	-	-	7	9	16	34	-	-	-	-	-	-	8	8	16	-	-	43	93	171						

* I

Tabel IV.

Oversigt over Til- og Afgang af Spedalske i 1861 i Nordre Thronhjems Amt.

Lagedistrikt.	P ræstegjeld.	Antal ved Udgangen af 1860.			Tilgang.												Afgang.												Antal ved Udgangen af 1861.												
					Overseede ved tidligere Tællinger.			Indflyttede.			Hjemkomne fra Stiftelser.			Tilbagefald af Helbredede.			Ny Tilkomne.			Helbredede.			Døde.			Udflyttede.						Indlagte i Stiftelser.			Feilagtigt Opførte.			Sum af Afgaaede.			
					Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.				Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	
	Kolvereid	12	7	19	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	3	-	-	3	1	4	-	-	-	7	-	7	-	-	-	11	3	8	11
	Nærø	7	3	10	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	3	-	3	-	-	-	4	5	3	8
Ytre Namdal		19	10	29	2	2	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	5	-	-	-	-	-	4	1	5	-	-	-	10	-	10	-	-	-	15	8	11	19
	Fosnes	9	9	18	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	6	-	-	1	1	2	-	-	-	2	-	2	-	-	-	4	11	9	20			
	Overhalvden	2	2	4	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	3	6	6			
	Grong	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1			
Indre Namdal		12	11	23	5	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	3	8	-	-	1	1	2	-	-	-	2	-	2	-	-	-	4	15	12	27			
	Snaasen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-			
	Beitstaden	5	1	6	1	-	1	-	-	-	1	1	-	-	-	-	1	1	3	3	-	-	1	-	1	-	-	-	2	-	2	-	-	-	3	3	3	6			
	Stod	2	4	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1	-	-	1	-	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	2	1	4	5			
Nordre Indherred		7	5	12	1	-	1	-	-	-	1	1	-	-	-	-	1	1	2	4	-	-	2	-	2	-	-	-	3	-	3	-	-	-	5	4	7	11			
	Sparbu	5	1	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	3	1	4	-	-	-	4	2	1	3			
	Inderøen	10	9	19	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	2	1	3	-	-	-	3	-	3	-	-	-	6	6	8	14			
	Verdalen	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1			
	Ytterøen	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1			
Midtre Indherred		18	10	28	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	2	-	-	-	-	-	3	1	4	-	-	-	6	1	7	-	-	-	11	10	9	19
	Levanger	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1			
	Skogn	3	2	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	1	3	1	4			
	Frosten	4	5	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	3	3	6	-	-	-	6	1	3	4			
	Lexviken	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2	2			
Søndre Indherred		11	7	18	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	3	4	7	-	-	-	8	7	4	11
	Nedre Stjørdal	1	1	2	1	-	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	1	-	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	3	-	-	-	3	1	1	2			
	Øvre Stjørdal	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-			
Stjørdalen		1	1	2	1	-	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	1	-	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	3	-	-	-	3	1	1	2			
Nordre Thronhjems Amt		68	44	112	10	2	12	-	-	-	1	1	2	-	-	-	4	5	9	23	-	-	11	3	14	-	-	-	27	5	32	-	-	-	46	45	44	89			

Tabel V.

Oversigt over Til- og Afgang af Spedalske i 1861 i Søndre Thronhjems Amt.

Lægedistrikt.	Præstegjeld.	Antal ved Udgangen af 1860.			Tilgang.															Afgang.															Antal ved Udgangen af 1861.				
					Overseede ved tidligere Tællinger.			Indflyttede.			Hjemkomne fra Stiftelser.			Tilbagefald af Helbredede.			Ny Tilkomne.			Sum af Tilkomne.	Helbredede.			Døde.			Udflyttede.			Indlagte i Stiftelser.			Feilagtigt Opførte.					Sum af Afgaaede.	
					Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.		Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.					Tils.
	Bjørnør	14	8	22	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	5	-	-	-	1	1	2	-	-	-	8	2	10	-	-	-	12	9	6	15
	Aafjord	5	2	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	1	4	-	-	-	4	3	1	4
Nordre Fosen		19	10	29	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	3	6	-	-	-	1	1	2	-	-	-	11	3	14	-	-	-	16	12	7	19
	Bjugn	5	1	6	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	1	6	1	7
	Ørlandet	8	2	10	1	-	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	1	-	1	1	1	1	1	2	2	-	-	-	4	6	2	8
	Stadsbygden	13	9	22	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	1	1	4	1	5	-	-	-	6	10	7	17
Midtre Fosen		26	12	38	2	-	2	-	-	-	2	-	2	-	-	-	1	-	1	5	-	-	-	1	1	2	1	1	1	1	7	1	8	-	-	11	22	10	32
	Hitteren	13	4	17	2	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	1	9	-	-	-	9	8	5	13
	Hevne	12	7	19	3	2	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	4	9	-	-	-	1	-	1	1	1	1	1	12	4	16	-	-	18	4	6	10
Søndre Fosen		25	11	36	5	3	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	3	6	14	-	-	-	1	-	1	1	1	1	1	20	5	25	-	-	27	12	11	23
	Strinden	1	1	2	1	2	3	-	-	-	1	1	-	-	-	-	2	2	6	6	-	-	-	1	1	2	-	-	-	1	4	5	-	-	-	7	-	1	1
	Bynesset	2	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	1	2	-	2
	Leinstrandens Sogn	1	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
	Klebu	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Strinden		4	3	7	1	2	3	-	-	-	1	1	-	-	-	-	2	2	6	6	-	-	-	1	1	2	1	1	1	1	1	6	7	-	-	10	2	1	3
	Melhus	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	1	-	-	-
	Støren	1	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	-	-	-	2	-	-	-
	Holtaalen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Røros	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Guldalen		1	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	3	-	-	-	3	-	-	-
	Børsen	-	-	-	1	3	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	1	2	2	4
	Ørkedal	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Meldal	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ørkedalen		-	-	-	1	3	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	1	2	2	4
Thronhjems Stadsphysicat.		4	1	5	-	-	2 ⁴	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	1	-	1	-	-	-	2	1	3	-	-	-	4	3	-	3
Søndre Thronhjems Amt		79	39	118	12	8	20	-	-	-	2	1	3	-	-	-	7	6	13	36	-	-	-	5	3	8	-	1	1	142	19	61	-	-	-	70	53	31	84

1) Til Thronhjem. 2) Hvorhen vides ikke. 3) Til Thronhjem. 4) Fra Ørlandet og Leinstrandens Sogn.

C. No. 5.

Tabel VI.

Oversigt over Til- og Afgang af Spedalske i 1861 i Romsdals Amt.

Læge- distrikt.	Præstegjeld.	Tilgang.															Afgang.															Antal ved Udgangen af 1861.												
		Antal ved Udgangen af 1860.			Overseede ved tidli- gere Tæl- linger.			Indflyt- tede.			Hjem- komne fra Stiftelser.			Tilbage- fald af Helbre- dede.			Ny Til- komne.			Sum af Til- kom- ne.			Helbre- dede.			Døde.			Udflyt- tede.						Indlagte i Stiftel- ser.			Feilagtigt Opførte.			Sum af Af- gaa- ede.			
		Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.				
	Aure	3	4	7	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	4	4			
	Halse Sogn uden Torjulvaag og Bøfjord	2	5	7	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	3	-	-	-	1	1	2	-	-	-	1	1	2	-	-	-	5	-	4	4
	Edø	4	4	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	-	-	-	1	1	2	-	-	-	4	2	2	4						
Nordre Nordmøre		9	13	22	1	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	3	6	-	-	-	5	2	7	-	-	-	13	2	10	12						
	Kvernes	8	5	13	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	4	-	4	-	-	-	1	-	1	-	-	-	3	2	5	-	-	-	6	8	3	11			
	Fredø Sogn	5	2	7	3	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	5	-	5	-	-	-	-	-	-	3	-	3	-	-	-	3	6	3	9						
	Øre Sogn	5	3	8	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	1	5	-	-	-	5	1	3	4						
Søndre Nordmøre		18	10	28	6	2	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2	10	-	10	-	-	-	1	-	1	-	-	-	10	3	13	-	-	-	14	15	9	24			
	Rindal	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-						
	Surendal	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-						
	Stangvik Sogn med Torjulvaag og Bøfjord	6	3	9	-	1	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	-	-	-	-	-	-	1	7	3	10						
	Thingvold Sogn	5	4	9	4	-	4	-	-	-	-	-	-	2	1	3	7	-	7	-	-	-	-	-	-	1	1	2	1	1	2	1	3	9	4	13								
	Sundal	1	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	1								
	Øxendal	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-								
Indre Nordmøre		12	9	21	4	1	5	-	-	-	1	-	1	-	-	-	2	1	3	9	-	9	-	-	-	1	1	2	1	1	2	2	5	16	9	25								
	Nesset	1	4	5	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	3	4	-	4	-	-	-	1	-	1	-	-	-	2	2	4	-	5	-	4	4					
	Gryten	2	4	6	1	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2	-	-	-	1	-	1	-	-	-	2	2	4	-	5	-	3	3					
	Veø	4	4	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	-	-	-	1	4	3	7						
Indre Romsdal		7	12	19	1	2	3	-	-	-	-	-	-	2	1	3	6	-	6	-	-	-	2	-	2	-	-	-	4	5	9	-	-	-	11	4	10	14						
	Bod	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	2						
	Akerø	4	4	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	4	-	-	-	4	2	2	4						
	Frenen	4	1	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	1	3	1	4									
	Bolsø	4	6	10	1	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	3	4	7	-	-	-	7	2	3	5									
	Molde	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-								
	Vestnes	8	9	17	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	7	5	12	-	-	-	12	2	4	6									
Ytre Romsdal		21	20	41	2	1	3	-	-	-	-	-	-	1	-	1	4	-	4	-	-	-	-	-	-	13	11	24	-	-	-	24	11	10	21									
	Stranden	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-								
	Norrdalen	1	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	2						
	Ørskog	-	1	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	-	-	-	1	-	1	1						
Østre Søndmøre		2	1	3	1	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	-	-	-	2	2	1	3									
	Haram	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	2						
	Aalesund	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-								
	Borgund	7	2	9	1	1	2	-	-	-	-	-	-	1	-	1	3	-	3	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	2	8	2	-	10									
	Skoue og Vatne	-	3	3	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	1	1	3	4									
Nordre Søndmøre		10	5	15	2	1	3	-	-	-	-	-	-	1	1	2	5	-	5	-	-	-	-	-	-	1	1	2	1	1	2	4	11	5	16									
	Ulfsten	3	5	8	-	1	1	-	-	-	1 ¹⁾	-	1	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	1	1	2	3	5	8							
	Herø	8	8	16	5	3	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	9	-	9	-	-	-	-	-	-	7	3	10	-	2	2	12	7	6	13						
	Vanelven	3	3	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	3	-	-	-	3	1	2	3									
Vestre Søndmøre		14	16	30	5	4	9	-	-	-	1	-	1	-	-	-	1	-	1	11	-	11	-	-	-	1	-	1	-	-	-	9	4	13	3	17	11	13	24					
	Hjørendfjord	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1						
	Volden	7	6	13	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	3	5	-	5	-	-	-	1	-	1	-	-	-	3	2	5	1	7	8	3	11					
Indre Søndmøre		9	6	15	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	3	5	-	5	-	-	-	2	-	2	-	-	-	3	2	5	1	8	9	3	12					
Romsdals Amt		102	92	194	24	14	38	-	-	-	2	-	2	-	-	-	12	3	15	55	-	55	-	-	-	9	4	13	-	-	-	47	30	77	3	5	8	98	81	70	151			

1) Hjemflyttet fra Mandal, hvor han havde henligget under Behandling.

Tabel VII.

Oversigt over Til- og Afgang af Spedalske i 1861 i Nordre Bergenhus Amt.

Læge- distrikt.	Præstegjeld.	Antal ved Udgangen af 1860.			Tilgang.												Afgang.												Antal ved Udgangen af 1861.									
					Overseede ved tidli- gere Tæl- linger.			Indflyt- tede.			Hjem- komne fra Stiftel- ser.			Tilbage- fald af Helbre- dede.			Ny Til- komne.			Sum af Til- kom- ne.			Helbre- dede.			Døde.						Udflyt- tede.			Indlagte i Stiftel- ser.			Feilagtigt Opførte.
		Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	
	Eid undt. Horningdal	5	3	8	1	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	4	10		
	Daviken	4	3	7	-	1	1 ¹⁾	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	4	9			
	Selø	12	6	18	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-	1	-	1	-	-	-	11	5	16			
	Breananger af Kin	6	4	10	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	6	12				
	Ytre Nordfjord	27	16	43	1	3	4	1	-	1	-	-	-	-	-	2	2	7	-	-	-	2	2	-	-	-	1	-	1	-	-	3	28	19	47			
	Gloppen	6	2	8	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	4	-	-	-	-	-	-	1 ⁴⁾	-	1	-	-	-	-	-	1	8	3	11		
	Indviken	-	2	2	4	1	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	3	7			
	Stryn	3	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	1	4				
	Horningdal af Eid	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-			
	Indre Nordfjord	9	5	14	6	1	7	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	9	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	1	15	7	22			
	Kin undt. Bremanger	28	25	53	-	-	-	-	1 ²⁾	1	2	1	3	-	-	2	2	4	8	-	-	5	3	8	-	-	2	2	4	1	1	13	25	23	48			
	Askevold	12	8	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-	-	-	-	2	2	1 ⁵⁾	-	1	5	-	5	-	-	8	7	6	13		
	Hyllestad undt. Bø	3	4	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	1	3	3	6			
	Ytre Holmedal	11	11	22	2	1	3	-	-	-	-	-	-	-	1	2	3	6	-	-	-	-	1	1	-	-	2	5	7	-	-	8	12	8	20			
	Ytre Søndfjord	54	48	102	2	1	3	-	1	1	2	1	3	-	-	4	4	8	15	-	-	5	6	11	1	-	1	9	8	17	-	1	30	47	40	87		
	Jølster	3	-	3	1	-	1	1 ³⁾	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	4	-	4			
	Førde og Holsen	15	10	25	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	3	2	5	6	-	-	-	1	-	1	-	-	4	3	7	-	-	8	14	9	23			
	Nøstdal	20	30	50	3	2	5	-	-	-	-	-	-	-	2	1	3	8	-	-	-	1	2	3	-	-	5	4	9	-	-	12	19	27	46			
	Vefring	12	9	21	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	2	-	-	-	3	-	3	1 ⁶⁾	1 ⁷⁾	2	1	2	2	1	3	10	7	6	13		
	Indre Holmedal	13	8	21	5	-	5	-	-	-	1	1	-	-	2	3	5	11	-	-	-	2	-	2	-	-	3	1	4	-	-	6	15	11	26			
	Indre Søndfjord	63	57	120	11	2	13	-	-	-	1	1	-	-	8	6	14	28	-	-	-	8	2	10	-	1	1	13	9	22	2	1	3	36	59	53	112	
	Bø af Hyllestad	2	1	3	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	2	1	3			
	Ladvik	9	7	16	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	1	4	-	-	1	1	2	-	-	6	5	5	10			
	Evindvik	7	8	15	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	1	1	4	-	-	-	-	1	1	2	-	-	-	-	1	1	3	9	7	16				
	Ytre Sogn	18	16	34	3	-	3	-	-	-	1	1	-	-	-	1	1	5	-	-	-	5	2	7	-	-	1	1	2	-	1	10	16	13	29			
	Vik	5	9	14	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	-	-	-	-	1	1	2	1 ⁸⁾	-	1	1	-	1	-	4	3	9	12			
	Balestrand	6	5	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	1	1	-	-	1	-	1	-	-	2	5	5	10			
	Lekanger	4	11	15	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	5	10	15			
	Midtre Sogn	15	25	40	1	-	1	-	-	-	1	1	-	-	-	2	2	4	-	-	-	-	1	3	4	1	-	1	2	-	2	-	7	13	24	37		
	Sogndal	10	7	17	1	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	2	-	2	-	1	1	-	-	3	9	7	16			
	Hafslo	7	5	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	1	3	-	-	-	-	-	4	5	3	8			
	Lyster	7	8	15	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	1	1	2	-	-	-	-	1	1	2	-	-	2	-	2	-	-	4	6	7	13			
	Justedal	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1			
	Indre Sogn	25	20	45	1	1	2	-	-	-	1	1	-	-	1	-	1	4	-	-	-	1	2	3	4	1	5 ⁹⁾	2	1	3	-	-	11	21	17	38		
	Lærdal	8	5	13	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	1	10	4	14			
	Aurland	4	4	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	4	8				
	Lærdal	12	9	21	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	1	14	8	22			
	Nordre Bergenhus Amt	223	196	419	26	8	34	-	-	-	5	2	7	-	-	15	16	31	72	-	-	-	20	17	37	6	1	7	28	20	48	2	3	5	97	213	181	394

1) Fra Gloppen. 2 & 3) Fra Vefring. 4) Til Daviken. 5, 8 & 9) Til Amerika. 6) Til Jølster. 7) Til Kin.

C. No. 5.

Tabel IX.

Oversigt over Til- og Afgang af Spedalske i 1861 i Stavanger Amt.

Lægedistrikt.	Præstegjeld.	Antal ved Udgangen af 1860.			Tilgang.												Afgang.												Antal ved Udgangen af 1861.											
					Overseede ved tidligere Tællinger.			Indflyttede.			Hjemkomne fra Stiftelser.			Tilbagefald af Helbredede.			Ny Tilkomne.			Sum af Tilkomne.			Helbredede.			Døde.						Udflyttede.			Indlagte i Stiftelser.			Feilagtigt Opførte.		
		Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.			
	Skudesnes . . .	7	8	15	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	7	9	16		
	Torvestad . . .	2	4	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	4	6
	Tysvær . . .	7	6	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	6	13
	Augvaldsnes . .	7	7	14	2	-	2	-	-	-	1	-	1	-	-	-	2	-	2	2	1	3	-	-	-	1	-	1	-	-	-	4	9	6	15					
	Skjold . . .	8	7	15	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	-	-	-	1	1	2	-	-	-	2	8	6	14					
Vestre Ryfylke		31	32	63	2	2	4	-	-	-	1	-	1	-	-	-	2	1	3	-	-	-	2	3	5	-	-	-	1	1	2	-	-	-	7	33	31	64		
	Sand . . .	1	3	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3	4		
	Jelse . . .	5	3	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	5	2	7					
	Nærstrand . . .	4	5	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	4	4	8					
	Vikedal . . .	3	4	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	-	-	-	1	1	2	-	-	-	4	1	2	3					
Nordre Ryfylke		13	15	28	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3	4	-	-	-	1	1	2	-	-	-	6	11	11	22					
	Hjelmeland . . .	1	1	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	3					
	Rennesø . . .	6	4	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2	2	-	2	1	1	2	-	-	-	1	-	1	-	-	-	2	6	4	10					
	Strand . . .	4	3	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	3	7					
	Finø . . .	-	3	3	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	1	1	2	3					
Søndre Ryfylke		11	11	22	1	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2	-	-	-	1	1	2	-	-	-	1	1	2	-	-	-	3	12	11	23		
	Hetland . . .	8	5	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	5	13					
	Haaland . . .	2	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	3					
	Stavanger By . .	2	4	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	4	6					
	Høiland . . .	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1								
Stavanger		14	10	24	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	-	-	-	-	-	-	1	13	10	23								
	Lunde . . .	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1					
	Soggendal . . .	3	2	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	2	4					
	Egersunds By og Landsogn . .	4	2	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	1	4	1	5					
	Helleland . . .	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-					
	Klep . . .	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1					
Jæderen og Dalerne		9	4	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	-	-	-	1	1	2	-	-	-	2	8	3	11					
Stavanger Amt		78	72	150	3	3	6	-	-	-	1	-	1	-	-	-	4	1	5	12	-	12	-	-	-	3	4	7	-	-	-	19	77	66	143					

C. No. 5.

Tabel X.

Oversigt over Til- og Afgang af Spedalske i 1861 i Bergens By, Stiftelserne undtagne, i Lister og Mandals Amt samt Nedenes og Raabygdelagets Amt.

	Antal ved Udgangen af 1860.			Tilgang.											Afgang.											Antal ved Udgangen af 1861.																	
				Overseede ved tidligere Tællinger.			Indflyttede.			Hjemkomne fra Stiftelser.			Tilbagefald af Helbredede.			Ny Tilkomne.			Sum af Tilkomne.			Helbredede.			Døde.				Udflyttede.			Indlagte i Stiftelser.			Feilagtigt Opførte.			Sum af Afgaaede.					
	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.				
Bergens Stadsphysicat	4	5	9	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	2	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	2	5	5	10
Kvinesdals og Flekkefjords Præstegjelde, Flekkefj. Lægedistrikt	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	2			
Farsund, Lyngdals Distrikt	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2			
Holts Sogn, Østre Nedenes Distrikt	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1					
	7	7	14	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	1	2	3	4	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	2	2	-	-	-	3	8	7	15				

Tabel XI.

Oversigt over Til- og Afgang af Spedalske i 1861 i Stiftelserne i og ved Bergen.

Stiftelse.	Belæg ved Udgangen af 1860.			Indkomne i 1861.			Afgang i 1861									Belæg ved Udgangen af 1861.			Forholdet af Døde til samtlige i 1861 i Stiftelsen Optagne.
							ved Helbredelse.			ved Død.			ved Hjemsendelse.						
	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	
Pleiestiftelsen No. 1	123	151	274	28	19	47	-	-	-	27	19	46	8	1	9	116	150	266	14,33 pCt.
St. Jørgens Hospital	42	56	98	3	6	9	-	-	-	10	5	15	1	-	1	34	57	91	14,1 pCt.
Lungegaardshospitalet	36	32	68	14	16	30	1	2	3	2	2	4	5	2	7	42	42	84	4,8 pCt.
Tilsammen	201	239	440	45	41	86	1	2	3	39	26	65	14	3	17	192	249	441	

Tabel XII.

Oversigt over Til- og Afgang af Spedalske i 1861 i Stiftelserne i Molde, i og ved Throndhjem samt i Namdals Sygehus's Pleieafdeling.

Stiftelse.	Belæg ved Udgangen af 1860.			Indkomne i 1861.			Afgang i 1861									Belæg ved Udgangen af 1861.					
							ved Helbredelse.			ved Død.			ved Overflytning i anden Stiftelse eller ved Hjemsendelse.								
	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.			
Reknes Hospital i Molde	30	33 ¹⁾	63	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	1	31	32	63	-	-	-
Landets Kurerkammer i Throndhjem	7	8	15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	8	15	-	-	-
Pleieafdelingen ved Namdals Sygehus	14	5	19	7	3	10	1	-	1	4	-	4	16	8	24	-	-	-	-	-	-
Reknes Pleiestiftelse	-	-	-	64	62	126	-	-	-	9	11	20	4	-	4	51	51	102	-	-	-
Reitgjerdets Pleiestiftelse	-	-	-	121	67	188	-	-	-	7	5	12	7	3	10	107	59	166	-	-	-
Tilsammen	51	46	97	193	132	325	1	-	1	20	17	37	65	51	116	158	110	268			

¹⁾ Den Uoverensstemmelse i Kjønangivelsen, som her finder Sted med foregaaende Aarsberetning (29 Md. 34 Kv.), hidrører fra en senere Berigtigelse af de oprindelige Lister.

Tabel XIII. Samlet Oversigt over Til- og Afgang af Spedalske i 1861 i Overøvrighedsdistrikterne, Stiftelserne undtagne (jfr. Tab. I—X)*).

Overøvrighedsdistrikt.	Antal ved Udgangen af 1860.			Tilgang.												Afgang.												Antal ved Udgangen af 1861.											
				Overseede ved tidligere Tællinger.			Indflyttede.			Hjemkomne fra Stiftelser.			Tilbagefald af Helbredede.			Ny Tilkomne.			Sum af Tilkomne.			Helbredede.			Døde.						Udflyttede.			Indlagte i Stiftelser.			Feilagtigt Opførte.		
	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.			
Akershus Amt	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Hedemarkens Amt	2	2	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2
Christians Amt	9	8	17	1	1	2	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	4	1	-	1	6	7	8			
Finmarkens Amt	24	20	44	11	3	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	3	17	-	-	-	-	-	5	4	9	-	-	-	3	7	10	-	-	-	19	28	14
Nordlands Amt	97	83	180	11	6	17	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	9	16	34	-	-	-	-	-	8	8	16	-	-	-	15	12	27	-	-	-	43	93	78
Nordre Thronhjems Amt	68	44	112	10	2	12	-	-	-	1	1	2	-	-	-	4	5	9	23	-	-	-	-	-	11	3	14	-	-	-	27	5	32	-	-	-	46	45	44
Søndre Thronhjems Amt	79	39	118	12	8	20	-	-	-	2	1	3	-	-	-	7	6	13	36	-	-	-	-	-	5	3	8	-	1	1	42	19	61	-	-	-	70	53	31
Romsdals Amt	102	92	194	24	14	38	-	-	-	2	-	2	-	-	-	12	3	15	55	-	-	-	-	-	9	4	13	-	-	-	47	30	77	3	5	8	98	81	70
Nordre Bergenhus Amt	223	196	419	26	8	34	-	-	-	5	2	7	-	-	-	15	16	31	72	-	-	-	-	-	20	17	37	6	1	7	28	20	48	2	3	5	97	213	181
Søndre Bergenhus Amt	137	140	277	13	17	30	-	-	-	2	-	2	-	-	-	11	6	17	49	-	-	-	-	-	12	10	22	-	-	-	12	11	23	1	1	2	47	138	141
Bergens By	4	5	9	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	2	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-	2	5	5
Stavanger Amt	78	72	150	3	3	6	-	-	-	1	-	1	-	-	-	4	1	5	12	-	-	-	-	-	6	6	12	-	-	-	3	4	7	-	-	-	19	77	66
Lister og Mandals Amt	2	2	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	2
Nedenes og Raabygd. Amt	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	826	705	1531	111	62	173	-	-	-	17	4	21	-	-	-	62	50	112	306	-	-	-	-	-	78	57	135	6	2	8	181	110	291	7	9	16	450	744	643

A n m. Naar Antallet af dem, der i denne Tabel ere opførte som hjemkomne fra eller indlagte i Stiftelser, viser sig mindre end efter Tabellerne XI og XII, maa erindres, - foruden at en stor Del af de i Tabel XII opførte Indkomne kun ere overflyttede fra en anden Stiftelse - endvidere, at Distriktslægerne ikke altid saa betids faa vide Besked om en Spedalsks Hjemkomst fra eller Indlæggelse i Stiftelse, at de kunne opføre Forandringen netop for det Aar, i hvilket den virkelig har fundet Sted.

*) Det samlede Antal Spedalske, som kjendtes i Riget ved Udgangen af 1861, var:

1. I Stiftelserne i og ved Bergen (jfr. Tabel XI)	441 Spedalske.
2. I Reknes og Reitgjerdets Pleiestiftelser (jfr. Tabel XII)	268 —
Tilsammen i Stiftelser	
3. Udenfor Stiftelser, fordelte paa ovennævnte Overøvrighedsdistrikter	709 Spedalske.
Tilsammen i hele Riget	
	1387 —
	2096 Spedalske.

Tabel XIV. Oversigt over det kjendte Antal Spedalske ved de sidste 6 Tællinger i Akershus, Hedemarkens, Christians samt i Rigets 5 nordlige Amter, Stiftelserne medtagne.

	1856.	1857.	1858.	1859.	1860.	1861.
Akershus Amt	-	-	-	2	2	1
Hedemarkens Amt	-	-	-	3	4	3
Christians Amt	12	13	17	21	17	15
Finmarkens Amt	35	31	42	44	44	42
Nordlands Amt	213	175	159	161	180	171
Nordre Thronhjems Amt med Namdals Sygehus's Pleieafdeling*)	138	143	139	142	131	89
Søndre Thronhjems Amt med Kurerkammeret*) og Reitgjerdets Pleiestiftelse**)	130	138	126	134	133	250
Romsdals Amt med Reknes Hospital*) og Reknes Pleiestiftelse**)	268	230	248	262	257	253
Tilsammen	796	730	731	769	768	824

*) Disse 3 Stiftelser bleve nedlagte i 1861. **) Disse 2 Stiftelser bleve tagne i Brug i 1861.

Tabel XV. Oversigt over det kjendte Antal Spedalske ved de sidste 6 Tællinger i de 5 sydlige Kystamter og Bergens By, Stiftelserne medtagne.

	1856.	1857.	1858.	1859.	1860.	1861.
Nordre Bergenhus Amt	606	485	496	439	419	394
Søndre Bergenhus Amt	352	289	285	285	277	279
Bergen med Stiftelser	171	365	410	439	449	451
Stavanger Amt	185	189	157	159	150	143
Lister og Mandals Amt	3	2	2	3	4	4
Nedenes og Raabygdelagets Amt	-	-	1	1	1	1
Tilsammen	1317	1330	1351	1326	1300	1272

Tabel XVI. Sammenlignende Oversigt over det kjendte Antal Spedalske ved Udgangen af 1856 og 1861 i Akershus, Hedemarkens og Christians Amter.

Præstegjeld.	Antal Spedalske i 1856 udenfor Stiftelser*).				Det hidtil kjendte Antal Spedalske i 1861*.)			De Spedalskes Antal i Femaaret 1856—61	
	Opførte ved Tællingen.	Overseede ved Tællingen og senere fundne.	Feilagtigt Opførte ved Tællingen.	Virkeligt Antal i 1856 efter foregaaende Berigtigelser.	hjemme i Distrikterne.	i Stiftelser (udenfor dem, som henlaa i saadanne i 1856).	Tilsammen.	tiltaget med	aftaget med
Næs	-	1	-	1	-	-	-	-	1
Eidsvold	-	1	-	1	1	-	1	-	-
Elverum	-	4	-	4	3	-	3	-	1
Gran	-	1	-	1	2	-	2	1	-
Gausdal	1	-	-	1	1	-	1	-	-
Øier	-	1	-	1	-	1	1	-	-
Lom	1	-	-	1	-	-	-	-	1
Lesje	7	4	-	11	7	3	10	-	1
Vang i Valdres	1	1	-	2	3	-	3	1	-
Vestre Slidre	2	-	-	2	2	-	2	-	-
Nordre Aurdal	-	1	-	1	-	-	-	-	1
Tilsammen i de 3 ovennævnte Amter	12	14	-	26	19	4	23	-	3

*) Som denne og de følgende Tabellers Overskrift viser, ere de Spedalske, som ved Udgangen af 1856 henlaa i Stiftelser, satte ud af Betragtning ved Opgjøret for 1856, og ligesaa de af disse samme Individuer, der ogsaa ved Udgangen af 1861 opholdt sig i Stiftelser, ved Opgjøret for sidstnævnte Aar. At denne Fremgangsmaade er benyttet fremfor den mere nærliggende, ved Opgjøret for hvert af de tvende Aar at fordele alle i Stiftelserne henliggende Spedalske efter sine Hjemsteder, og saaledes lade Sammenligningen omfatte alle Spedalske uden Hensyn til om de opholdt sig i eller udenfor Stiftelser, har sin Grund i, at Fordelingen ved 1856 Aars Udgang ikke for alle med Bestemthed lader sig udføre.

Tabel XVII. Sammenlignende Oversigt over det kjendte Antal Spedalske ved Udgangen af 1856 og 1861 i Finmarkens Amt.

Præstegjeld.	Antal Spedalske i 1856 udenfor Stiftelser.				Det hidtil kjendte Antal Spedalske i 1861			De Spedalskes Antal i Femaaret 1856—61	
	Opførte ved Tællingen.	Overseede ved Tællingen og senere fundne.	Feilagtigt Opførte ved Tællingen.	Virkeligt Antal i 1856 efter foregaaende Berigtigelser.	hjemme i Distrikterne.	i Stiftelser (udenfor dem, som henlaa i saadanne i 1856).	Tilsammen.	tiltaget med	aftaget med
Lebesby	1	-	-	1	-	-	-	-	1
Kistrand	-	1	-	1	-	-	-	-	1
Maasø	-	1	-	1	1	-	1	-	-
Hammerfest	-	2	-	2	-	-	-	-	2
Loppen	-	-	-	-	-	1	1	1	-
Alten-Talvik	-	6	-	6	4	-	4	-	2
Skjervø	11	4	-	15	12	-	12	-	3
Lyngen	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Karlsø	4	4	-	8	5	-	5	-	3
Tromsø	5	2	-	7	2	3	5	-	2
Balsfjord	-	3	-	3	3	4	7	4	-
Maalselven	1	-	-	1	1	-	1	-	-
Lenvik	2	1	-	3	3	-	3	-	-
Berg	4	-	-	4	2	-	2	-	2
Tranø	1	-	-	1	-	-	-	-	1
Ibestad	-	1	-	1	-	1	1	-	-
Throndenes	5	1	-	6	3	3	6	-	-
Kvedfjord	1	2	-	3	6	-	6	3	-
Finmarkens Amt	35	28	-	63	42	12	54	-	9

Tabel XVIII. Sammenlignende Oversigt over det kjendte Antal Spedalske ved Udgangen af 1856 og 1861 i Nordlands Amt.

Præstegjeld.	Antal Spedalske i 1856 udenfor Stiftelser.				Det hidtil kjendte Antal Spedalske i 1861			De Spedalskes Antal i Femaaret 1856-61	
	Opførte ved Tællingen.	Overseede ved Tællingen og senere fundne.	Feilagtigt Opførte ved Tællingen.	Virkeligt Antal i 1856 efter foregaaende Berigtigelser.	hjemme i Distrikterne.	i Stiftelser (udenfor dem, som henlaa i saadanne i 1856).	Tilsammen.	tiltaget med	aftaget med
Dvergberg	2	-	-	2	1	-	1	-	1
Øxnes	4	-	-	4	7	-	7	3	-
Bø	5	2	-	7	6	1	7	-	-
Sortland	-	-	-	-	2	-	2	2	-
Hadsel	12	2	-	14	8	-	8	-	6
Vaagen	10	1	-	11	9	-	9	-	2
Valberg Sogn	1	-	-	1	-	-	-	-	1
Buksnes	4	-	-	4	4	1	5	1	-
Borge Sogn	3	-	-	3	1	-	1	-	2
Flakstad	6	2	-	8	6	-	6	-	2
Verø	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ofoten	3	2	-	5	4	3	7	2	-
Lødingen	15	3	-	18	13	3	16	-	2
Hammerø	17	1	-	18	12	2	14	-	4
Stegen	13	1	-	14	10	1	11	-	3
Rørstad Sogn	6	-	-	6	2	-	2	-	4
Kjerringø Sogn	1	-	-	1	-	-	-	-	1
Bodø	3	-	-	3	5	-	5	2	-
Bejeren	1	-	-	1	1	-	1	-	-
Gildeskaal	6	1	-	7	12	-	12	5	-
Skjerstad	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Saltdalen	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rødø	23	1	-	24	12	3	15	-	9
Lurø	9	1	-	10	4	5	9	-	1
Mo	2	-	-	2	1	-	1	-	1
Hemnes	-	2	-	2	2	1	3	1	-
Nesne	14	2	-	16	6	-	6	-	10
Alstahaug	19	3	-	22	17	1	18	-	4
Vefsen	1	2	-	3	2	-	2	-	1
Hatfjeldalen	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vegen	4	-	-	4	5	-	5	1	-
Brønø	14	4	-	18	12	6	18	-	-
Bindalen	15	-	-	15	7	3	10	-	5
Nordlands Amt	213	30	-	243	171	30	201	-	42

Tabel XIX. Sammenlignende Oversigt over det kjendte Antal Spedalske ved Udgangen af 1856 og 1861 i Nordre Thronhjems Amt.

Præstegjeld.	Antal Spedalske i 1856 udenfor Stiftelser.				Det hidtil kjendte Antal Spedalske i 1861			De Spedalskes Antal i Femaaret 1856-61	
	Opførte ved Tællingen.	Overseede ved Tællingen og senere fundne.	Feilagtigt Opførte ved Tællingen.	Virkeligt Antal i 1856 efter foregaaende Berigtigelser.	hjemme i Distrikterne.	i Stiftelser (udenfor dem, som henlaa i saadanne i 1856).	Tilsammen.	tiltaget med	aftaget med
Kolvereid	21	4	-	25	11	7	18	-	7
Nærø	17	2	-	19	8	2	10	-	9
Fosnes	32	-	-	32	20	8	28	-	4
Overhalvden	7	3	-	10	6	-	6	-	4
Grong	5	-	-	5	1	-	1	-	4
Snaasen	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Beitstaden	9	4	-	13	6	1	7	-	6
Stod	3	1	-	4	5	-	5	1	-
Sparbu	10	-	-	10	3	4	7	-	3
Inderøen	15	2	-	17	14	2	16	-	1
Verdalen	-	1	-	1	1	-	1	-	-
Ytterøen	3	-	-	3	1	-	1	-	2
Levanger	2	-	-	2	1	-	1	-	1
Skogn	5	1	-	6	4	1	5	-	1
Frosten	6	1	-	7	4	6	10	3	-
Lexviken	-	2	-	2	2	-	2	-	-
Nedre Stjørdal	3	1	-	4	2	2	4	-	-
Øvre Stjørdal	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nordre Thronhjems Amt	138	22	-	160	89	33	122	-	38

Tabel XX. Sammenlignende Oversigt over det kjendte Antal Spedalske ved Udgangen af 1856 og 1861 i Søndre Thronhjems Amt.

Præstegjeld.	Antal Spedalske i 1856 udenfor Stiftelser.				Det hidtil kjendte Antal Spedalske i 1861			De Spedalskes Antal i Femaaret 1856-61	
	Opførte ved Tællingen.	Overseede ved Tællingen og senere fundne.	Feilagtigt Opførte ved Tællingen.	Virkeligt Antal i 1856 efter foregaaende Berigtigelser.	hjemme i Distrikterne.	i Stiftelser (udenfor dem, som henlaa i saadanne i 1856).	Tilsammen.	tiltaget med	aftaget med
Bjørnør	31	5	3	33	15	9	24	-	9
Aafjord	2	3	-	5	4	3	7	2	-
Bjugn	5	2	-	7	7	1	8	1	-
Ørlandet	11	1	-	12	8	3	11	-	1
Stadsbygden	14	2	-	16	17	4	21	5	-
Hitteren	23	6	-	29	13	16	29	-	-
Hevne	18	5	-	23	10	13	23	-	-
Strinden	4	2	-	6	1	5	6	-	-
Bynesset	1	1	-	2	2	1	3	1	-
Leinstrandens Sogn	1	1	-	2	-	-	-	-	2
Klebu	1	-	-	1	-	-	-	-	1
Melhus	-	1	-	1	-	1	1	-	-
Støren	-	-	-	-	-	2	2	2	-
Holtaalen	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Røros	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Børsen	2	-	-	2	4	1	5	3	-
Ørkedal	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Meldal	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Thronhjem	2	4	-	6	3	2	5	-	1
Søndre Thronhjems Amt	115	33	3	145	84	61	145	-	-

Tabel XXI. Sammenlignende Oversigt over det kjendte Antal Spedalske ved Udgangen af 1856 og 1861 i Romsdals Amt.

Præstegjeld.	Antal Spedalske i 1856 udenfor Stiftelser.				Det hidtil kjendte Antal Spedalske i 1861			De Spedalskes Antal i Femaaret 1856—61	
	Opførte ved Tællingen.	Overseede ved Tællingen og senere fundne.	Feilagtigt Opførte ved Tællingen.	Virkeligt Antal i 1856 efter foregaaende Berigtigelser.	hjemme i Distrikterne.	i Stiftelser (udenfor dem, som henlaa i saadanne i 1856).	Tilsammen.	tiltaget med	aftaget med
Aure	8	4	-	12	4	3	7	-	5
Edø	14	3	.	17	4	4	8	-	9
Kvernes	7	8	-	15	11	10	21	6	-
Christiansund	1	2	.	3	9	6	15	12	-
Rindal	-	-	.	-	-	-	-	-	-
Surendal	1	-	-	1	1	-	1	-	-
Stangvik	17	6	-	23	14	3	17	-	6
Thingvold	18	4	-	22	17	6	23	1	-
Sundal	1	-	-	1	1	-	1	-	-
Øxendal	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Neset	3	2	-	5	4	7	11	6	-
Gryten	4	2	-	6	3	5	8	2	-
Veø	11	1	-	12	7	1	8	-	4
Bod	1	-	-	1	2	-	2	1	-
Akerø	4	4	-	8	4	2	6	-	2
Frenen	5	-	-	5	4	3	7	2	-
Bolsø	9	2	-	11	5	7	12	1	-
Molde	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vestnes	12	2	-	14	6	8	14	-	-
Stranden	2	3	-	5	-	1	1	-	4
Norrdalen	1	1	-	2	2	-	2	-	-
Ørskog	1	-	-	1	1	1	2	1	-
Haram	2	1	.	3	2	-	2	-	1
Aalesund	1	-	-	1	-	-	-	-	1
Borgund	9	4	-	13	10	2	12	-	1
Skoue og Vatne	3	2	-	5	4	2	6	1	-
Ulfsten	6	5	-	11	8	-	8	-	3
Herø	21	2	.	23	13	8	21	-	2
Vanelven	8	1	.	9	3	2	5	-	4
Hjørendfjord	1	-	-	1	1	-	1	-	-
Volden	10	3	-	13	11	7	18	5	-
Romsdals Amt	181	62	-	243	151	88	239	-	4

Tabel XXII. Sammenlignende Oversigt over det kjendte Antal Spedalske ved Udgangen af 1856 og 1861 i Nordre Bergenhus Amt.

Præstegjeld.	Antal Spedalske i 1856 udenfor Stiftelser.				Det hidtil kjendte Antal Spedalske i 1861			De Spedalskes Antal i Femaaret 1856-61	
	Opførte ved Tællingen.	Overseede ved Tællingen og senere fundne.	Feilagtigt Opførte ved Tællingen.	Virkeligt Antal i 1856 efter foregaaende Berigtigelser.	hjemme i Distrikterne.	i Stiftelser (udenfor dem, som henlaa i saadanne i 1856).	Tilsammen.	tiltaget med	aftaget med
Lærdal	25	6	-	31	14	9	23	-	8
Justedal	2	-	-	2	1	-	1	-	1
Lyster	25	10	2	33	13	13	26	-	7
Hafslo	18	7	1	24	8	5	13	-	11
Sogndal	27	3	-	30	16	7	23	-	7
Evindvik	29	15	1	43	16	7	23	-	20
Ladvik	13	6	-	19	13	7	20	1	-
Vik	18	9	-	27	12	5	17	-	10
Balestrand	17	7	-	24	10	9	19	-	5
Lekanger	22	7	-	29	15	4	19	-	10
Aurland	20	4	-	24	8	5	13	-	11
Indre Holmedal	15	6	-	21	26	13	39	18	-
Ytre Holmedal	25	12	1	36	20	13	33	-	3
Jølster	6	3	-	9	4	1	5	-	4
Førde og Holsen Sogne	24	14	-	38	23				
Nøstdal	61	22	8	75	46	53	135	-	14
Vefring	31	11	6	36	13				
Askevold	63	9	-	72	19	33	52	-	20
Kin undt. Bremanger	79	12	1	90	48	30	78	-	12
Stryn	4	1	-	5	4	1	5	-	-
Indviken	1	3	-	4	7	-	7	3	-
Gloppen	15	7	-	22	11	11	22	-	-
Eid	10	2	-	12	10	1	11	-	1
Daviken	15	4	2	17	9	3	12	-	5
Selø	26	3	3	26	16	9	25	-	1
Bremanger af Kin	15	3	-	18	12	3	15	-	3
Nordre Bergenhus Amt	606	186	25	767	394	242	636	-	131

Tabel XXIII. Sammenlignende Oversigt over det kjendte Antal Spedalske ved Udgangen af 1856 og 1861 i Søndre Bergenhus Amt.

Præstegjeld.	Antal Spedalske i 1856 udenfor Stiftelser.				Det hidtil kjendte Antal Spedalske i 1861			De Spedalskes Antal i Femaaret 1856—61	
	Opførte ved Tællingen.	Overseede ved Tællingen og senere fundne.	Feilagtigt Opførte ved Tællingen.	Virkeligt Antal i 1856 efter foregaaende Berigtigelser.	hjemme i Distrikterne.	i Stiftelser (udenfor dem, som henlaa i saadanne i 1856).	Tilsammen.	tiltaget med	aftaget med
Manger	15	4	-	19	11	5	16	-	3
Lindaas	30	10	-	40	36	4	40	-	-
Hammer	9	3	-	12	8	-	8	-	4
Haus	9	3	-	12	8	1	9	-	3
Hosanger	5	1	-	6	3	1	4	-	2
Voss	16	7	-	23	15	3	18	-	5
Fjæld	14	1	-	15	8	1	9	-	6
Sund	7	3	-	10	6	2	8	-	2
Aarstad	-	-	-	-	1	-	1	1	-
Dom- og Korskirkenes Landsogne .	2	-	-	2	1	-	1	-	1
Fane	9	1	-	10	8	1	9	-	1
Fuse	34	3	1	36	17	10	27	-	9
Oos	27	1	-	28	10	5	15	-	13
Graven (Ulvik)	4	2	-	6	6	1	7	1	-
Kinservik	10	12	1	21	16	-	16	-	5
Røldal	1	-	-	1	-	-	-	-	1
Vikør	1	-	-	1	1	-	1	-	-
Strandebarm	8	4	-	12	7	-	7	-	5
Kvinhered	13	4	-	17	12	1	13	-	4
Skonevik	10	-	-	10	8	-	8	-	2
Etne	12	1	-	13	8	1	9	-	4
Fjælberg (Vikebygd, medregnet) . .	16	4	1	19	8	7	15	-	4
Tysnes	11	3	-	14	11	2	13	-	1
Stordøen	40	7	-	47	27	13	40	-	7
Finnaas (Sveens Hovedsogn medregnet)	49	13	1	61	43	18	61	-	-
Søndre Bergenhus Amt	352	87	4	435	279	76	355	-	80

Tabel XXIV. Sammenlignende Oversigt over det kjendte Antal Spedalske ved Udgangen af 1856 og 1861 i Stavanger Amt.

Præstegjeld.	Antal Spedalske i 1856 udenfor Stiftelser.				Det hidtil kjendte Antal Spedalske i 1861			De Spedalskes Antal i Femaaret 1856-61	
	Opførte ved Tællingen.	Overseede ved Tællingen og senere fundne.	Feilagtigt Opførte ved Tællingen.	Virkeligt Antal i 1856 efter foregaaende Berigtigelser.	hjemme i Distrikterne.	i Stiftelser (udenfor dem, som henlaa i saadanne i 1856).	Tilsammen.	tiltaget med	aftaget med
Soggendal	4	1	-	5	4	-	4	-	1
Egersunds By og Landsogn . . .	2	3	-	5	5	2	7	2	-
Lunde	-	1	-	1	1	-	1	-	-
Helleland	1	-	-	1	-	-	-	-	1
Klep	5	-	-	5	1	-	1	-	4
Hetland	16	2	-	18	13	1	14	-	4
Haaland	7	1	1	7	3	-	3	-	4
Stavanger By	6	1	-	7	6	1	7	-	-
Høiland	-	3	-	3	1	-	1	-	2
Rennesø	12	2	-	14	10	1	11	-	3
Hjelmeland	-	2	-	2	3	-	3	1	-
Strand	10	-	-	10	7	-	7	-	3
Finø	4	1	-	5	3	1	4	-	1
Jelse og Sand	16	2	-	18	11	3	14	-	4
Skjold	22	2	5	19	14	-	14	-	5
Nærstrand	9	4	1	12	8	6	14	2	-
Vikedal	2	4	-	6	3	2	5	-	1
Skudesnes	21	4	2	23	16	-	16	-	7
Torvestad	7	3	-	10	6	1	7	-	3
Tysvær	16	1	1	16	13	1	14	-	2
Augvaldsnes	25	4	5	24	15	2	17	-	7
Stavanger Amt	185	41	15	211	143	21	164	-	47

Tabel XXV. Sammenlignende Oversigt over det kjendte Antal Spedalske ved Udgangen af 1856 og 1861 i Bergens By, Lister og Mandals samt Nedenes og Raabygdelagets Amter.

Overøvrighedsdistrikt.	Antal Spedalske i 1856 udenfor Stiftelser.				Det hidtil kjendte Antal Spedalske i 1861			De Spedalskes Antal i Femaaret 1856-61	
	Opførte ved Tællingen.	Overseede ved Tællingen og senere fundne.	Feilagtigt Opførte ved Tællingen.	Virkeligt Antal i 1856 efter foregaaende Berigtigelser.	hjemme i Distrikterne.	i Stiftelser (udenfor dem, som henlaa i saadanne i 1856).	Tilsammen.	tiltaget med	aftaget med
Bergens By	6	1	-	7	10	10	20	13	-
Lister og Mandals Amt	3	1	-	4	4	-	4	-	-
Nedenes og Raabygdelagets Amt .	-	-	-	-	1	-	1	1	-
Tilsammen	9	2	-	11	15	10	25	14	-

Tabel XXVI. Sammenlignende Oversigt over det kjendte Antal Spedalske i Riget ved Udgangen af 1856 og 1861, ordnet efter Overøvrighedsdistrikterne (jfr. Tab. XVI—XXV).

Overøvrighedsdistrikt.	Antal Spedalske i 1856 udenfor Stiftelser*).				Det hidtil kjendte Antal Spedalske i 1861			De Spedalskes Antal i Femaaret 1856—61	
	Opførte ved Tællingen.	Overseede ved Tællingen og senere fundne.	Feilagtigt Opførte ved Tællingen.	Virkeligt Antal i 1856 efter foregaaende Berigtigelser.	hjemme i Distrikterne.	i Stiftelser (udenfor dem, som henlaa i saadanne i 1856).	Tilsammen.	tiltaget med	aftaget med
Akershus Amt	-	2	-	2	1	-	1	-	1
Hedemarkens Amt	-	4	-	4	3	-	3	-	1
Christians Amt	12	8	-	20	15	4	19	-	1
Finmarkens Amt.	35	28	-	63	42	12	54	-	9
Nordlands Amt	213	30	-	243	171	30	201	-	42
Nordre Thronhjems Amt	138	22	-	160	89	33	122	-	38
Søndre Thronhjems Amt	115	33	3	145	84	61	145	-	-
Romsdals Amt	181	62	-	243	151	88	239	-	4
Nordre Bergenhus Amt.	606	186	25	767	394	242	636	-	131
Søndre Bergenhus Amt	352	87	4	435	279	76	355	-	80
Bergens By	6	1	-	7	10	10	20	13	-
Stavanger Amt	185	41	15	211	143	21	164	-	47
Lister og Mandals Amt	3	1	-	4	4	-	4	-	-
Nedenes og Raabygdelagets Amt .	-	-	-	-	1	-	1	1	-
Tilsammen	1846	505	47	2304	1387	577	1964	-	340

*) I Stiftelser henlaa ved Udgangen af 1856 i Alt 233 Spedalske. Lægges disse til de i Tabellen anførte 2304, som til samme Tid opholdt sig udenfor Stiftelser, bliver det hele virkelige Antal ved Udgangen af nævnte Aar 2537. Da Antallet af samtlige Spedalske i Riget, i og udenfor Stiftelser, ved Udgangen af 1861, saavidt samme var kjendt, beløb sig til 2096 (se foran Side 11), viser Sammenligningen altsaa i det Hele en Formindskelse i Femaaret af 441, hvorved dog maa erindres, at medens Tællingen ved Udgangen af 1856 ved senere Berigtigelser er bragt i saa nær Overensstemmelse med det virkelige Forhold som vel muligt, tør det derimod med Hensyn til Opgjøret ved Udgangen af 1861 ansees for vist, at der paa den Tid fandtes ikke faa Spedalske, som endda vare undgaaede Lægernes Opmærksomhed og først senere ville blive opførte paa Listerne. Med Tillæg af disse vil derfor Antallet i 1861 om nogle Aar rimeligvis vise sig adskilligt større, end det nu kjendte, hvoraf igjen vil følge et andet, mindre gunstigt Resultat af Sammenligningen mellem de tvende nævnte Aar, end det ovenfor opstillede.

I. Beretning fra Overlæge O. G. Høegh.

(Hertil Tabellerne I. II. III. IV. V. VI. XII. XIV. XVI. XVII. XVIII. XIX. XX og XXI).

Rejser omkring i Distrikterne har i 1861 medtaget kortere Tid, end i noget andet Aar under min nuhavende Virksomhed, hvilket har havt sin Grund hovedsageligt i den Omstændighed, at Plejestiftelserne paa Reknes og paa Reitgjerdet i det omhandlede Aar er satte igang, hvorved min Tid og Opmerksomhed for en meget væsentlig Del optoges netop i de Maaneder, da saadanne Rejser med Nytte kan foretages. Hertil kommer endnu, at en allerede planlagt Rejse af et Par Ugers Varighed blev netop, som den skulde tiltrædes, hindret ved tilstødt Sygdom. Forøvrigt vil jeg ikke tilbageholde den Bemærkning, at Rejser omkring i Distrikterne under den nuværende Ordning af det mig naadigst betroede Embede herefter ikke behøver at optage saa serdeles lang Tid, da Forholdene paa de fleste Steder nu er mig saa temmelig vel bekendte, at jeg ikke for den Sags Skyld behøver at besøge just saa mange Steder. Forøvrigt være det langt fra mig at negte Hensigtsmessigheden af disse Rejser; men det er mig dog klart, at, efterat Loven af 16de Mai 1860 angaaende Sundhedskommissioner etc. traadte ikraft, er den Stilling, Overlægerne for den spedalske Sygdom indtager til de respektive Sundhedskommissioner, bleven løsere, end tidligere Tilfældet var, og det saameget mere, som denne Stillings Grænser efter min Opfatning ikke nu er nøjagtigt bestemte. Med disse Bemærkninger vil jeg paa ingen Maade have nogen Dadel udtalt, det være sig over nævnte Lov eller over Medicinalvæsenets Administration; men jeg ytrer hermed kun min Mening om Hensigtsmessigheden af en Omorganisation af disse Overlægeposter, hvorpaa jeg forøvrigt ved, det Kongelige Departement har sin Opmerksomhed henvendt. Som Sagen nu er ordnet, er det kun i en enkelt Retning af Distriktslægers og Sundhedskommissioners Virksomhed, at Overlægerne lovlige er stillede i nogetsomhelst Forhold til dem, og dette kunde jo endda paa en Maade lade sig høre, hvis hin Retning kunde i alle Dele adskilles fra de øvrige, hvortil hine Autoriteters Virksomhed strækker sig; men dette er langt fra Tilfældet, da den spedalske Syg-

dom, som Endemi betragtet, maa efter den nu almindelige Opfatning af samme modvirkes hovedsageligt ved Midler, der berører samtlige sanitære Forhold, hvorved Overlægerne, jeg siger ikke tvertimod, men uagtet Love og Instruxer, tvinges ind paa Felter, der uden Hensyn til hin Sygdom er Sundhedskommissionerne og de civile Embedslæger anviste. Idet hele er det en mindre god Ekonomi at benytte hine Funktionærer i kun en enkelt Retning, naar de uden væsentlig Ulempe kunde benyttes i flere, og kanske tør det nu være indgaaet i den almindelige Bevidsthed, at Amters og engere Kommuners civile Medicinalvæsen tiltrænger en Støtte og nærmere Kontrol, end den, Rigets øverste Medicinalstyrelse med sin bedste Evne og Vilje formaar at yde, og det ikke mindst af økonomiske Hensyn. Ved at kaste et Øje paa Amters og Kommuners Regnskaber støder man ikke sjældent paa forholdsvis meget betydelige Summer opførte paa Medicinalvæsenets Konto, og, undersøger man saa Anvendelsen af disse Summer, tænker jeg det for de Fleste vil fremgaa, at de vundne Resultater staar i et sørgeligt Misforhold til Opofrelserne. Overhoved maa jeg tro, at virkelig Sagkundskab i hvilkensomhelst Gren af Forvaltningen vil ogsaa i vort Land engang komme til sin Ret. Formerne er vistnok uundværlige; men den, der bygger paa dem alene, vil sent eller tidligt erfare, at hans Hus staar paa Sand.

For imidlertid at komme tilbage til mine i Aarets Løb foretagne Rejser, da har disse, uden Hensyn til dem, der har gjældt Molde i det Øjemed at tilse Reknes Plejestiftelse, gaaet til følgende Lægedistrikter: Ørkedal, Nordre Fosen, Midtre Fosen, Indre Romsdal, Indre Nordmøre, Nordre Nordmøre, Søndre Nordmøre, Søndre Senjen, Lødingen, Øst-Lofoten og Stjørdal. Paa to Steder er de berammede Møder med Sundhedskommissioner paa Grund af lokale Hindringer gaaede overstyr. Den ganske merkelige Aabenbarelse af flere Spedalske i Elverums Prestegjeld i Søndre Østerdalen har allerede i længere Tid paatrængt sig min Opmerksomhed og vakt min Lyst til nærmere at granske Forholdene i

dette Prestegjeld. Med den derværende Distriktslæge havde jeg til den Ende underhandlet om et Møde i Sundhedskommissionen og om Vejledning til at finde Bygdens useleste Befolkning; men just som jeg senhøstes skulde tiltræde Rejsen derhen, anfaldtes jeg af en haard og langvarig Sygdom, der hindrede enhver Rejse i den tilbagestaaende Del af Aaret. Blandt andre Resultater, jeg havde gjort mig Haab om at vinde ved de Undersøgelser, der saaledes gik tabte for mig, var Indblik i Indlandsbyggernes Levesæt og Forhold, der vel ikke er mig fuldkommen fremmede, men som dog langt fra med den Klarhed staar for mig som Kystboernes, hvilke jeg i saa mange Aar har levet iblandt og iagttaget. For Studiet af den spedalske Sygdoms Skyld og navnlig dennes Æthiologi er Iagttagelse af dens Ofre ogsaa i slige Egne som Søndre Østerdalen af megen Betydning, og jeg har besluttet mig til at forsøge paa i indeværende Aar at finde Tid og Anledning til en Rejse som den omtalte, hvorunder jeg rigtignok ønsker at anstille Undersøgelser tillige i andre Bygder, end i den her nævnte.

I Møder med Sundhedskommissioner er de Gjenstande valgte til Behandling, der paa Grund af Omstændigheder og Forhold maatte ansees at ligge de Tilstedeværende nærmest; paa de fleste Steder har det da drejet sig om Rudimenterne i Sundhedslæren; men i enkelte Sundhedskommissioner var man kommen ind paa mere sjældne dog derfor ikke mindre vigtige Materier. Saaledes havde man i Fredø i Nordmøre faaet istand en Forening til Undertrykkelse af Natteløberi, der i mange af vore Bygder er voxet op til en saa hævdevunden Skik, at, uagtet den af alle modnere Indvaanere erkjendes som yderst skadelig for Folkets moralske og endog fysiske Udvikling, saa vover dog ingen Enkelt alvorlig at modsætte sig den. Naar man bor i Byen i Ly af et sterkt Politi, eller man færdes ad Landets Veje, hvor Færsele overalt foregaar i Ro og Orden, saa bliver man lidet tilbøjelig til endog at fæste Lit til Beretninger om, at ogsaa i vort Land findes Egne og Forhold, hvori og hvorunder Lynch-Loven sættes i Udøvelse med ikke meget mindre Vildhed end den, hvorum fortælles fra Amerika. I Egne, hvor Natteløberiet har bevaret sit vildeste Præg, tvivler jeg paa, at ret mange Husherrer vover paa i den mørke Nat at vise sig paa sit Tun, for lige overfor en sammenstimlet Hob at forsvare sit Huses Fred og sine Ejendes Ukrænkelighed; vistnok har jeg aldrig hørt, at Nogen, der var forvoven nok til en saadan Gjerning, er bleven tjæret og fjeret; thi den Skik er i vort Land lykkeligvis endnu ukjendt; men, at Husfædre under Forsvaret for sin Ejendom er af Natteløberne blevene slagte til Blods, har jeg oftere end en Gang hørt berette. I et Prestegjeld har man fortalt mig, at nye Plantninger af Frugttræer og Bærbusker stadigen er af Natteløberne

blevene ødelagte, saa Tanken om slige Anlæg der har maattet opgives, ligesom Dyrkningen af adskillige Havevæxter paa samme Maade er umuliggjort. Kanhænde man en og anden Gang har forsøgt at paakalde Lovens Beskyttelse mod disse oprørende Voldsgjerninger, men, jeg tænker, med overmaade ringe Held ialfald hvor ikke samtidigt andre og virksomme Midler er bragte i Anvendelse. Skulde i disse Tilfælde Loven med Magt haandhæves, vilde dertil kræves et saa kostbart Maskineri, at Anskaffelsen deraf vilde langt overstige Bygdernes Kræfter, og, vilde man gribe til det vistnok mindre kostbare Forsøg i denne Retning at give nye eller skærpe gamle Love, hvortil der for nogle Aar siden, saavidt jeg ved, gjordes et Tilløb, skulde man snart komme til Erfaring om Virksomheden af Love, der er skrevne kun paa Papiret og ikke i Folkets Bevidsthed. Det er denne Bevidsthed, der maa bearbejdes, og jeg fejler neppe meget i den Antagelse, at Arbejdet kommer i gode Hænder, naar Sundhedskommissionerne tager fat derpaa, udenat jeg derfor anser det ønskeligt, at Geistligheden og den civile Øvrighed negter Sagen sin nidkjere Bistand. For mig er det ikke usandsynligt, at Natteløberiet er den væsentligste Hindring for Folkets Fremgang i Kultur, og det ikke blot eller endog hovedsageligt paa Grund af de kjødelige Udskejelser, som derved fremkaldes, men meget mere ved den Foragt for Loven og sammes Haandhævelse, der paa denne Maade indprentes de Unge.

I et andet Distrikt ligeledes i Nordmøre var man kommen ind paa Tanken om Kvindernes Oplærelse i Husholdning, en Tanke der paa flere Steder i samme Amt har gjort sig gjældende, men hvorum jeg i de øvrige Amter, hvori det har faldt i min Lod at virke, aldrig har hørt et Ord. Savnet af Fagskoler i denne Retning er imidlertid ingenlunde eget for det nævnte Amt, meget mere er vel ikke engang Norge ene om dette Savn, og dog maa erkjendes, at en saadan Mangel, saa almindelig den end er, har en overordentlig Betydning ikke blot for vore stakkels Kystboeres, men for den hele Menneskeslegts Udvikling. Uimødselig er det en Anomali, at Skoler, der lærer at forøge Jordens Produktion, er oprettede rundt omkring i Landet, medens de vundne Produkters hensigtsmessige Tilberedning til Føde for Menneskene er sat fuldkommen ud af Betragtning, naar det har gjældt at finde passende Gjenstande for Folkets Undervisning. Ogsaa i vort Land ytrer sig Tegn til en forstandig og sund Emancipation af Kvinden, men for min Opfatning er intet af disse Tegn af større Betydning end den, som sagt, inden flere Kommuner paa Bondebygden vakte Tanke om Trangen til Kvindens systematiske Oplærelse i det indre Husstiel, og det er fornemlig fra to Synsmaader denne Tanke tager sin overvejende Betydning: dels kan det nemlig ikke negtes, at Husholdningen

er og maa være Kvindens hovedsagelige Kald her i Livet, og dels lover den Omstændighed, at Tanken gjør sig gjældende nedenfra, samme en sikrere om end langsommere Fremgang, end mange af de Foranstaltninger, der har maattet saaaitsige true sig frem ovenfra nedad. Forøvrigt tør jeg ikke tilbageholde den Bemærkning, at man, mig bekendt, intetsteds har seet sig istand til at klæde hin Tanke i Kjød og Blod, eller, med andre Ord, man har ikke formaaet at paavise hensigtsmessige Midler til at realisere den; meget mere har Flere af dem, der angaaende denne Sag har talt med mig, krævet Raad, der naturligvis er lettere at forlange end at give; og oprigtigt tilstaar jeg, at det ikke er, fordi jeg ser mig istand til paa en tilfredsstillende Maade at løse Spørgsmaalet, jeg her har indladt mig derpaa, og det saa meget mindre, som jeg maa antage det hører til dem, der endnu overalt staar uløste, skjønt forhaabentlig paa Dagsordenen.

En anden Gjenstand, der for Tiden sysselsætter baade Tanker og Gemytter i Rigets fleste Egne, er Almueskolens Organisation og fornemlig de materielle Midler, som dertil kræves. Det falder af sig selv, at her er aabnet et nyt Felt for Sundhedskommissionernes Virksomhed, og i Virkeligheden har allerede en af disse grebet aktivt ind, hvor Vedkommende havde givet Skolekredsene saa vide Grænser, at det kunde forudsees, at Børnene ved at søge Skolen vilde udsættes for saameget Ondtlidende, at deres Helbred derved skulde tage Skade. Med hvilke Følger Sundhedskommissionen i antydede Tilfælde greb ind, er mig ikke bekendt; men allerede den Omstændighed, at denne Autoritet har vovet sig ind paa et nyt, men ikke derfor den uvedkommende end mindre uvigtigt Omraade, maa ansees at være af Betydning saavel for Institutionen selv som for Folket. Saameget større Opfordring har jeg følt til at lade dette Tilfælde blive offentlig omtalt, som det synes højst rimeligt, at en lignende Optræden af en Mængde andre Sundhedskommissioner tiltrænges. Derhos er det aabenbart, at Skolen ogsaa paa Folkets fysiske Udvikling vil virke saa meget sterkere, som den nu optager mere af de Unges Tid og Kræfter, hvorfor den Institution, hvis væsentligste Formaal er hin Udviklings Fremme, her maa og bør have et Ord med i Laget. Det er idethele, som forhen oftere bemærket, saa langt fra, at Sundhedskommissionerne nogensinde vil komme til at fattes passende Gjenstande for sine Forhandlinger og for sin Virksomhed, at Faren ligger netop i den modsatte Retning, deri nemlig, at Mængden af sig frembydende Gjenstande vil friste Kommissionerne til en Extensivitet, der med Nødvendighed vil gjøre deres Optræden mindre intens. Forøvrigt vil jeg ikke her tilbageholde den Ytring, at, uagtet denne Institution, der endnu er i sin Barndom, lover

meget, saa kan det blive med den netop paa samme Maade, som med mangt Individ, hvis livsfriske Barndom har givet Løfter, der ved Mangel paa Opdragelse og forstandigt Tilsyn er blevne i Mandommen uopfyldte. Jeg støtter mig til mit fleraarige Bekjendtskab til Sundhedskommissionerne i en Del af Riget, naar jeg anser det af overordentlig Betydning for deres Fremtid, at de overalt underkastes et stadigt og sagkyndigt Tilsyn, uden hvilket de udsættes for enten uden Videre at sygne hen, eller for at komme ind paa Afveje.

I Egne, hvor Kulde og Fugtighed spiller en saa fremragende Rolle som i vore Kystegne er Tilfældet, er det naturligt, at Hygienens Bestræbelser for en meget væsentlig Del maa gaa ud paa at beskytte mod disses Paavirkninger. Som et af de Midler, der i den Henseende er af Vigtighed fornemlig for Almuesmanden, hvis Sysler nøder ham til baade hyppigt og længe at udsætte sig for alle Vejrets Indflydelser, har Brugen af uldne Underklæder været betragtet, og det, saavidt jeg ved, med Enstemmighed af samtlige disse Egenes Læger. Ved en samstemmig Anbefaling er det da lykket i de senere Aar at skaffe denne Beklædning raskt Indpas blandt Almuen i mange Distrikter. Denne Fremgang er imidlertid nu bleven udsat for Modstand fra en uventet Kant, idet en af denne Byes Læger, der tidt raadspørges fra Landdistrikterne, har begyndt at forkynde en forsaavidt ny Lære, som han nu tilraader de samme Personer, der tidligere ifølge hans eller Andres Raad har anlagt uldent Undertøj, at aflægge samme som Noget for Helbredens Bevarelse skadeligt. Det er vistnok ikke meget sandsynligt, at ret Mange vil følge just dette Raad; men en anden Sag er, at en saadan Udtalelse af en i de nærmeste Landdistrikter ikke lidet anset Læge vil afholde Mange fra at anlægge disse Klæder, hvis Anskaffelse derhos kræver et Udlæg, som den i ringere Kaar levende Mand altid maa kvie sig for, og navnlig vil denne Udtalelse blive tagen til Indtægt af dem, hvem det paaligger at sørge for Andres Beklædning. Under enhver Omstændighed har Sagen vakt saa megen Opmerksomhed, at den er bleven Gjenstand for Forhandlinger i en Sundhedskommission, hvilket naturligvis er meget ønskeligt; kommer Sagen blot ind for disse Kommissioners Domstol, har jeg endog det Haab, at Modstand skal bidrage alene til Sagens Fremme. Forøvrigt er Meningen med ovenstaaende Ytringer ingenlunde den at udtale nogen Dadel mod hin Læge, der visselig i god Tro giver sine Raad; men denne Overbevisning bør ikke afholde mig eller nogen Anden fra at bekæmpe, hvad vi anser for urigtigt. At Mennesker, der stadigt nyder en sterkt nærrende Kost samt derhos fører et Stueliv, hos hvilke altsaa megen Varme produceres uden at denne faar Anledning til med behørig Hurtighed at afgaa, vil i Regelen handle ilde ved at anlægge uldent Undertøj, er for mig mere

end sandsynligt; under saadanne Omstændigheder vil daglige kolde Vaskninger af det hele Legeme bidrage ikke alene til Følelse af Velbefindende, men tillige til at bevare mod eller vel endog til at helbrede Sygdomme, der ved Anlæggelsen af uldne Underklæder skulde enten fremkaldes eller forværres. Men det er ikke under Kaar, som de ovennævnte, at vor Almuesmand ialmindelighed og allermindst den paa Kysten lever. Hans Kost er i Regelen mere tarvelig, end ønskeligt kunde være, og hans Næringsveje tvinger ham til stadig at færdes i Kulde og i Vind; det er saa langt fra, man hos ham skal frygte for, at Varmestrømningerne indenfra udad gaar for langsomt, at det meget mere bør komme under Overvejelse ved lempelige Midler at gjøre dem mindre hurtige, og til disse lempelige Midler kan uden Tvivl Brugen af uldne Underklæder henregnes. Efter min Erfaring og Smule Indsigt maa jeg til disse Midler henføre endvidere en forstandig og saaledes naturligvis meget maadeholden Brug af Spirituosa; men her, det maa erkjendes, er Grænsen mellem en forstandig Benyttelse og Misbrug vanskelig at drage, og det ikke mindst paa Grund af den overordentlige Forskjel hos Individerne paa Modtagelighed for Virkningen af spirituøse Drikke.

Ikke er det sandsynligt, at nogen af vore Kystegnes Læger har undladt at iagttage, hvor forskjelligt de saakaldte rheumatiske og gigtiske Sygdomme optræder hos Mennesker, hvis Livsforhold medfører et tarveligt Kosthold samt vedholdende og idelige Varmetab, fra hvad disse med samme Benævnelse betegnede Sygdomme gjør hos Individier, der lever inden sine Vægge og derhos fører en rig Diæt. Disse Sygdomme frembyder, foruden den fælles Benævnelse, vistnok endel lignende Symtomer; men ligesaavist som de kræver en forskjellig Behandling, maa jeg antage, at deres pathologiske Betingelser i væsentlig Grad afviger fra hinanden. Paa denne Betragtning skal jeg dog her ikke videre indlade mig; men jeg maa komme tilbage til min ovenanførte Paastand, at Benyttelse af ulden Underklædning, der for Mennesker i visse Livskaar kan være og undertiden visselig er skadelig, er for Almuesmanden paa disse Kanter af Landet i hvert Fald i Regelen baade behagelig og velgjørende.

Det her omhandlede Aars Iagttagelser har bidraget til at styrke min tidligere Opfatning af Spedalskhedens Væsen og Æthiologi; den arvelige Disposition spiller i denne Sygdom visselig en ikke lidet fremtrædende Rolle, men ingenlunde mere fremtrædende, end Tilfældet er i alle andre konstitutionelle Lidelser; vedholdende og hyppige Varmetab er, saavidt jeg skjønner, Sygdommens væsentligste Foranledning. Ved tidligere Lejlighed er gjort opmærksom paa den forholdsvis hyppigt forekommende Spedalskhed hos Personer, der fra Egne, hvor Sygdommen hidtil har været ukjendt, er

flyttede til Kysten; paa sine Steder har denne Omstændighed paatrængt sig den almindelige Mands Opfatning, saa den Ytring ikke saa ganske sjældent er at høre, at Fjeldfolket, der kommer til Kysten, og disses nærmeste Afkom snarere angribes af Spedalskhed, end de, hvis Æt allerede er gammel i disse Egne. Saaledes træffer det, at af de 9 i Hevne Prestegjeld i 1861 tilkomne Spedalske er tre (33,3 pCt.) Personer fødte respektive i Meldal, Fron og Faaberg Prestegjeld; skjønt nu et saa sterkt Forhold ingenlunde er almindeligt, saa er det dog vist, at i de Egne, hvor Indflytninger fra Oplandene er hyppige, findes blandt Indflytterne forholdsvis serdeles mange Spedalske, en Omstændighed, der ikke kan undlade at øve sin Indflydelse paa vor Opfatning af Sygdommens Aarsagsforhold.

I Løbet af 1861 er begge de nordenfjeldske Plejestiftelser for Spedalske aabnede: den paa Reknes i Februar Maaned og Reitgjerdets i de sidste Dage af August. Nedenfor i en serskilt Beretning skal jeg tillade mig at omtale disse Stiftelsers Drift i det forløbne Aar; her er det de ved saadanne Anstalters Aabning foranledigede Følger i de Spedalskes Hjembygder, jeg med et Par Ord vil berøre.

I Egne, hvor mange fattige Spedalskes Underhold hviler tungt paa Kommunerne, stræber man naturligvis at fri sig for disse Byrder saa snart og i saa stor Udstrækning, som ske kan; men, hvor berettigede og opfordrede Fattigkommissionerne end har været til at faa denne Del af sine Fattige i Plejestiftelserne forsøret, altsaa uden synderlig Udgift for sine Kommuner, saa maa dog indrømmes, at i Regelen har disse Kommissioner ved Andragender om Pladse i Stiftelserne hørt mere efter sine Fattiges Ønsker end man paa Forhaand og med det Ry for Haardhed, som Fattigkommissionerne har, kunde vente. Tidt har jeg endog faaet det Indtryk, at disse Kommissioner har vist en mindre vel beregnet Svaghed ligeoverfor sine fattige Spedalskes Ønsker, hvilket ikke desmindre taler til Ære for deres Menneskelighed, og er et Træk, jeg saa meget heller bringer til offentlig Kundskab, som Landets Fattigkommissioner ialmindelighed, som rigtignok jeg tror ofte med Urette, beskyldes for Haardhed og Følesløshed.

I enkelte Bygder har, saavidt skjønnes, Fattigkommissionerne ansøgt om Pladse i Stiftelserne for Spedalske uden Hensyn til, om disse var under Fattigvæsenets Forsorg eller ikke. Saaledes som Sagen nu er ordnet, er denne Fremgangsmaade ligeoverfor Stiftelserne fuldkommen berettiget; men nu træffer det ikke saa sjældent, at Lemmer, der ved, at de udenfor Stiftelserne kan forsørge sig selv, bliver kjede af sit Ophold der, og forlanger at udskrives; da kommer det rette Forhold for Dagen; jeg antager det nemlig i alle Parters

Interesse, at de Lemmer, der udenfor Stiftelserne kan forudsættes ikke at ville falde det Offentlige til Byrde, bliver paa Forlangende udskrevne, medens Forholdet hvad oprindelige Fattiglemmer angaar maa blive et andet; selv saadanne har jeg vistnok i enkelt Tilfælde seet mig nød til uden forudgaaende Korrespondens med vedkommende Fattigvæsen at udskrive af Stiftelsen; men det vil nu altid blive en sjelden Undtagelse.

Paa Kundskaben om Antallet af Spedalske har Aabningen af Plejestiftelser i mange Tilfælde en paatagelig Indflydelse, og det er klart, at saadant for nogle Egenes Vedkommende allerede har vist sig; men i adskillige Distrikter, hvor Undersøgelserne allerede tidligere har været mindre nøjagtige, tør denne Virkning først senere komme for Dagen.

At disse Stiftelser, ligesom i sin Tid Plejestiftelsen No. 1, blev af den Almenhed, om hvis Opinion det her fornemlig gjælder, modtagne med Fordomme, var mig ikke uventet, ligesom da heller ikke det har manglet, at allehaande ufordelagtige Rygter om Stiftelserne snart efter deres Belægning udbredte sig i de der indlagte Spedalskes Hjembygder. Dette er Onder, man faar finde sig i, og igrunnen er det kun en Aabenbarelse af den her i Landet almindelige Opinion, der ligetil den seneste Tid maa ansees vel begrundet, at ved offentlige Anstalter uddeles Føden i for knapt Maal. Da det imidlertid ved Plejestiftelserne lægges an paa at skaffe Lemmerne, om end en billig, saa dog en tilstrækkeligt nærende Kost, saa tænker jeg nok, at Opinionsen om disse Stiftelser allerede nu har vendt sig til det bedre, ligesom jeg har den sikre Fortrøstning, at de efterhaanden skal kunne tiltvinge sig et Omdømme, der er ligesaa ønskeligt som fornødent, hvis de skal opfylde deres Bestemmelse.

Forinden jeg imidlertid gaar over til en mere speciel Omtale af disse Stiftelser, skal jeg tillade mig at knytte nogle Bemærkninger ved hermed følgende 14 Stykker Tabeller.

Af Tabeller, der for enkelte tidligere Aar er meddelte, men som denne Gang er undladte, nævnes Tabellen over de Spedalskes Kjøen. Den Forskjel Rigets Amter og de enkelte Aar i denne Retning viser, er vistnok ikke af ringe Betydning, men, da i næst foregaaende Aarsberetning gaves en samlet Udsigt over dette Forhold for Aarene fra 1856 til og med 1860, syntes en Gjentagelse iaar overflødig, medens en Tabel af dette Slags for et enkelt Aar forekom mig baade af underordnet Interesse og overflødig, saasom Forholdet tydeligt fremgaar af selve Oversigtstabellerne.

Af Rubrikerne i de amtsvis givne Oversigtstabeller er den for Overseede ved tidligere Tællinger af noget tvivlsomt Værd; i sin Tid blev den optagen netop med Hensyn

til Tællingen i 1856, hvis Nøjagtighed det var af Interesse at faa konstateret, og senere har den forsvaret sin Plads; jeg er imidlertid tilbøjelig til at lade den for Fremtiden udgaa, hvorved saavel de tidligere Overseede som de ny Tilkomne vil blive at føre samlede i en Rubrik. I den Anledning vil jeg først fremhæve det mindre Paalidelige i Angivelsen af Spedalskhedens Varighed, naar det gjælder et saa kort Tidsrum, som et Aar eller rettere Dele deraf, hvorom naturligvis her som oftest bliver Spørgsmaal, saa at Skjønnets, om Tilgangen bør føres paa vedkommende Aars eller et tidligere Konto, maa med Nødvendighed blive temmelig løst. Derhos maa bemærkes, at det, der udtrykkes ved denne Rubriks Tal, selv om disses Nøjagtighed var hævet over enhver Tvivl, ikke er af synderlig Betydning. At vide, om Spedalskhed hos et Antal Individuer er opstaaet i 1860 eller i 1861, er ikke af synderlig Interesse, saasom deraf ikke letteligt kan drages Slutninger af nogen Vegt, det være sig i videnskabelig eller praktisk Henseende; det er først gennem lagttagelser for et længere Tidsrum, at denne Side af Sagen kan afvindes nogen Interesse. Til den Ende har jeg i det Bogholderi, hvorom tidligere er ytret et Par Ord, og som føres til egen Underretning og for Oversigtens Skyld, en egen Rubrik for Tilfælde, der antages optraadde tidligere end Tællingen i 1856, medens de Spedalske, der er antagne i hvilket som helst senere Aar at være angrebne af Sygdommen, er førte som ny tilkomne.

Et Spørgsmaal, der idelig baade inden- og udenfra paa-trænger sig den, der sysler med Spedalskhedens Statistik, er dette: er Sygdommens Udbredelse i Tiltagen eller i Aftagen. Dette Spørgsmaals sikre Besvarelse, der naturligvis er det nærmeste Formaal for vor hele Statistik, er imidlertid ikke saa let, som kanske af Udenforstaaende antages. Præmisserne er endnu for ustøe, og Tiden, der udjevner saameget og ikke mindst de tilfældige Beregningsfejl, er endnu for kort for vore Observationer. For Enhver, der sysler med en bestemt Gjerning, er det imidlertid nyttigt, at han af og til kaster et prøvende Blik paa den tilendebragte Part af samme, og isandhed mere af dette Hensyn, end fordi man saaledes kunde vente en sikker Besvarelse af ovennævnte Spørgsmaal, har det været, at Tabellerne XVI til XXI, der indeholder en sammenlignende Oversigt over Antallet af Spedalske i 1856 og i 1861, er udarbejdede. Vistnok har jeg fuld Grund til at antage, at Kundskaben om det virkelige Antal Spedalske, der som saadanne levede her i Landet i 1856, nu er saa nøjagtig, som den nogensinde bliver; for de fleste Distrikters Vedkommende gaar jeg endog saa vidt, at jeg antager, man i en nær Fremtid ikke let vil komme til et paalideligere Resultat i saa Maade for noget andet Tidspunkt; forsaavidt har Sagen altsaa sin Rigtighed. Naar

man derimod ved Sammenholdelse af de saaledes indvundne Tal med dem, 1861 Aars Tælling yder, vil besvare Spørgsmaalet om Spedalskhedens Til- eller Aftagen i det mellem-liggende Fømaal, maa man være overmaade forsigtig, og vel mindes, at hvor meget Iagttagelsesevnen baade hos Læger og Publikum nu end er skærpet for den her gjældende Sygdom, saa er det dog hævet over enhver Tvivl, at adskillige spedalske Individuer endnu er undgaaede Opmerksomheden og saaledes ikke medtagne i 1861 Aars Tælling.

Jeg tør derfor heller ikke tillægge de Sammenligningsresultater, Tabellerne udviser, nogen serdeles stor Betydning; men saameget kan dog deraf med nogen Grad af Sikkerhed uddrages, at Sygdommen idethele ikke i nævnte Tidsrum er tiltaget ialfald i de Dele af de omhandlede Amter, hvori Undersøgelserne har været nogenlunde nøjagtige, og det antager jeg de idethele har været, undtagen i de fleste egentlig Finmarske Distrikter, hvor Forholdene lægger godt-

som uoverstigelige Hindringer iveren for dette Slags Undersøgelser.

Her maa jeg tillade mig at minde om, hvad i en tidligere Aarsberetning er bemærket, at den spedalske Sygdom i vort Land har havt sine Perioder af Af- og Tiltagen, samt at disse Perioder sandsynligvis ikke altid har for de forskellige Landsdele været samtidige. Af de Iagttagelser, jeg havde havt Anledning til i den Henseende at anstille, troede jeg med nogen Berettigelse at kunne slutte, at disse Perioder væsentlig beroede paa den Grad af Ondtlidende, Almuen udsattes for under de forskellige Aars ofte meget ulige klimatiske Forhold. I Henhold til disse Iagttagelser og Slutninger ytrede jeg ogsaa i sin Tid en Formodning om, at netop nu forestod for Rigets nordlige Egne en Periode, hvori Spedalskhed vilde tiltage; det har derfor sin Interesse at iagttage følgende Forhold:

Tilkomne Spedalske i

	1857			1858			1859			1860			1861		
	nye.	tidligere over-seede.	tils.	nye.	tidligere over-seede.	tils.	nye.	tidligere over-seede.	tils.	nye.	tidligere over-seede.	tils.	nye.	tidligere over-seede.	tils.
Romsdals Amt	4	21	25	7	38	45	10	26	36	8	20	28	15	38	53
Søndre Thronhjems Amt .	3	23	26	-	5	5	6	19	25	2	13	15	13	20	33
Nordre Thronhjems Amt .	3	14	17	4	14	18	6	21	27	4	6	10	9	12	21
Nordlands Amt	3	11	14	4	12	16	8	19	27	6	21	27	16	17	33
Finmarkens Amt	1	6	7	-	12	12	-	6	6	-	6	6	3	14	17
Tilsammen	14	75	89	15	81	96	30	91	121	20	66	86	56	101	157

Heraf fremgaar, at i 1861 er ikke alene det samlede Antal af tilkomne Spedalske størst, men det samme er Tilfælde netop med de i Aarets Løb opstaaede Tilfælde, hvilket efter min Opfatning egentlig er det, der her har den største Betydning. Disse Tal ikke blot tyder hen paa, at Sygdommen nu er ifærd med at udbrede sig til flere Individuer, end i de nærmest forudgaaende Aar er skeet, men de giver tillige Formodning om, at Sygdommen i Regelen først efter 4—6 Aars Forløb aabenbarer sig ved tydelige udvortes Tegn, saasom det er de klimatiske Forhold i Treaaret 1855—1857, der af mig antages at have ytret sin aabenbare Indflydelse i omhandlede Retning væsentligst i 1861, eller kanske dette skedde allerede i 1860, da jeg har en sterk Formodning om, at største Parten af de Tilfælde, der angives som optraadte i et Aar, gjerne i Virkeligheden har vist sig allerede i det næst foregaaende. At Finmarkens Amt ingen nye Tilfælde opviser i 3 af de 5 nævnte Aar, er naturligvis let at forklare af dette Amts seregne Forhold. Forøvrigt

bør jeg, hvad det samlede Antal af i 1861 tilkomne Spedalske angaar, ikke undlade at bemærke, at Plejestiftelsernes Aabning i dette Aar har bidraget til at skærpe Opmerksomheden for denne Sygdoms Ofre.

Det kan endvidere have sin Interesse at granske Forholdet af Dødsfald blandt de af Spedalskhed angrebne Individuer til disses samlede Antal for hvert Aar; derfor leveres nedenfor staaende Oversigt over et saadant Forhold beregnet procentvis.

	1857	1858	1859	1860	1861
Romsdals Amt	14,0	7,5	8,5	10,5	13,5
Søndre Thronhjems Amt	10,5	14,2	12,2	9,0	7,9
Nordre Thronhjems Amt	8,2	13,6	9,9	16,8	20,2
Nordlands Amt	29,9	16,0	13,7	3,9	9,4
Finmarkens Amt	32,2	9,5	9,1	15,9	21,4

Af disse Forholdstal at drage almengyldige Slutninger, tør imidlertid blive vanskeligt nok; de eneste af disse Tal, der i mine Øjne har nogen paatagelig Betydning, er de for 1857 opførte for Nordland og Finmarken; det var fornemlig i disse to Amter de klimatiske Forhold, hvorom ovenfor er talt, var serdeles ugunstige i Aarene 1855 til og med 1857, og de forholdsvis mange Dødsfald i disse Amter i sidstnævnte Aar tør deri søge en ikke uvæsentlig men derfor ikke udelukkende Forklaring; her maa nemlig foruden andre Omstændigheder den gjennemsnitlige Sygdomsvarighed ogsaa spille sin meget betydelige Rolle.

Naar ovenfor er ytret, at Antallet af Spedalske i de her omhandlede Egne ikke i Femaaret fra 1856 til og med 1861 sandsynlig har tiltaget, medens senere er paavist, at Sygdommen for Tiden synes at være i en Tiltagelses-Periode, saa er heri naturligvis ingen Modsigelse.

I Amternes Oversigtstabeller sees Rubrikerne for Helbredede og for Tilbagefald af Helbredede at være fuldstændigt tomme; begge Dele har sin Betydning. Idethele er det ikke at vente, Amternes Tabeller just ofte skal opvise Helbredelser for Spedalskhed; men det er just hellerikke at vente, at Rubrikerne for Recidiver altid skal vise negative Resultater. Fra Lungegaardshospitalet er i 1861 hjemkommen til Aafford i Nordre Fosens Distrikt et for Spedalskhed helbredet Pigebarn, som naturligvis ikke i mine Tabeller har kunnet finde nogen Plads, da Recidiv hos hende ikke har været at spore. Vedkommende Distriktslæge, med hvem jeg angaaende dette Individ har korresponderet, har interesseret sig for at faa hende anbragt i gunstige Forhold, hvilket heldigvis har lykket hans nidkjære Bestræbelser, og han har hende nu under temmelig stadig Iagttagelse.

I Tabel XII, der giver Udsigt over Til- og Afgang i de nordenfjeldske Stiftelser, sees kun 1 Individ opført som udskreven helbredet, nemlig fra Plejeafdelingen ved Namdals Sygehus. Fra Reitgjerdet er vistnok et Individ udskrevet i tilsyneladende sund Tilstand; men, da Symtomerne paa Spedalskhed hos dette Individ ved Optagelsen i Stiftelsen langt fra var udisputerlige, saa fandt saavel Stiftelsens Læge som jeg, at et saa tvivlsomt Tilfælde ikke burde opføres som et utvivlsomt Resultat. Netop i dette Stykke holder jeg for, man bør være meget forsigtig, medens jeg, hvor det gjælder Optagelse i Plejestiftelserne, antager, at man i de faa tvivlsomme Tilfælde, der kan forekomme, bør helst argumentere *ex tuto*, og optage de sig frembydende Individuer, hos hvilke man ikke tør benegte Spedalskhedens Tilstedeværelse; det maa nemlig erkjendes, at man undertiden træffer slige Tilfælde, hvori jeg tvivler paa Nogen har Ret til at være fuldt sikker i sin Diagnose.

Dødelighedsforholdet ved Stiftelserne har jeg troet rettest at lade uberørt, da samtlige Stiftelser, hvorom her er Tale, har kun i en Del af Aaret været i Virksomhed.

I Henhold til de mig som Overbestyrer for Reknes og Reitgjerdets Plejestiftelser meddelte Instruxer har jeg at afgive Aarsberetninger angaaende disse Stiftelsers Drift og Virksomhed. Forinden jeg imidlertid gaar over til specielt at behandle hver af disse Stiftelser, maa det være mig tilladt at fremsætte nogle faa almindelige Bemærkninger. Angaaende begge Stiftelsers Bygninger og Indretninger finder jeg det overflødigt nærmere at udtale mig, da samme er opførte og istandbragte i Overensstemmelse med de af det Kongelige Departement foranledigede Bestemmelser og Planer; imidlertid maa den Bemærkning være mig tilladt, at disse Anstalter, skjønt idethele vellykkede og med Omhu istandbragte, dog har sine Mangler, hvoraf nogle vistnok er af den Art, at de om kortere eller længere Tid vil kræve nogen Forandring. Det tør dog være for tidligt allerede nu at gaa nærmere ind paa denne Materie; men en Mangel, der er fælles for begge Stiftelser, kan jeg ikke undlade at berøre, og det er Savnet af passende Obduktionsrum. Det er vistnok saa, at man af Hensyn til Lemmernes og Publikums Fordomme hidtil har undladt ved Plejestiftelserne at foretage Obduktioner; men engang maa der brydes med disse Fordomme, der forhaabentlig, som saamange andre, kan fjernes, naar Vedkommende viser al fornøden Konduite.

Reknes og Reitgjerdets Plejestiftelser, der i saamange Henseender har Lighed med hinanden, er i Organisationen af deres Bestyrelse deri forskellige, at ved førstnævnte er Forstander- og Lægebestillingen forenet hos en Mand, hvilket ikke er Tilfældet ved den anden. Hver af disse Organisationsmaader har sine Mangler og sine Fordele; men endnu tør det være for tidligt at fælde nogen afgjørende Dom om, hvilken af dem bør foretrækkes, eller endog om den ene er mere passende for Stiftelser af en vis Størrelse. Under alle Omstændigheder lader begge Maader sig i hvert af de anvendte Tilfælde meget vel bruge, medens jeg, som sagt, ikke nu tør udtale mig for Hensigtsmessigheden af et Bytte for nogen af dem. Angaaende Organisationen af Stiftelsernes Betjening tør jeg nok udtale mig for den Regel, at Antallet af de faste Betjenter bør indskrænkes saavidt muligt, samt at Fordelingen af Forretninger mellem disse vel bør være fastsat, men ikke med saadan Stringens, at jo enhver Betjent maa finde sig i at deltage i eller at udføre andre Forretninger, end netop de, der er hans eller hendes daglige Gjerning. Tanken er den, at enhver ved Stiftelsen Ansat skal være sig bevidst, at Stiftelsen har udelukkende Kræv paa den Ansat-

tes hele Tid og gode Vilje - en Tanke, der naturligvis ikke udelukker behørig Hvile og Fristunder, men som, med Forstandighed gennemført, skal vise sig baade i økonomisk og andre Henseender af overordentlig Betydning for vedkommende Stiftelse. En anden Opgave ved Organisationen er den at hindre alle Fristelser til Ødselen med Stiftelsens Gods og naturligvis endmere til Underslæb. Disse Fristelser kan ofte synes meget ubetydelige og uskyldige, men virker ikke desmindre i Længden baade moralsk og økonomisk nedbrydende. Som Exempel skal jeg her nævne en rigtig og hensigtsmæssig Anvendelse af Kjøkkenaffaldet, der ifølge disse Stiftelsers Natur maa blive temmelig betydeligt.

At Kostholdet spiller en overordentlig vigtig Rolle i Stiftelser, er ingen ny Tanke, skjønt, jeg frygter for, den i altfor mange Tilfælde er skænket for liden Agt. I Plejestiftelserne, der ikke blot er beregnede paa at beholde sine Lemmer for Livet, men som derhos maa supplere sit Belæg i Hovedsagen ved frivillig Tilstrømmen, bliver Kostholdets Overensstemmelse inden visse Grænser med Befolkningens ofte forvønnede Smag af noget større Betydning, end Tilfældet ellers maatte være; kommer saa dertil, at de Markeder, der skal frembyde Fødemidlerne, i flere Retninger er mindre vel forsynede, saa vil let skjønnes, at et i alle Henseender hensigtsmæssigt Kosthold ikke med Et lader sig tilvejebringe, men at Forbedringer deri maa blive en stadig Gjenstand for saavel Bestyrelser som Overbestyrelser Opmerksomhed og Omtanke. Hvorvel jeg nu antager, at begge Stiftelsers Lemmer idethele saavel har fuld Grund til at være tilfredse med Kostholdet, som at de virkelig er det, saa antager jeg dog, at dette kan efterhaanden og uden forøget Udgift blive bedre; jeg skal paapege et Exempel i den Retning. For de fleste

Lemmer er Fiskespiser fra Barndommen af tilvante og meget vel likte; men hidtil har i disse Stiftelser Klipfisk været godtsom den eneste Repræsentant for disse Spiser, og ulykkeligvis er Nydelsen deraf hverken forhen kjendt af Lemmerne ej heller likt. Imidlertid har jeg ingen Tvivl om, at man ved Hjælp af lidt Omtanke kan ialfald til visse Aarstider skaffe anden Fisk til rimelig Pris. Til et Forsøg foranledigede jeg i indeværende Aars Februar endel Skrej i meget svagt saltet Tilstand sendt fra Lofoten til Reitgjerdets Stiftelse, hvor den hos Lemmer og Betjening vandt udelt Bifald, medens den derhos viste sig at være en billig Føde. De paa disse Kanter af Landet ofte rige Sildefisker, der strækker sig ofte gennem flere Maaneder, kan derhos supplere med en hensigtsmæssig Artikel; men Vanskeligheden bliver ved denne, som ved mange andre, at faa den saaledes tilbered og konserveret fra Producentens Haand, at den bliver fuldt nyttig. Med god Vilje hos alle Vedkommende vil imidlertid nok ogsaa denne Vanskelighed kunne overvindes. Bestræbelser i saadanne Retninger fra Plejestiftelsernes Side anser jeg af saameget større Vigtighed, som jeg antager, de kan lede Befolkningens Opmerksomhed hen paa en forstandigere Benyttelse ogsaa til eget Brug af forskellige Fødemidler, ligesom jeg idethele antager, at offentlige Anstalters Tilbagevirkning paa det store Publikum er en Side ved dem, der ingenlunde ialfald af deres Overbestyrelse bør lades udaf Betragtning.

R e k n e s

Plejestiftelse aabnedes for Belæg 1ste Februar 1861 og modtog i de nærmest derpaa følgende Dage samtlige Spedalske, der ved den Tid opholdt sig i Reknes Hospitals begge Afdelinger, til et Antal af

	31 Mænd	32 Kvinder,	tilsammen	63 Lemmer.
Senere er i Aarets Løb indkomne	33	— 30	— —	63 —
altsaa ialt er optaget	64 Mænd	62 Kvinder,	tilsammen	126 Lemmer.
Af disse er i Aarets Løb døde:	9 Mænd	11 Kvinder		
og udgaaede	4	— — —		
tilsammen	13	— 11	— —	24 —

Belægget ved Aarets Udgang skulde altsaa være 51 Mænd 51 Kvinder, tilsammen 102 Lemmer; men i Virkeligheden var kun 98 Lemmer tilstede, da 4 Individuer, der i Aarets Løb havde faaet Tilladelse til paa kort Tid at besøge sine Hjemsteder, ikke var vendte tilbage til Stiftelsen.

Som vil være i det Kongelige Departements gunstige Minde, har denne Stiftelse at søge sit Belæg, foruden fra Christians Amts og fra Romsdals og Søndmøres Fogderiers Distrikter, tillige fra begge de Nordfjordske Lægedistrikter, samt fra Sognene Kin og Svanø af Ytre Søndfjords Distrikt. I begge de nævnte Fogderier af Romsdals Amt hjemmehører

imidlertid det hele Antal fra Distrikterne indkomne Lemmer med Undtagelse af 5 Individuer, der skriver sig fra Christians Amt. De ovennævnte under Nordre Bergenhus Amt hørende Distrikter og Sogne har altsaa undladt i Aarets Løb at søge sine Spedalske optagne i Plejestiftelse; i indeværende Aar derimod, som dog ikke omfattes af nærværende Beretning, er fra hine Distrikter og Sogne nogle Andragender om Plads for Spedalske indkomne og bevilgede, saa jeg haaber, at den Uvilje til at sende sine Spedalske til Reknes, der sagdes at raade i hint Amt, efterhaanden vil vige for en fornuftigere

Betragtning. Forsaavidt imidlertid der i denne Stiftelse skulde henstaa ubesatte Pladse, efterat Reitgjerdets Stiftelse har faaet samtlige sine Pladse besatte, hvortil der er Udsigt i en ikke fjern Fremtid, vil jeg tillade mig at ansøge om, at de nordlige Egenes Spedalske maa indrømmes hine Pladse, som vrages af Bergenhusingerne.

Som det Kongelige Departement bekendt er Reknes Plejestiftelse beregnet paa et Belæg af 160 Lemmer; men, da for Tiden ingen seregen Inspektørbolig her findes, er Værelser i selve Stiftelsens Bygning indrømmede denne Funktionær, der saaledes ikke oppebærer den ham under andre Omstændigheder tilkommende Huslejogodtgjørelse. Ved dette Arrangement er Pladsenes Antal i Stiftelsen indskrænket til 140; men i Tilfælde vil Inspektøren blive nød til indtil Videre at leje Bolig i Byen, hvilket dog er en mislig Udvej, som jeg desuden haaber snart vil blive overflødig ved Bevilgelse af fornødne Midler til Istandbringelse af en Inspektørbolig, der bliver at sætte i umiddelbar Forbindelse med Stiftelsen selv.

Fra Iste Februar til 31te December regnet har det daglige Gjennemsnitsbelæg udgjort 95, hvorved bemerkes, at det i Begyndelsen af Stiftelsens Virksomhed gik kun langsomt med Belægningen, paatageligt fordi Aarstiden lagde Hindringer ivejen for de indmeldte Lemmers Ankomst. Forplejningsdagens Antal var 31,667. En Stiftelses iDrift i den første Tid, da sammes Belæg er fjernt fra at være fuldtalligt, medfører selvfølgelig forholdsvis større Udgifter, end senere Tilfældet kan antages at blive; saaledes har de daglige Udgifter i denne Stiftelse i omhandlede Aar beløbet sig til, for hvert Individ, 27,6 Skill., medens Forstanderen i den Anledning har ytret, at han haaber at kunne bringe dette Beløb lige ned til 20 Skilling; men saa sangvinsk er rigtignok ikke jeg.

Det maa for Enhver være klart, at det geistlige Tilsyn i en saadan Stiftelse er af overordentlig Betydning og det fornemlig i en Tid, da Sværmeri og Hovedhængeri næsten overalt vil trænge sig frem; at disse aandelige Udskejelser ogsaa inden Stiftelsen vilde finde sine Ofre, var ikke uventet, og de skulde uden en forstandig og kjerlig geistlig Ledelse forstyrret Ordenen i Stiftelsen og gjort Opholdet i samme for mange af Lemmerne højst ubehageligt.

Det gamle Hospitals forøvrigt noget skrøbelige Kirke ligger desværre saa fjernt fra Stiftelsen, at den i Vintermaanederne aldrig og om Sommeren kun i godt Vejr kan søges af største Parten af Lemmerne, hvorfor Gudstjeneste som oftest maa holdes i et af Stiftelsens Værelser, hvilket naturligvis medfører sine Ulemper, og vil, naar Belægget naar sit fulde Tal, blive umuligt. Et Kapel i umiddelbar Forbindelse med Stiftelsen er derfor saare ønskeligt.

Lemmernes Beskjæftigelse paa en for dem selv ikke byr-

defuld og for Stiftelsen fordelagtig Maade er en Opgave, der kun med Vanskelighed lader sig løse. Nogle Lemmer er, som man kan vide, blinde og flere har saa forkrøblede Fingre og Hænder, at de godtsom Intet kan udrette; Arbejde i fri Luft taales kun i godt Vejr og selv da af de færreste. Forarbejdelse af Klædningsstykker til Lemmernes Brug samt af enkelte Inventariesager medtager den væsentligste Del af Lemmernes Arbejdskraft, medens Notbinding, endel Spinding og Strikning er de Arbejder, hvoraf en ringe Pengeindtægt tilflyder Stiftelsens Kasse.

Som en væsentlig Ulempe ved denne Stiftelse maa nævnes Priveterne uheldige Anlæg; en Følge af denne Mangel var, at man i Stiftelsens første Driftstid var plaget af Stank i Gangene; men ved en noget rigelig Anvendelse af Benzindud og ved Anlæg af Udløbskanaler fra Priveterne er denne Ulejlighed i betydelig Grad indskrænket og vil forhaabentlig fuldkommen kunne besejres, naar Stiftelsen engang bliver Herre over en tilstrækkelig Vandforsyning.

Lægens Aarsberetning vedlægges (se Side 43).

Reitgjerdets

Plejestiftelse aabnedes for Belæg egentlig den Iste September 1861, men allerede nogle Dage tidligere var man nød til deri at optage nogle Spedalske, som et Par Fattigkommissioner i Nordland sendte og som Stiftelsen maatte optage, for ej at lade dem ligge paa aaben Mark, hvor besværlig en saadan uberegnet Belægning end var midt under Ordningen. Gjennem Maanederne September og Oktober modtog Stiftelsen største Parten af sit Belæg, saa det ikke er i stort mere end 3 Maaneder af det omhandlede Aar, at denne Stiftelse har været i synderlig Drift. De fleste Lemmer havde sine Hjemsteder nordenfor og maatte med de i denne Rute regelmæssigt gaaende Dampskibe befordres hertil. Med hver Tur kunde kun et indskrænket Antal Spedalske befordres, og dertil maatte der ved Indvilgelse af Pladsenes Besættelse tages Hensyn, hvor ønskeligt det end kunde været at faa Lemmerne befordrede de ofte lange Afstande i en saa mild Aarstid som muligt. Førerne af disse Dampskibe viste de rejsende Lemmer al mulig Velvilje, og gjorde hvad under forhaandenværende Omstændigheder var muligt, for at lette dem Rejsens Besværligheder og Lidelser; men desuagtet døjede adskillige af disse Ulykkelige Ondt paa Rejsen og undgik senere naturligvis ikke Følgerne af dette Ondtlidende. Da det led længere frem paa Høsten, ophørte man med at sende de Spedalske, og det var da i sin Orden; og de, der i Aarets sidste Maaneder har faaet Tilsagn om Pladse, har beholdt disse til sin Disposition, indtil en blidere Aarstid gjør Rejsen for dem mindre besværlig og farlig. Imidlertid medfører

denne Ordning den Ulejlighed, at det ikke er muligt at have en Oversigt over, hvormange Pladse er disponerede, da det naturligvis træffer, at Spedalske, der har faaet Løfte om Optagelse, forinden denne foregaar, enten ved Døden afgaar eller

bestemmer sig til ikke at benytte sine Pladse, og om saadant faar man naturligvis kun i de sjeldneste Tilfælde Underretning.

I Aarets Løb indkom i Stiftelsen	121 Mænd	67 Kvinder,	tilsammen	188 Lemmer,
deraf afgik ved Døden	7 Mænd	5 Kvinder		
og udskreves til Hjemrejse	7	— 3	—	
tilsammen	14	— 8	—	22

saa Belægget ved Aarets Udgang var 107 Mænd 59 Kvinder, tilsammen 166 Lemmer, medens der i Henhold til derom indkomne Andragender var bevilget Pladse for ialt 233 Personer.

I sterkere Forhold end, saavidt jeg ved, i nogen af de andre Stiftelser, har Belægget i denne bestaaet af Individuer, der ikke tidligere havde nydt offentlig Understøttelse, uden at jeg af tidligere angiven Aarsag ser mig istand til med nogen Nøjagtighed at angive dette Forhold i Tal.

Det gjennemsnitlige Belæg fra 1ste September til 31te December udgjør 136 og Forplejningsdagens samlede Antal 16,644. Den korte Tid af Aaret, hvori denne Stiftelse har været nogenlunde talrigt belagt, gjør dens Drift exceptionel og det naturligvis i end højere Grad, end Tilfældet har været med Reknes.

Hvad angaaende sidstnævnte Stiftelse taltes om Hovedhængeriets og Sværmeriets Indtrængen, gjælder i fuldt Maal tillige Reitgjerdets Plejestiftelse, og det er ogsaa her fornemlig den nidkjære og dygtige geistlige Bistand man har at takke for, at Udskejelserne ikke har antaget værre Former og Dimensioner, end skeet er.

Den Ulempe, Reknes, som ovenfor sagt, lider af og som antagelig er en almindelig Brøst ved større offentlige An-

stalter, Stank fra Priveterne, har det lykkes fuldkommen at undgaa ved Reitgjerdet, og det uagtet disse Bekvemligheder er lagte i selve Hovedbygningen. Til dette Resultat bidrager, foruden en hensigtsmessig Anbringelse og Renholdelse, den ustansede Luftvexel, Stiftelsen ved sin frie Beliggenhed nyder. Som det Kongelige Departement ved serskilt Indberetning bekjendt, har imidlertid denne Luftvexel i enkelt Tilfælde været sterk i en noget foruroligende Grad, og gennem længere Tid af den stormfulde Høst og Forvinter var den besværlig nok.

Med Hensyn til Lemmernes Beskjeftigelse med for dem passende Arbejde tillader jeg mig i alt Væsentligt at henholde mig til hvad derom er ytret for Reknes Plejestiftelses Vedkommende.

Forøvrigt antages, at en mere detaljeret Redegjørelse for saavel dennes som for Reknes Plejestiftelses Drift bør udsættes, indtil de er komne i regelmessigere Gang.

Lægens Aarsberetning vedlægges (se Side 45).

II. Beretning fra Overlæge T. J. Löberg.

(Hertil Tabellerne VII. VIII. IX. X. XI. XV. XXII. XXIII. XXIV og XV).

De i forrige Aar foretagne Reiser havde ligesom i de foregaaende Aar især det Maal at faa Sundhedscommissioner afholdte, og, saavidt muligt, at fuldstændiggjøre og tildels berigtige de Oplysninger, der haves om de Spedalske i Distrikterne.

Reiserne medtog idethele omtrent 12 Uger, paa nogle faa Dage nær, der anvendtes dels til Contorforretninger, dels til Besørgelse af Anliggender vedkommende Pleiestiftelsen No. 1.

Paa den første Reise besøgte begge de nordhordlandske Lægedistrikter, hvor Sundhedscommissioner afholdtes efter tidligere udstedt Berømmelse.

Det indre Distrikt indbefatter Præstegjeldene Haus, Hammer og Hosanger, der alle ere beliggende paa Osterøen, og forendel paa den anden Side af den 6 Mile lange Fjord, hvis Munding lukkes af de store Øer strax nordenfor Bergen. Distriktet hører til de af Spedalskhed mindst hjemsøgte Præstegjælde i Bergens Stift, og Befolkningen maa udentvivl regnes blandt de mere oplyste Almuer i Stiftet. Ogsaa maa jeg antage, at Næringskilderne i disse Præstegjælde ikke netop høre til dem, der fortrinnsvis medføre Ondtlidende og deraf følgende Sygdomme; thi hovedsagelig drives der Gaardsbrug hjemme, medens ogsaa en stor Del af den arbejdsføre mandlige Befolkning ernære sig som Tømmermænd og søge Arbejde dels i Byen, dels i de omliggende Bygder. Søbrug drives derimod saagodtsom ikke, undtagen forsaavidt endel dersom andetstedsfra her paa Kysten aarligen deltage i det store Sildefiskeri om Vinteren.

De hygieniske Forholde i dette Distrikt maa vel ogsaa siges at staa paa en noget bedre Fod, end i de fleste andre Egne i Bergens Stift; imidlertid er det selvforstaaeligt, at Forholdene ogsaa her lade meget tilbage at ønske, som det først er forbeholdt en fjernere Fremtid at se rettet paa.

I alle 3 Præstegjælde i dette Distrikt findes nu tilsammen kun 19 Spedalske. Disse Syge ere temmelig jævnt spredte over hele Distriktet, dog saaledes, at Hosanger, der

ligger inderst i Fjorden, har de færreste, nemlig kun 3. Til dette Præstegjæld hører Annexet Mo, som er en Fjelddal, der skjærer op imod Voss, og hvor der fortiden ingen Spedalske findes.

Ytre Nordhordlands Distrikt bestaar af Præstegjeldene Lindaas og Manger, hvoraf hint ligger paa Fastlandet og udgjør den østlige Del, der er gennemskåret af en dyb Fjord med flere Arme, dette den vestlige, der bestaar af en stor Del større og mindre, temmelig flade og ganske skovbare Øer ud imod Havet.

Forholdene i disse 2 Præstegjælde ere i flere Henseender meget forskellige. I Lindaas, fornemlig i de indre Sogne Sandnes og Myking, finder man endnu nogen Skov, Jordbruget og Fædriften ere de hovedsageligste Næringskilder, hvorimod der saagodtsom ikke drives Søbrug. Som Følge deraf er der bedre Huse, bedre Kosthold, større Renlighed og idetheletaget bedre Stel end i Manger. I dette Præstegjæld ere Fiskerierne den hovedsagelige Beskæftigelse. Jordbruget staaer meget lavt, der sees ingen Tegn til Opsving heri, og efter Almuens hele Standpunct at dømme, har det vistnok lange Udsigter med nogen Forandring til det Bedre.

Men uagtet saaledes de hygieniske Forholde i Lindaas i alle Henseender maa ansees for at staa langt over, hvad man forefinder i Manger, viser det sig dog, at førstnævnte Præstegjæld har et langt større Antal Spedalske end det sidste. I hint findes nemlig 36 Spedalske paa en Befolkning af henvend 6000 Mennesker, i dette 11 paa et omtrent lige Antal. I Stiftelserne er der i de senere Aar indlagt nogle flere fra Manger end fra Lindaas, men, om ogsaa disse medregnes og man ser hen til det sande Forhold i 1856, som er 19 for hint og 40 for dette Præstegjæld, bliver dog Antallet endnu over dobbelt saa stort i Lindaas som i Manger.

At danne sig nogen sikker Formening om Aarsagen til dette, som det synes, modsigende Forhold, er vistnok ingen let Sag, men selve den Ting, at Spedalskheden her synes at trives bedre under ulige bedre hygieniske Forholde, viser hen

til, at andre medvirkende Potentser, end netop Folkets lave Culturtrin, gjøre sin Indflydelse gjældende i en overveiende Grad. Man fæster her nærmest Opmærksomheden paa Naturforholdene. Lindaas Præstegjeld ligger østenfor Manger; Sandnes og Myking Sogne af hint, hvor det største Antal Spedalske findes, ere beliggende rundt om den dybe Fjordarm, der skjærer ind fra Søen og forgrener sig i en Arm mod Øst og en mod Syd saaledes, at de temmelig høie Fjelde, langs hvis Sider Gaardene her ligge i Række, danne det første egentlige Brydningspunct for de vestlige og sydvestlige Vinde, der føre al den Fugtighed, som Havluften indeholder, ind over Landet. Derfor har man her i denne Fjord efter Alles enstemmige Formening langt større aarlig Regnmængde, end paa de lave skovløse Øer ude i Manger, som Havluften stryger hen over uden at afkjøles i den Grad, at den falder ned som Regn, hvilket først sker, naar den længere inde i Landet støder paa Fjeldene. Det fortjener ogsaa at bemærkes, at Størstedelen af de Spedalske, idetmindste fra den senere Tid, hvori Sygdommen er nøiere efterforsket, netop findes paa den Række Gaarde ved Fjorden, der ligge i Fjeldskraaning mod Vest og ere udsatte for den hele Voldsomhed af Regn og Storm.

Vi gjenfinde det samme Forhold nordenfor ved Sognefjordens Munding, hvor der saagodtsom ingen Spedalske findes paa Øerne, der ogsaa her ere lave og skovløse, medens Sygdommen først optræder med nogen Intensitet længere inde i Fjorden, hvor de høie Fjelde møde den fugtige Havluft, som med Vestenvinden føres ind over Landet.

Ogsaa i de søndenfor liggende Præstegjelde Sund, Oos og Fuse ville vi se, at næsten de samme locale Forholde træffe sammen med et lignende Forhold med Hensyn til Mængden af Spedalske.

Om Spedalskhedens tidligere Optræden i Lindaas ved man kun, at den for henved 100 Aar siden fandtes paa 2 Gaarde i Sandnes Sogn, nemlig Skuggedal og Nørdland, hvor der levede 2 Mænd, der have efterladt en talrig Slægt. Af disse 2 spedalske Mænds Efterkommere findes der endnu mange i Bygden, men uagtet flere af dem endog have giftet sig indbyrdes, vides der dog ikke, af der har været flere end 2 spedalske Individuer iblandt dem. Fortiden findes der ingen. De nuværende Spedalske i Lindaas tilhøre derimod forstørstedelen Slægter, blandt hvilke der i Fortiden ikke vides at have været Spedalskhed.

I Manger ere de 11 derværende Spedalske nogenledes fordelte i de forskjellige Sogne, dog ser man ogsaa her, at enkelte Gaarde i den sydlige Ende af Præstegjeldet igjennem et længere Tidsrum stadig have haft Spedalske at opvise. Og det træffer sig ogsaa her saaledes, at netop disse Gaarde ligge temmelig nær ved hverandre paa den vestlige Side

og ved Foden af de eneste betydeligere Klippehøider i Præstegjeldet.

Den næste Reise gik gjennem Søndre Midthordlands Distrikt, Ytre og Indre Hardanger, Voss og Ytre Søndhordland.

Søndre Midthordland bestaar af Præstegjeldene Sund, Fuse og Oos, hvoraf Sund dannes af de store, ikke høie, men skovløse Øer ud imod Havet, Oos og Fuse derimod ligge paa Fastlandet langs med og ved Bunden af de 2 Fjorde, som her skjære nogle Mile ind i Landet, og hvis Bredder dannes af temmelig høie Fjelde. Til Fuse hører Annexet Haalandsdalen, der ligger et kort Stykke Vei fra Søen ved et Ferskvand, omgivet af Fjeldene.

Ogsaa i disse Præstegjelde finder man den samme Forskjel, skjønt kanske mindre udpræget, mellem alle Forholde ved Havkanten og i Fjordene, som ovenfor er omtalt mellem de 2 Præstegjelde i Ytre Nordhordland. Skjønt Befolkningen i Sunds Præstegjeld rimeligvis er noget mere cultiveret end i Manger, hører den dog til de Almuer paa Kysten, hvor man endnu ikke ser synderlige Tegn til, at Sandsen for Forbedringer i nogen Retning er vaagnet, hvorfor ogsaa alle hygieniske Forholde her staa paa et meget lavt Trin. Næringskilderne ere næsten udelukkende Søbrug, hvorimod Jordbruget er saagodtsom ganske forsømt. Mangelen paa Skov bevirker, at Husene i Almindelighed ere smaa og usle, og naar man undtager enkelte Mænd, der have lagt sig noget tilbedste ved de store Vaarsildfiskerier, hvori hele den mandlige Befolkning deltager, lever Almuen i Almindelighed talt i temmelig smaa Kaar og kjæmper haardt nok for det daglige Udkomme.

I de indre Præstegjelde Oos og Fuse ere de hygieniske Forholde udentvivel noget, skjønt vel ikke meget bedre end i Sund, væsentligen vel paa Grund af, at Befolkningen her driver mindre paa Fiskeri og mere paa Jordbrug og Fædrift.

Of desuagtet finder man ogsaa her et større Antal Spedalske i hvert af de to indre Præstegjelde med en ringere Befolkning, end i Sund med en større Folkemængde, end noget af de to. Efter den rectificerede Tælling for 1856 var nemlig det sande Antal dengang i Sund 10, i Oos 28, i Fuse 36; nu er det dels ved Indlæggelse i Stiftelser, dels paa andre Maader formindsket til respective 6, 10 og 17, hvortil endnu kommer, at Fuse paa Grund af sit store Antal Syge har faaet forholdsvis flere indlagte i Stiftelserne, end noget af de øvrige to Præstegjelde.

Ordentlige Observationer over Veirforholdene i disse Præstegjelde haves ligesaa lidt her, som fra andre Egne i Bergens Stift, men man feiler neppe, naar man efter et almindeligt Skjøn antager den aarlige Regnmængde inde i Fjor-

dene mellem Fjeldene. for at være betydeligt større end i Skjærgaarden, samt Overgangene i Temperaturen for betydeligere og pludseligere, et Forhold, som naar det oftere falder sammen med et dertil svarende Forhold i Antallet af Spedalske, vistnok fortjener at lægges Mærke til og at granskes lidt nøiere ogsaa for andre Dele af Kysten.

Omvendt er Forholdet, naar man kommer til de nærmest søndenfor liggende Distrikter Ytre Søndhordland, samt Ytre og Indre Hardanger, der med Hensyn til locale Forholde have det tilfælles med de forhen omtalte Distrikter, at Øerne, der danne Ytre Søndhordlands Distrikt, Tysnes, Stordøen og Finnaas Præstegjelde, danne Grændsen mod Havet, medens de 2 Distrikter i Hardanger, tilsammen 5 Præstegjelde, ligge langs den omtrent 12 Mile lange Hardangerfjord, indenfor de nævnte Øer, der fordetmeste lukke Fjorden mod Havet. Men her ere Øerne de af Sygdommen stærkest hjem-søgte Steder, saaledes som Tællingen udviser. I 1856 var der nemlig i de 3 ydre Præstegjelde i Ytre Søndhordland tilsammen 122 Spedalske, medens de indenfor liggende Præstegjelde i Hardanger kun havde tilsammen 58. Men forsaa-vidt der skulde være nogen Sammenhæng imellem Veirforholdene, navnlig Regnmængde og Fugtighedsforholde, og Antallet af Spedalske, hvortil jeg ovenfor har hentydet, vil det let kunne paavises, at Forholdene i disse Distrikter ikke alene ikke modsige en saadan Antagelse, men endog snarere bestyrke den. Tysnes, Stordøen og Finnaas dannes nemlig af meget store og bjergfulde Øer med ligesaa mægtige Fjelde som Hardanger, og med et som Følge af disse klippefulde Øers Beliggenhed ude mod Havet endnu regnfuldere Clima. Den fra Havet med de vestlige og sydvestlige Vinde indkommende Fugtighed bliver allerede her til Regn paa Grund af Fjeldenes Udstrækning og Høide, og Øerne danne altsaa her saagodtsom et fuldstændigt Værn for de indenfor beliggende Egne i Fjorden, omvendt af hvad der maa antages at være Tilfældet i de nordenfor liggende Fjorde i Nordhordland, Midthordland og Sogn med sin lave Skjærgaard.

Inde i Hardangerfjorden har man i det Mindre et Exempel paa, hvad den hele Fjord med de udenforliggende høie Øer udviser i det Større. Vikørs Præstegjeld ligger nemlig omtrent midtvejs i Hardangerfjorden, paa dens nordre Side, ved en stor Bugt af Fjorden, der er næsten fuldkommen beskyttet mod Havvinden og Regnet af et vestenfor liggende høit Fjeld og en lang og bred fremspringende skovbevøxt Halvø. Derfor er Climaet her usædvanlig godt og Temperaturforholdene, saavidt man uden at besidde nøiagtige Observationer kan skjønne, jævne end noget andet Sted i Fjorden. I dette Præstegjeld var der ved Tællingen i 1856 kun 1 Spedalsk, der endnu er der, og hvis Slægt ikke en-

gang stammer der fra Bygden, medens man baade indenfor og udenfor i Fjorden, hvor de hygieniske Forholde i alle Henseender ere lige saa gode som i Vikør, har flere.

Forøvrigt staaer det heller ikke til at negte, at de hygieniske Forholde i Ytre Søndhordlands Distrikt staa paa en langt lavere Fod, end i Distrikterne inde i Fjorden. Forskjellen er endog saa stor, at, medens navnlig Finnaas Præstegjeld og især Fitje Sogn af Stordøen rimeligvis høre til de i denne Henseende mindst udviklede Egne af Bergens Stift, er det af Alle erkjendt, baade at Hardanger har den mest intelligente og oplyste Befolkning paa hele Vestlandet af Norge, og at der blandt Almuen findes en jævn Velstand, der sætter den istand til i Alt, hvad der vedrører Hygienen, at gennemføre, hvad den vaagnende Interesse og Sands for et bedre Stel fører med sig. Jeg kan saaledes her nævne som en Foranstaltning, der gaar udenfor det Almindelige, og som er den eneste af det Slags, jeg ved er truffet noget Sted i dette Stift, at Almuen i Kinserviks Præstegjeld efter Foranledning af Distriktslægen og et Par Bygdemænd har dels ved Bidrag af Sparebanken sammesteds, dels ved private Sammenskud truffet Anstalt til at bringe istand en Dampbadeindretning for Bygden, der rigtignok endnu ikke er færdig, men rimeligvis med det første vil blive det.

Fra Hardanger foretog jeg en kort Reise til Voss, hvor et Møde afholdtes i Sundhedscommissionen. I dette Distrikt var ingen væsentlig Forandring foregaaet siden mit tidligere Besøg dersteds i 1859.

Det samme gjælder om Distrikterne i Ryfylke, der var Gjenstanden for den næste Reise. Efterat have afholdt Sundhedscommissioner i Vestre og Søndre Ryfylke, samt confereret med Distriktslægen i Nordre Ryfylke, der netop i de Dage havde tiltraadt sit Embede, tilsaa jeg endnu paa Hjemreisen til Bergen nogle Spedalske i Indre og Ytre Søndhordland.

Efter en kort Tour paa et Par Dage til et Sundheds-commissionsmøde i Haus reiste jeg i August til Nordfjord, hovedsageligen for Sundhedscommissioners Skyld, hvilke derfor afholdtes i begge Distrikter.

Det er det Kongelige Departement bekjendt, at der baade fra Selø og Eid, ligesom og fra Kin har været gjort Forestilling imod den Bestemmelse, hvorefter Spedalske fra Nordfjord og Kin for Eftertiden blive at indlægge i Reknes, istedetfor som tidligere i Stiftelsen i Bergen, forsaa-vidt de maatte ønske at optages i nogen Stiftelse. Naar hidtil Ingen har meldt sig fra disse Distrikter til Indlæggelse i Reknes, antager jeg, at dette ikke har sin Grund deri, at Nogen skulde have nogen Interesse af eller nogetsomhelst Ønske om at forhindre, at de Spedalske dersteds søge til Reknes; jeg ved tvertimod, at baade Lægerne, Fattigcommissionerne og Sund-

hedscommissionerne meget godt vide at skatte Fordelen af at erholde et saa stort Antal af disse Ulykkelige som muligt forpleiede paa Statens Bekostning i en offentlig Stiftelse, fremfor at beholde dem i Hjemmet til Byrde og Bekostning. Men Tingen er den, at deres Indlæggelse i Reknes Hospital beror hverken paa Lægerne eller Fattigcommissionerne eller nogensomhelst anden Udenforstaaende, men simpelthen paa de Syges egne Villie, og af disse har, idetmindste indtil Udgangen af forrige Aar, til hvilken Tid jeg har Beretning derom, Ingen været at formaa til at reise til Molde, uagtet baade jeg og Distriktslægerne, saavel igjennem Sundhedscommissionerne, som særskilt til mange Spedalske have søgt at gjøre dem det Hensigtsmæssige i Foranstaltningen begribeligt.

At Forestillinger og Oplysninger om Forholdene hidtil ikke have været forsømte, tør jeg derfor svare for, men at de desuagtet endnu ere blevne frugtesløse, er efter min Mening ikke andet end hvad man for det første maatte vente sig, naar man ved, paa hvilket Standpunct den Befolkning staar, som derved skulde paavirkes, og med hvilken Styrke den hænger ved Hjemstavn og Familieforholde. Det viste sig jo at være vanskeligt nok i Begyndelsen efter Aabningen af Pleiestiftelsen No. 1 at bringe de Spedalske i Distrikterne til i nogen Mængde at søge derhen, og at slaa sig til Ro i Stiftelsen, uagtet dog de fleste af dem en eller flere Gange om Aaret havde Anledning til at se sine Slægtninge og Bekjendte hjemmefra, naar disse gjorde sine regelmæssige Byreiser. I Molde ville de neppe med Rimelighed kunne regne paa nogen anden Communication med Hjemmet end igjennem Breve, da Molde saagodtsom aldrig besøges af Nogen fra de her omhandlede Distrikter. Og det er udentvilt Tanken herom, der hidtil har bestemt de Syge til hellere at forblive i Hjemmet, end at søge den Stiftelse, der er dem anvist. Maaske turde dog en klarere Opfatning senere komme til at gjøre sig gjældende, dersom det maatte lykkes at bevæge en Enkelt eller nogle Faa til at gjøre en Begyndelse, og derpaa faa Bestræbelserne for det første være rettede.

Paa Hjemreisen fra Nordfjord i Begyndelsen af September opholdt jeg mig nogle Dage i de søndfjordske Distrikter, hvor jeg ogsaa gjennemreiste det tidligere ikke besøgte Guddal, et Annex til Ytre Holmedal. Jeg anførte i Beretningen for forrige Aar, at dette Sogn hidtil havde været frit for Spedalske. Der er imidlertid ogsaa der nu opdaget 2 Individer, lidende af Sygdommen, hvoraf den ene skulde været antegnet allerede i 1856.

Om Sundhedscommissionernes Virksomhed i forrige Aar har jeg intet synderlig Andet at sige, end at den har været fortsat paa samme Maade, som i de foregaaende Aar. Jeg har tidligere ofte forklaret, baade hvilken Fremgangsmaade

der ved disse almindeligvis befølges, hvilke Vanskeligheder der stille sig iveien for Opnaaelsen af det Maal, som ved dem tilsigtes naaet, og hvilke Resultater deraf hidtil ere udvundne. Jeg skal derfor ikke her komme tilbage dertil, da der ingen væsentlige Forandringer er foregaaet, som fortjene særskilt Omtale.

Jeg antydede i forrige Aars Beretning, at jeg agtede at forsøge, hvorvidt et Forslag om Vedtagelsen af de nødvendige sanitære Forskrifter for Vaaningshuses Opførelse i Landdistrikterne maatte finde saadan Modtagelse af Sundhedscommissionerne og Communerrepræsentationerne, at disse kunde beslutte sig til at vedtage dem og søge dem approberede som gjældende Regler ifølge Lov om Sundhedscommissioner af 16de Mai 1860. Forhandlinger herom medtog Tiden i de fleste af mig afholdte Sundhedscommissionsmøder i Løbet af forrige Sommer, men jeg ansaa det rigtigst kun at lade disse Forhandlinger blive foreløbige, for at forberede Forslagets Vedtagelse til et senere Møde, naar Sundhedscommissionernes Medlemmer havde faaet Tid til at sætte sig nærmere ind i Sagen og gjøre sig fortrolige med den for dem nye og fremmede Tanke om Lovbestemmelser i denne Sag. Hvorvidt den derfor vil nyde nogen Fremgang i sin Helhed, er endnu ikke ganske afgjort. Jeg har i dette Aar modtaget Underretning om, at Forslaget paa enkelte Steder er vedtaget, tildels med enkelte Modificationer, paa andre Steder har man endnu ikke kunnet beslutte sig til at underkaste sig bindende Bestemmelser i denne Sag, medens Sundhedscommissionerne dog i Erkjendelse af Sagens Vigtighed have ladet sig det være magtpaaliggende paa frivillig Vei at virke til, at en fornuftigere Byggemaade maatte blive indført, og paa nogle Steder henstaar Forslaget endnu uafgjort.

De af Distriktslægerne afgivne Til- og Afgangslisters for forrige Aar findes sammendragne i de hermed følgende Tabeller, der ere affattede omtrent i den samme Form, som de foregaaende Aar.

Tabellerne VII, VIII, IX og X vise Til- og Afgang i Amterne og Bergens By med Angivelse af Lægedistrikter og Præstegjælde i hvert Amt.

I Tabellen for Nordre Bergenhus Amt vil det bemærkes, at det forrige Askevolds Præstegjæld i forrige Aar er delt i to, nemlig Askevold og Hyllestad, af hvilket sidste Sognene Hyllestad og Øen tilhøre Ytre Søndfjords Lægedistrikt, medens det tredie Sogn Bø tilhører Ytre Sogns Distrikt. En lignende Deling har fundet Sted i Søndre Bergenhus Amt, idet Sveens Sogn af Finnaas Præstegjæld og Ytre Søndhordlands Lægedistrikt er slaaet sammen med Vikebygd af Fjælbergs Præstegjæld og Indre Søndhordlands Lægedistrikt til et Præstegjæld. I Tabellerne er det nødvendige

Hensyn dertil taget ved Fordelingen af de Spedalske til de respective Præstegjelde.

Naar man ogsaa i Aar finder antegnet for Nordre Bergenhus Amt 34, der ere overseede ved tidligere Tællinger, er jeg tilbøielig til at tro, at man i denne Rubrik neppe nogensinde vil faa et mindre Tal at se. Controllen er nu saaledes ordnet gennem Sundhedscommissionerne, at man neppe har nogen anden Vei at slaa ind paa, for at erholde en hurtigere Kundskab om de opstaaede Tilfælde. Lægerne i de af Sygdommen mest hjemsøgte Distrikter have desuden nu fordetmeste erhvervet et saa udstrakt Personalbekjendskab, at de ofte derved sættes istand til at attrapere Syge tidligere, end Sygdommen opdages af Andre. Men naar ikke destomindre hvert Aar udviser et ikke ringe Antal af Overseede, er Aarsagen den, at den spedalske Sygdom hyppigen optræder med meget vage Tegn i sin Begyndelse og med Symptomer, der ere lidet bemærkelige. Ofte er den Syge selv længe uopmærksom paa de første Tegn paa Sygdommen. Først naar denne træder frem med saa utvetydige Tegn, at disse foranledige en Undersøgelse, kommer det for Dagen, at Sygdommen ofte allerede længe har været tilstede, og paa den Maade vil man ved hvert Aars Opgjør altid faa endel Syge, hvis Sygdoms Opstaaen maa henføres til et tidligere Aar end det, hvori de ere antegnede.

Tilgangen af bekjendte i Aaret opstaaede Tilfælde i Nordre Bergenhus Amt har været 31. Dertil maa tænkes lagt dem, der ved de følgende Aars Tællinger ville falde paa 1861 som i dette Aar opstaaede.

Virkeligt Afgaaede i Aarets Løb ere ved Dødsfald 37, ved Udflytning til Amerika 7, og som feilagtigt Opførte 5.

Til Stiftelserne ere i Alt afgaaede 48. Totalsummen af bekjendte Spedalske i Nordre Bergenhus Amt er derved formindsket fra 419 til 394.

I Søndre Bergenhus Amt sees de Overseedes Antal at have udgjort 30 i forrige Aar, hvilket er et forholdsvis større Antal end for Nordre Bergenhus Amt, medens de i Aaret opstaaede Tilfælde kun have været 17. Den samlede Tilgang har været 49 og Afgangen 47. Totalsummen er altsaa forøget med 2, og, ser man hen til, hvorledes Forholdet stiller sig i de enkelte Distrikter, vil man finde, at Forøgelse har fundet Sted i Ytre og Indre Nordhordlands, Søndre Midthordlands og Ytre Søndhordlands Distrikter, medens der i de øvrige enten har fundet Formindskelse eller Stilstand Sted. Denne Forøgelse i Totalsummen af 2 for et enkelt Aar kan forøvrigt vistnok neppe antages at tilkjendegive nogen egentlig Tiltagen af Sygdommen i Aarets Løb, den maa snarere skrives paa det skjærpede Eftersyns Regning, især da de Overseedes Antal viser sig at være saa

betydeligt større end Tallet af de i Aaret opstaaede nye Tilfælde.

I Stavanger Amt er Antallet gaaet ned fra 150 til 143, altsaa er det formindsket med 7. Jeg er imidlertid med Hensyn til en Del af dette Amt ikke sikker paa, at Eftersynet har været tilstrækkelig skarpt, da Distriktslægen i Søndre Ryfylke ved langvarig Sygdom har været hindret i at udvikle fuld Virksomhed, og der i Nordre Ryfylke i forrige Aar indtraf Vacance i Distriktslægeembedet.

Afgaaede til Stiftelserne ere idethele efter Distriktslægenes Lister i forrige Aar 80 Syge. Efter Stiftelsernes Lister er der fra det Distrikt, som denne Tælling omfatter, idethele indlagt 82. Disse 2 Overskydende ere indlagte uden at være noterede paa Distriktets Afgangsliste, fordi de have opholdt sig udenfor Distriktet, da deres Sygdom opstod og de indlagdes i Stiftelsen.

Ind- og Udflyttede falde indenfor det samme Amt, naar undtages 7, der ere udvandrede til Amerika, nemlig 6 fra Sogn og 1 fra Askevold. Denne sidste var indlagt i Pleiestiftelsen No. 1, men forlangte sig udskreven derfra, og er siden udvandret.

Af Helbredede i Distrikterne er der ingen opført i Listerne for forrige Aar, hvorimod Lungegaardshospitalets Afgangsliste opviser 3, hvoraf dog kun 2 tilhøre mit Distrikt, den ene fra Oos, den anden fra Indre Holmedal.

Tabel XI er et Opgjør fra de 3 Stiftelser ved Bergen. Deres samlede Belæg var ved Udgangen af 1861 441, i 1860 var det 440.

Tabel XV er en summarisk Angivelse af samtlige bekjendte Spedalske i mit Distrikt i de 6 Aar, for hvilke der nu haves Tællinger, Stiftelserne altsaa medregnede. Ogsaa i Aar er der en Formindskelse i Totalsummen nemlig fra 1300 til 1272, altsaa idethele af 28, som er 1 mindre end Listerne for Distrikterne alene udvise, da Stiftelsernes Belæg ved Udgangen af forrige Aar var 1 større end ved 1860 Aars Udgang.

Og endelig medfølger der 4 Tabeller, som i de tidligere Aarsberetninger over Af- og Tilgang af Spedalske ikke have været medtagne. Disse Tabeller have til Hensigt at berigtige Tællingen i 1856 efter de Oplysninger, som senere ere erhvervede angaaende de ved denne Tælling Overseede eller feilagtigt Opførte. I disse Tabeller ere Lægedistrikterne ikke anførte, fordi flere af disse siden 1856 have undergaaet Omregulering. De Forandringer i Præstegjeldsinddelingen, der Tid efter anden i Løbet af disse 6 sidste Aar ere foretagne, ere heller ikke optagne i Tabellerne; for Sammenligningens Skyld er Alt opført i den Form, hvori Opgjøret for 1856 er forfattet af Overlæge Høegh i hans Aarsberetning for 1857.

Som det oftere har været gjort opmærksom paa, og som de aarlige Opgjør stedse udvise, findes der altid et Antal Spedalske ved hvert Aars Udgang, der ikke kjendes og først senere antegnes i Listerne, efterhaanden som de observeres. Det er disse Overseede. som ere uddragne af Listerne og tillagte Summen for 1856, da antageligen nu de fleste af dem maa være blevne opdagede.

At der imidlertid endnu gives en Enkelt her og der, som endnu ikke er funden og antegnet, tør jeg slutte deraf, at der i de til mig indsendte Lister for forrige Aar har været fundet Spedalske antegnede med en Sygdomsvarighed af indtil 20 Aar. Men noget stort Antal tror jeg dog ikke nu længer er overseet af dem, der skulde været antegnede i 1856.

Det var af ikke liden Interesse at erholde en saavidt muligt rigtig Opgave over det sande Antal Spedalske ved den almindelige Tælling i 1856, baade fordi denne Tælling er lagt til Grund for alle senere Beregninger over Antallet i Distrikterne, og fordi man ved et Opgjør heraf ogsaa vilde kunne danne sig en Formening om, hvor ufuldkomment de endnu mindre fuldstændige Tællinger i 1853 og tidligere maa have angivet det sande Forhold. Man har jo altid vidst, at ingen af disse Tællinger har været udtømmende, og at der altsaa altid har været et Antal Ukjendte, der ikke har kunnet medtages i Beregningen, men man har aldrig kunnet danne sig nogen endog blot omtrentlig Formening om, hvor stort dette Antal har været. Neppes har man dog troet, at det var saa stort, som det nu viser sig at have været. Og naar derfor Resultaterne af tidligere udførte Tællinger, sammenlignet med de senere, paaberaabes som Bevis for Spedalskhedens store Tiltagen i den senere Tid, tror jeg man ikke uden videre bør gaa ind paa denne Mening, men hellere i langt højere Grad, end man almindeligvis har været tilbøielig til at gjøre, skrive Forskjellen paa det ufuldstændige Eftersyns Regning, idet hver ny Tælling har bragt flere og flere hidtil Ukjendte for Dagen.

De af Distriktslægerne aarligen afgivne Tilgangslisters indeholde Angivelse af Sygdommens Varighed for hver enkelt antegnet Syg, og derefter ere disse Tabeller udarbejdede. Men dels gives der nogle Enkelte, for hvem ingen Sygdomsvarighed er angiven i Listerne, dels er vel ikke heller Angivelsen af Varigheden saa nøiagtig, at jeg om alle de Antegnede tør paastaa, at Sygdommens Begyndelse er henført netop til det Aar, hvori den er opstaaet, men saapas nøiagtige ere dog Listerne, at man af dem kan finde ud, hvor mange af de senere Antegnede der skulde været anført for 1856. Som Regel gjælder desuden, at Sygdommen ikke er anført med længere Varighed end den har havt, men vel tør jeg tro, at den hos Enkelte kan være anført med en kortere.

Dertil kommer, at Sygdommen utvivlsomt maa antages at have været tilstede hos Flere, førend de ydre Tegn viste dens Tilstedeværelse, men, da det ved Antegnelsen af nye Syge er indskjærpet som Regel, ikke at antegne Nogen hos hvem der ikke har vist sig ydre Tegn paa Sygdommen, have vi deri end yderligere Vished om, at ikke for Mange ere blevne antegnede blandt de i 1856 Overseede.

Foruden at angive Antallet af Spedalske i 1856 efterat Tællingen er saavidt muligt berigtiget ved de i de følgende 5 Aar erhvervede Oplysninger, er der i disse 4 Tabeller tillige til en Sammenligning medtaget det bekjendte Antal Spedalske, som fandtes i Distrikterne ved Udgangen af 1861, samt de, der ere indlagte i Stiftelser efter Udgangen af 1856 og som endnu henlaa sammesteds ved 1861 Aars Udgang.

Dersom man kjendte nøiagtig det sande Antal Spedalske i Distrikterne ved Udgangen af 1861, vilde man paa denne Maade kunne erholde en nøiagtig Opgave over, hvorvidt Antallet var aftaget eller tiltaget i de anførte Præstegjelde i Femaaret. Men da der ved Udgangen af 1861 lige saavel som ved Udgangen af 1856 rimeligvis fandtes endel, der egentlig skulde været anførte i 1861, men som først senere hen ville blive opdagede og da medtagne i Beregningen, maa denne Omstændighed erindres ved Sammenligningen. Nærmere kan man med de nuhavende Oplysninger ikke komme.

Kort sammenfattet er altsaa Forholdet for 1856 og 1861 følgende:

	<u>1856.</u>	<u>1861.</u>
I Nordre Bergenhus Amt	767 . . .	636.
- Søndre Bergenhus Amt	435 . . .	355.
- Stavanger Amt	211 . . .	164.
- Bergens By, Lister og Mandals samt Nedenes og Raabygdelagets Amter .	11 . . .	25.
	<hr/>	<hr/>
	1424 . . .	1180.

Ansætter man nu med et rimeligt Skjøn det Antal af Overseede, der, om det havde været kjendt, ogsaa skulde have været tillagt Tallet for 1861, til det samme som Antallet af Overseede, der ere opdagede i 1861, nemlig til 70,

udkommer altsaa 1424 . . . 1250,
eller en Formindskelse i Femaaret i Totalsummen af 174.

Til Slutning skal jeg med Hensyn til de til Amerika i de tidligere Aar udvandrede Spedalske oplyse, at det endnu ikke har lykket mig at erholde nogen paalidelig Underretning om deres Tilstand. Nu har jeg dog endelig Haab om, at det vil kunne ske, idet Hr. Pastor Stub, som tidligere

har været Præst blandt de norske Emigranter og nu opholder sig i Bergen, godhedsfuld har taget sig af Sagen. Han har af mig modtaget en Fortegnelse over samtlige bekendte Spedalske, der ere udvandrede, tilligemed en kort Sygehistorie for enhver af dem, forsaavidt den kunde skaffes tilveie, ledsaget af en Veiledning, hvorefter det maaske kunde blive muligt for dem, til hvem Hr. Pastoren har henvendt sig i Amerika, at bedømme, hvorvidt angjældende Individens Sygdom siden Ankomsten til deres nye Hjem har undergaaet nogen Forandring.

I Pleiestiftelsen for Spedalske No. 1 var Belægget ved Udgangen af 1860	274.
I 1861 indkom	47.
Tilsammen Forpleiede i 1861	
I samme Tid afgik	55.

Altsaa Belæg ved Udgangen af 1861 266.

Til nøiagtigere Oplysning om Til- og Afgang i Belægget er en Tabel nedenfor vedføiet, lig den der ledsagede Beretningen for 1860, og for Sammenligningens Skyld er Opgjøret for dette Aar ligeledes medtaget. Det vil deraf sees, at Tilgangen er mere ligelig fordelt paa begge de bergenske Amter, end i 1860, idet der fra Nordre Bergenhus Amt er indlemmet idethele 24 og fra Søndre Bergenhus Amt 20, medens Forholdet i 1860 var respective 51 og 13. Aarsagen hertil er den, at Søgningen til Stiftelsen fra Søndre Bergenhus Amt har tiltaget paa samme Tid, som dette Amt ogsaa har kunnet tilstaaes flere Pladser, end i de foregaaende Aar, fordi de stærkt hjemsogte Dele af Nordre Bergenhus Amt, Sognene Kin og Svano samt begge de nordfjordske Lægedistrikter, ere blevne henviste til Reknes, og Førde Præstegjeld til Lungegaardshospitalet.

Fra Bergens By er i forrige Aar kun indlagt 2 Individder, nemlig en Kone fra Søndfjord, der efter mange Aars Ophold i Bergen var bleven spedalsk, samt en Pige fra Ladvik, der tjente i Byen, hvor hun angrebes af den spedalske Sygdom, og hvorfra hun efter det herværende Fattigvæsens Foranstaltning indlagdes i Stiftelsen.

Fra Stavanger Amt sees I at være indlagt i forrige Aar, uagtet dette Amt sender sine Syge til Lungegaardshospitalet. Med Hensyn hertil skal jeg derfor oplyse, at denne Syge allerede siden 1858 havde henligget i Pleiestiftelsen. I Begyndelsen af forrige Aar blev han midlertidigen hjemsendt derfra, fordi han viste sig opsætsig mod Forstanderen, men mod Slutningen af Aaret fik han atter sin Plads tilbage efter fornyet Andragende.

Fra Kin henlaa der hos mig ved Udgangen af 1860 3 Andragender og fra Selø 1. Ogsaa disse 4 Individder ere modtagne i Pleiestiftelsen i forrige Aar, som de sidste fra disse Præstegjelde, da jeg ikke ansaa det rigtigt at tilbagevende deres Andragender, der vare indgivne førend Bestemmelsen afgaves om, at disse Præstegjelde skulde henlægges til Reknes.

Afgangen har idethele været 55. Af disse ere 46 afgaaede ved Døden af et Antal af 321 Forpleiede, et noget gunstigere Dødsforhold end det foregaaende Aar, hvori Dødeligheden var 59 af 341. Lægens her vedlagte Beretning giver saavel herom, som om Sygepleien og Sundhedstilstanden i Stiftelsen i Aarets Løb de nødvendige Specialoplysninger, til hvilke derfor henvises.

9 Individder forlod Stiftelsen i 1861. Af disse udskreves 1 for at udvandre til Amerika, 1 maatte hjemsendes, fordi han led af Mani. Denne Person er den samme, der omtaltes i min Beretning for 1860. Han udsattes nemlig dengang paa Landet, gjenindlemmedes atter i Begyndelsen af 1861, da hans Sindssygdom bedredes, men maatte paany udsættes mod Slutningen af Aaret, da der indtraadte Recidiv, og han blev saa urolig, at han ikke længere kunde beholdes i Stiftelsen.

Af dem, der i Sommerens Løb hjempermitteredes paa kortere Tid, udebleve 3, som siden ikke have ladet høre fra sig, 2 forlod Stiftelsen uden dertil at angive nogen Grund, og 2 hjemsendtes formedelst Opsætsighed mod Forstanderen. Den ene af disse - den tidligere nævnte Person fra Stavanger Amt - blev efter fornyet Andragende tilstaaet Plads i Slutningen af Aaret, den anden er i dette Aar gjenoptagen efter hans egen og Forældrenes indstændige Begjæring derom.

Naar Stiftelsens Belæg ved Udgangen af forrige Aar sees kun at have udgjort 266, medens det ved Udgangen af 1860 var 274, skal dertil bemærkes, at Formindskelsen ikke har sin Grund i formindsket Søgning til Stiftelsen, hvor der altid henligger 20—30 uafgjorte Andragender, men det hidrører fra, at indvendige Arbejder i Bygningen, hovedsageligen Underklædningen af samtlige Sygeværelses Lofter, have nødvendiggjort en Indskrænkning i Belægget i Aarets sidste Halvdel. Og denne Indskrænkning vil det sandsynligvis endnu i en stor Del af dette Aar blive nødvendigt at vedligeholde, indtil Malingen af Sygeværelserne er fuldført.

I den engang indførte Orden ved Driften og de for Stiftelsen vedtagne Bestemmelser, der ligge indenfor Overbestyrelsens Omraade at fastsætte, har der i forrige Aar ikke været foretaget nogen Forandring. Bispisningen, Sygepleien og Arbeidsvirksomheden har været underlagt de samme Reg-

ler, som de foregaaende Aar, og giver derfor ikke Anledning til særskilte Bemærkninger.

Om de anstillede Curforsøg har Stiftelsens Læge udtalt sig i sin her vedlagte Beretning for forrige Aar. Da hans Stilling ved Stiftelsen med Hensyn til disse Forsøg er aldeles selvstændig, er det en Selvfølge, at baade Planen for Forsøgene og dens Gjennemførelse i Enkelthederne er overladt hans eget fri Valg. At der af disse Forsøg er erhvervet yderligere Vished for, hvad ogsaa tidligere har været iagttaget, at en strængt gennemført god Forpleining udøver en heldbringende Indflydelse paa den spedalske Sygdom, er vistnok et Skridt fremad, navnlig har man ikke, mig bekjendt, havt Anledning til at se, hvad de 4 i Beretningen omhandlede Individuer afgive Exempel paa, at Spedalskheden kan træde tilbage og forsvinde som Følge saagodtsom alene af en bedre Forpleining uden at gennemløbe noget Suppurations- eller Ramollissementsstadium, saaledes som man i Regelen ser denne Proces gaa for sig der, hvor man iagttaget spontan Helbredelse. Det er imidlertid vel formæget at vente, at saadanne Exempler skulle blive andet end enestaaende Undtagelser, medens Regelen fremdeles vil blive den, at Sygdommen, selv under den bedste Forpleining, bliver bestaaende. Man vil derfor nok komme til at finde sig opfordret til en mere udvidet Brug af Medicamenter eller idetheletaget en mere indgribende og mod selve Sygdommen rettet Behandling, saafremt egentlige Helbredelsesforsøg ikke skulle opgives, og man ikke allerede nu skal maatte tilstaa, at alle Bestræbelser udenfor Naturens egne ere frugtesløse. Men en saadan Erklæring turde dog vel endnu være forhastet, selv om det unegteligen maa indrømmes, at man endnu ikke er kommen til nogen Behandlingsmaade af den spedalske Sygdom, der endog blot tilnærmelsesvis kan kaldes tilfredsstillende.

Af Arbeider, der i Aarets Løb ere udførte af Lemmerne, har Forstanderen opgivet følgende: Til Indtægt for Stiftelsen er forfærdiget 563 Alen Not og 12 Fiskegarn, Alt af Materialier indleverede til Forarbeidelse fra Byens Indvaanere. Desuden er der af Materialier, indkjøbte for Stiftelsens Regning, udført: Spinding af 571 $\frac{3}{4}$ Pd. Uld, hvoraf er solgt 240 Pd. Garn ved Auction; Strikning af 55 Nattroier, hvoraf 12 ere solgte ved Auction, Paastrikning af 379 Par Strømper, Syning af 114 Lommetørklæder, 82 Kvindetroier, 47 Skjorter, 14 Underskjorter, 194 Forklæder, 12 Mandstroier, 48 Veste, 66 Buxer, 27 Underbuxer og 13 Stykker Kattun til Ligtøi. Af Skomagerarbeide er udført 167 Par nye Sko, og 401 Par ere reparerede; af Snedkerarbeide 12 Havebænke, 4 Natskrin, 4 Sygestueborde og 35 Ligkister. Forøvrigt have Lemmerne udført Reparationer og Omsyning af brugte Klæder, Opstopning af Madratser og Reparation

af endel andre Inventariesager, Havearbeide, Rulling, Brændeskjæring og andet forefaldende Arbeide i Huset.

Af nye Arbeider ved Bygningen og dens Omgivelser, hvortil Midler særskilt ere bevilgede, er i forrige Aar fuldført det Dampbadeværelse, der ved Udgangen af 1860 var nær færdigt, endvidere Indredningen af Kjælderne under Hovedbygningens Fløi, Grusning og Hellelægning af Gaardspladsen, og Hegnet ved Kirkegaarden. Paabegyndt og temmelig langt fremskreden ved Aarets Udgang var Underklædningen under Lofterne i samtlige Sygeværelser.

Af de i 1861 udførte Arbeider, hvortil Udgifterne udredes af Driftsfondet, maa som de væsentligste nævnes: Flere mindre Grøfter i Bygningernes Nærhed, Størstedelen af en større Grøft langs Hovedbygningens søndre Fløi til Optagelse af Grundvand, der ellers vilde trække ind i Kjælderen, Fornyelsen af den halve Del af Stakittet langs Trottoiret ved Landeveien, hvilket nu er opført af Jern istedetfor det forhen opførte af Træ, der var cassabelt, Trottoirets Reparation, Vandledningens Forlængelse med et Rør til Apotheket, samt et nyt Fag Vinduer i Øconomens Værelse. Haveanlægget er i det forløbne Aar ogsaa noget fremskredet, idet flere Veie ere anlagte, nogen Beplantning udført, og Stranden mod Lungegaardsvandet reguleret og lidt udvidet ved Paafyldning indenfor en Mur, der beskytter den mod Vandet.

Ifølge det af Cassereren aflagte Regnskab have Stiftelsens Indtægter og Udgifter i 1861 været følgende:

I n d t æ g t.		
	Spd.	Skill.
1. Anviste og hævdede Summer	19000.	-
2. Indtægt af Lemmernes Arbeide for Fremmede	28.	36.
3. Diverse Indtægter, saasom ved Salg af Kjøkkenaffald og forskjellige casserede Gjenstande	194.	4 $\frac{1}{2}$.
4. Decisionsansvar	-	24.
Tilsammen	19222.	64 $\frac{1}{2}$.
U d g i f t.		
1. Gjæld fra 1860	601.	78.
2. Bepisingen	9069.	46.
3. Beklædningen	759.	63.
4. Medicin, Igler, Instrumenter (Sygepleien)	809.	85 $\frac{1}{2}$.
5. Belysningen	423.	14.
6. Brænde og Stenkul	1025.	92.
7. Lønninger	1957.	-
8. Vaagekoner	97.	40.
9. Natvægteren	73.	-
Lateris	14816.	58 $\frac{1}{2}$.

	Spd.	Skill.
Transport	14816.	58½.
10. Havens Vedligeholdelse	49.	93.
11. Materialier	168.	79.
12. Vadsk og Rengjørelse	345.	57.
13. Inventariet og dets Vedligeholdelse samt Assurance	824.	50.
14. Bygningernes Vedligeholdelse og Brandcontingent	836.	31.
15. Begravelsesomkostninger	46.	18.
16. Vandafgift	20.	-
17. Skorstenenes Renovation	60.	-
18. Bøger og Skolerekvista	14.	15.
19. Forskjellige Udgifter	345.	100½.
20. Underklædning under Lofterne i Sygestuerne	475.	21.
21. Indredning af Kjælderen	222.	113.
22. Et Badeværelses Forandring til Dampbad	24.	-
23. Gaardspladsens Grusning og Hellelægning	430.	60.
24. Hegn ved Kirkegaarden	155.	90.
	<u>1308.</u>	<u>44.</u>
Beholdning:		
a. Paa Folio i Norges Bank	2.	115.
b. Cassebeholdning	384.	3½.
	<u>386.</u>	<u>118½.</u>
Tilsammen	19222.	64½.

Heri er imidlertid ogsaa indbefattet Udgifter, der ikke kunne anføres som Driftsomkostninger ved Stiftelsen og som derfor bør fradrages Hovedsummen 19222. 64½.

nemlig:

1. Gjæld fra 1860 med 601. 78.

2. Udgifter ved nye Foretagender, hvortil Midler særskilt ere bevilgede engång for alle	601. 78.	19222. 64½.
3. Cassebeholdning	386. 118½.	
	<u>2297.</u>	<u>½.</u>

hvorefter de egentlige Driftsomkostninger i 1861 blive 1692 64.

Det gennemsnitlige daglige Belæg har været 270 Individer. Antallet af Forpleiningsdage 98,576.

Udgifterne pr. Individ daglig blive altsaa, naar Gjælden, Udgifter ved nye Arbeider paa Bygningen samt Cassebeholdning fradrages:

For Sygepleien	0,996	Skilling.
- BESPISNINGEN	10,200	—
Øvrige Udgifter tilsammen	9,408	—

Ialt 20,604 Skilling.

I Beretningen for 1860 ere Udgifterne anførte til 22,07 Skilling daglig pr. Individ. Denne Forskjel er imidlertid kun tilsyneladende, da den hidrører fra, at Regnskabet for 1860 ikke var ført med særskilte Contoer for de extraordinære Udgifter, som derfor heller ikke, saaledes som for 1861, i Udregningen kunde fraskilles de egentlige Driftsomkostninger.

Af de Arbeider ved Bygningen, hvortil Midler særskilt ere bevilgede, resterede endnu ved forrige Aars Udgang:

1. Underklædningen under Lofterne i Sygestuerne, der var paaibegyndt, men ikke tilendebragt.
2. Maling af sautlige Sygestuer.

Vedlagt følger en Tabel over Til- og Afgang i Stiftelsens Belæg for de sidstforløbne 2 Aar, samt en Oversigt over Alderen hos de i Pleiestiftelsen værende Spedalske ved Udgangen af 1861.

Oversigt over Til- og Afgang i Pleiestiftelsen No. 1.

	Belæg fra det foregaaende Aar.			Tilgang.															Tilsammen Forpleiede.	Afgang.										Belæg ved Udgangen af Aaret.							
				Fra Nordre Bergenhus Amt.			Fra Søndre Bergenhus Amt.			Fra Bergens By.			Fra Stavanger Amt.			Tilsammen.				Døde.			Hjemreiste.			Hjemsendtesom ikke Spedalske.			Overflyttede til en anden Stiftelse.				Tilsammen.				
	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.		Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.			
Aar 1860	123	152	275	26	25	51	7	6	13	1	1	2	-	-	-	34	32	66	341	30	29	59	4	3	7	-	-	-	-	1	1	34	33	67	123	151	274
Aar 1861	123	151	274	15	9	24	12	8	20	-	2	2	1	-	1	28	19	47	321	27	19	46	8	1	9	-	-	-	-	-	-	35	20	55	116	150	266

Oversigt over Alderen hos de i Pleiestiftelsen værende Spedalske ved Udgangen af 1861.

Kjøn.	Gifte.	Ugifte.	Under 5 Aar.	Fra 5-10 Aar.	10-15	15-20	20-25	25-30	30-35	35-40	40-45	45-50	50-55	55-60	60-65	65-70	70-75	75-80	80-85	Tils.	Under 20 Aar.	Fra 20-50 Aar.	Over 50 Aar.
Mænd . . .	24	92	-	4	4	7	22	16	21	12	8	3	4	5	5	1	3	-	1	116	15	82	19
Kvinder . .	28	122	-	2	4	11	16	27	21	20	14	5	9	8	5	4	-	2	2	150	17	103	30
Tilsammen	52	214	-	6	8	18	38	43	42	32	22	8	13	13	10	5	3	2	3	266	32	185	49

Indberetning for 1861

fra Lægen ved Pleiestiftelsen for Spedalske No. 1, J. A. Holmboe.

Den 1ste Januar 1861 var Lemmernes Antal 123 Mænd 151 Kvinder, tilsammen 274 Lemmer.
Indkomne i 1861 28 — 19 — — 47 —

altsaa opholdt der sig i 1861 i Stiftelsen 151 Mænd 170 Kvinder, tilsammen 321 Lemmer.

Deraf ere udgaaede:

Døde 27 Mænd 19 Kvinder, tilsammen 46.
Dimitteret som Sindssvag 1 — — — — 1.
Udskrevne eller Rømte 7 — 1 — — — 8. 35 — 20 — — 55 —

Altsaa overliggende 1ste Januar 1862 116 Mænd 150 Kvinder, tilsammen 266 Lemmer.

Belægget har saaledes været lidt mindre end forrige Aar, og dette har sin Grund deri, at i den senere Tid bestandig nogle af Værelserne have været under Reparation, og at derfor ikke alle Pladse kunne besættes.

Dødligheden var 46 af 321 Lemmer, eller 14,3 pCt.; deraf kommer 27 Dødsfald paa 151 Mænd, eller 17,9 pCt., og 19 Dødsfald paa 170 Kvinder, eller 11,2 pCt. Til Sammenligning hidsættes Mortalitetsforholdene for de sidste 3 Aar:

	1859	1860	1861	Tilsammen for hele Treaaret.
Mænd	14,5 pCt.	19,1 pCt.	17,9 pCt.	17,2 pCt.
Kvinder	12,3 —	15,8 —	11,2 —	13,2 —
Tilsammen	13,6 pCt.	17,3 pCt.	14,3 pCt.	15,1 pCt.

Dødsfaldene i 1861 indtraf:

i Januar	-	Mænd, -	Kvinder; tilsammen -	-
i Februar	2	—	1 —	3.
i Marts	1	—	1 —	2.
i April	3	—	1 —	4.
i Mai	2	—	2 —	4.
i Juni	1	—	4 —	5.
i Juli	2	—	4 —	6.
i August	7	—	2 —	9.

Lateris . 18 Mænd, 15 Kvinder; tilsammen 33.

Transport . 18 Mænd, 15 Kvinder; tilsammen 33.

i September	1	—	2 —	3.
i October	3	—	- —	3.
i November	5	—	1 —	6.
i December	-	—	1 —	1.

Hele Aaret . 27 Mænd, 19 Kvinder; tilsammen 46.

4 af disse Dødsfald maa tilskrives en Typhus som nærmeste Aarsag; alle de andre maa ansees som en ligefrem Følge af Spedalskheden; enkelte af disse indtraf under pludselige Kvælningsanfald i den tuberculøse Form; men de fleste under almindelig Hektik.

Middeltiden, hvori de i 1861 Afdøde havde opholdt sig i Stiftelsen, var:

for Mænd 20,7 Maaned; for Kv. 32,3 Mnd.; tils. 25,4 Mnd. imod i 1860:

for Mænd 14,8 Maaned; for Kv. 18,5 Mnd.; tils. 16,6 Mnd. og ville naturligvis disse Tal endnu i den nærmeste Fremtid vise sig stadig stigende.

Middeltiden, hvori Sygdommen havde været, var hos de Afdøde i 1861:

hos Mænd 7,9 Aar; hos Kvinder 9,4 Aar; tils. 8,64 Aar; imod i 1860:

hos Mænd 7,21 Aar; hos Kvinder 8,48 Aar; tils. 7,78 Aar.

Som Epidemi optraadte kun Mæslinger, i Juni og Juli; de forløb som hos andre ellers friske Folk uden at have nogen Indfyldelse paa selve Spedalskheden.

Af acute Sygdomme ere i Aarets Løb følgende noterede:

Sygdom.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	October.	November.	December.	Tilsam.
Angina	-	1	-	-	1	-	-	2	-	-	3	-	7
Bronchitis	-	-	1	1	2	-	-	-	-	-	3	-	7
Diarrhoea	4	3	7	4	1	2	16	8	2	3	3	3	56
Erysipelas	1	1	3	6	4	-	2	7	3	1	2	2	32
Feber med eller uden Knudeudbrud . .	6	2	9	3	5	1	2	-	3	-	3	-	34
Febris catarrhalis	-	1	-	-	3	-	-	-	5	-	1	-	10
Morbili	-	-	-	-	-	9	13	-	-	-	-	-	22
Pneumonia & Pleuritis	2	2	-	-	-	-	-	1	1	1	-	1	8
Typhus	1	2	-	-	-	1	3	5	1	-	1	1	15
Tilsammen	14	12	20	14	16	13	36	23	15	5	16	7	191

Sundhedstilstanden har idethele været meget god og navnlig i de sidste Maaneder af Aaret været udmærket god, hvilket vel for en Del maa tilskrives den usædvanlig milde Vinter, vi have havt.

Som Hovedregel for de Curforsøg, der anstilles paa Pleiestiftelsen, har jeg fremdeles holdt paa de i forrige Beretning udtalte Principer, ifølge hvilke jeg især lægger Vind paa at bringe Patienterne under saa gode hygieniske Forholde i enhver Henseende som muligt. Jeg har derfor afholdt mig fra at optræde altfor activt med nogen indgribende Medicinbehandling, og kun, hvor den naturlige Gang af Sygdommen i enkelte Tilfælde har givet bestemte Vink, har jeg fundet det rigtigt at skride ind i samme Retning. Det viser sig saaledes i den knudede Form, at Afsætningerne af og til forsvinde under betydelige Ulcerationsprocesser, uden at der i disse Tilfælde, ligesom ellers fordetmeste under Resorptionen af de i Huden afsatte Producter, samtidigt udvikler sig Anæsthesi eller Atrophi paa Grund af Afsætninger i Nerve-skederne, hvorhen Sygdomsproductet paa en Maade forflyttes. Med dette Factum for Øie tænkte jeg, at det kunde være værdt at forsøge i den knudede Form, hvad en fortsat deriverende Suppurationsproces kunde udrette, og jeg haabede der ved muligens at skaffe bort Afsætningerne i Huden uden at Anæsthesien skulde træde frem. I denne Hensigt have 3 Patienter brugt Spanskflueplastre vexelvis paa forskjellige Steder af Legemet, især hvor Afsætningerne vare betydelige; Suppurationen efter disse Vesicatorier holdtes i Gang i længere Tid: hos den Ene, som havde 9 Vesicatorier, i 5 Maaneder; hos den Anden, med 8 Vesicatorier, i 4 Maaneder, og hos den Tredie i 3 Maaneder ved 6 Vesicatorier. Under disse Suppurationsprocesser ere vel enkelte af de før afsatte

Masser forsvundne; men ved det forøgede Liv i Huden synes ogsaa nye Knuder og Afsætninger at være fremspirede med forøget Kraft; nogen heldbringende Elimination af Sygdomsstoffet synes ikke at være opnaaet, og saasnart Bortskaffelsen af det Afsatte standsede ved Suppurationsprocessens Ophør, syntes det, som om Hudafsætningerne florerede stærkere end før. Resultatet af disse Forsøg opfordrer altsaa ikke til Fortsættelse.

Sodabade have været benyttede gennem længere Tid af 4 Patienter uden nogen bemærkelig Virkning.

I forrige Indberetning omtaltes som tilsyneladende Helbredede 3 Lemmer, nemlig: 1) Oline Andersdatter Evjen, 2) Berthe Olsdatter Holsør, og 3) Bernt Olsen Holsør. Naar undtages, at No. 1 og 2 af disse have gennemgaaet Mæslingerne, have de Alle i dette Aar været fuldkommen friske; de have fremdeles et sundt og friskt Udseende, deres Legeme udvikler sig raskt efter Alderen; ingen nye Tegn paa Sygdommen have vist sig, - ja hos No. 1 synes endog de svagt pigmenterede Ar, som i forrige Beretning omtaltes, fremdeles at blive mindre synlige, - og disse 3 maa vel nu kunne ansees som fuldkommen helbredede; af forhen angivne Grunde blive de imidlertid fremdeles beholdte i Stiftelsen. Af disse have No. 1 og 2 fortsat med Brugen af Tran og Bitterthe, og No. 3 har brugt Sodabade hver 2den Dag. Den i forrige Beretning ligeledes omtalte Johannes Tollefsen Mehus er nu 6 Aar gammel; han indkom her paa Stiftelsen i November 1858 sammen med begge sine spedalske Forældre, som kort Tid derefter døde. Paa Moderens Side var der flere spedalske Slægtninge. Selv havde han efter Moderens og Faderens bestemte Udsagn været spedalsk fra Fødselen og da frembudt de samme Tegn paa Spedalskhed, om end mindre

tydeligt, som ved Indlæggelsen, nemlig en hel Del enkeltvis staaende, brunlig blaaf pigmenterede, tuberculøse Afsætninger især paa Extremiteterne. Han var desuden i høieste Grad vantreven og bar de tydeligste Mærker paa høi Grad af Vanrøgt og Mangel. I Sommeren 1859 angrebes han af Børnekopperne, der hos ham bleve meget voldsomme med stærkt suppurerende Pustler; hans Kræfter medtoges under dette til det Yderste, og han udmagredes i en ganske usædvanlig Grad. Men under dette vare ogsaa de spedalske Afsætninger fordetmeste dels forsvundne, dels forsvandt de, efterhaanden som Kræfterne lidt efter lidt vendte tilbage, og i Marts 1861 er der anmærket i hans Journal, at der næsten intet Spor er tilbage af Spedalskheden, uden en svag blaaagtig Pigmentafsætning i nogle smaa arlignende Flækker, hvori Substantstab er tilstede. Nu befinder han sig meget

godt, Mærkerne efter Spedalskheden forsvinde næsten ganske, og intet nyt Tegn paa denne Sygdom har vist sig. Han er dog endnu ikke rigtig trivelig, skjønt det ogsaa i denne Henseende gaar fremad, og uagtet der ingen egentlig Atrophi er tilstede og endnu mindre nogen Anæsthesi, er det dog neppe at betvivle, at hans Ernæring endnu lider under Følgerne af de ved arveligt Anlæg og ved tidligere Vanrøgt fremkaldte Forstyrrelser, under hvilke Spedalskheden saa tidlig og stærkt udviklede sig. Han har den hele Tid brugt Tran, staaet paa en rig Melkediæt, jævnlig brugt Bade, og iøvrigt været strengt passet; han har derimod aldrig været underkastet nogen gennemgribende Medicinbehandling. Forhaabentlig vil ogsaa dette Barn med Tiden kunne erklæres fuldkommen helbredet.

Indberetning for 1861

fra Lægen ved Reknes Pleiestiftelse for Spedalske, F. C. Sand.

Stiftelsen modtog sit første Belæg ved Overflytningen af samtlige Spedalske, der opholdt sig i Reknes Hospital den 31te Januar 1861.

Ved denne Overflytning, der begyndte den 1ste Februar og tilendebragtes den 6te, optoges i Stiftelsen

31 Mænd 32 Kvinder, tilsammen 63 Lemmer.

Den 25de Februar begyndte Stiftelsen at optage nye Lemmer, hvoraf

der til 7de April indkom 21 — 17 — — 38 —

52 Mænd 49 Kvinder, tilsammen 101 Lemmer.

Fra 7de April til 31te December optoges 12 — 13 — — 25 —

Fra 1ste Februar til 31te December optoges altsaa i Stiftelsen . 64 Mænd 62 Kvinder, tilsammen 126 Lemmer.

Af disse ere i Aarets Løb døde 9 Mænd 11 Kvinder.

Udgaaede med Overlægens Tilladelse forme-

delst Hjemve 2 — — —

Udgaaede uden Tilladelse 2 — — —

13 — 11 — — 24 —

Antallet af Stiftelsens Lemmer den 31te December 1861 var . . 51 Mænd 51 Kvinder, tilsammen 102 Lemmer

Af disse 102 Lemmer bleve i Løbet af Sommeren og Høsten 4 hjemforlovede, hvilke til Dato ikke ere returnerede.

Fra 7de April til 31te December har Stiftelsen haft et gennemsnitligt Belæg af 100 Lemmer daglig.

Saalænge Inspektøren er anvist Bolig i Stiftelsen, har den kun Plads for 140 Lemmer, altsaa var der ved Aarets Udgang 38 Pladse ledige.

Dødligheden har i det forløbne Aar været meget stor nemlig 20 af 126 Lemmer, eller 17,3 pCt. for Aaret. Dødligheden for Mænd var 15,3 pCt., for Kvinder 19,3 pCt.

Dødligheden blandt de fra Reknes Hospital overflyttede Lemmer var 11 af 63, eller 19 pCt., og blandt de ny optagne Lemmer 9 af 63, eller 17 pCt.

Naar der tages Hensyn til, at der blandt de 11 Døde af de ældre Lemmer var en 77aarig Kvinde, der døde af Al-

derdomssvaghed, og at de øvrige Dødsfald, saavel blandt de ældre som blandt de nye Lemmer, foraarsagedes af Spedalskheden, bliver Dødlighedsprocenten med Hensyn til denne Sygdom lige stor for begge Slags Lemmer, hvilket viser, at den pludselige Overgang til et forandret Levesæt, hvilken Forandring maatte være størst for de til Hospitalslivet uvante Lemmer, ikke har havt nogen Indflydelse paa Dødlighedsforholdet.

Dødligheden i de forskjellige Maaneder af Aaret har været:

i Februar	1 Mand - Kvinder;	tilsammen	1.
i Marts	- — - —	—	-
i April	- — 2 —	—	2.
i Mai	3 — - —	—	3.
i Juni	1 — 1 —	—	2.
i Juli	- — 3 —	—	3.
i August	1 — 1 —	—	2.
i September	1 — 1 —	—	2.
i October	- — 2 —	—	2.
i November	- — - —	—	-
i December	2 — 1 —	—	3.

Ialt 9 Mænd 11 Kvinder; tilsammen 20.

Gjennemsnitsalderen, hvori disse 20 døde, var 44,₁ Aar.

— for Mænd 41,₈ —

— for Kvinder 46,₀ —

Sygdommens Middelvarighed har været . 9,₆₅ Aar.

— — for Mænd . 5,₉ —

— — for Kvinder 12,₇ —

Aarsagen til den store Dødlighed blandt Lemmerne paa Stiftelsen i afvigte Aar, maa især søges i Sygdommens vildt fremskredne Udvikling og den grændseløs elendige Tilstand, hvori de fleste Afdøde befandt sig ved Optagelsen i Stiftelsen.

Tvende led af hektisk Feber med skeletformig Afmagring, og hos en Tredie var der allerede indtraadt Dødsrallen, før han indbragtes i Stiftelsen.

Førend Communerne blive skilte med de Skrøbeligste af sine Spedalske, og Stiftelsen faar et Belæg at Lemmer i Sygdommens første Stadier, vil sandsynligvis dette ugunstige Dødlighedsforhold ikke aftage.

Med Undtagelse af Rosenfeber, der fornemlig under Form af Ansigtsrosen (*Erysipelas faciei*) optraadte hyppig blandt Lemmerne i Maanederne Marts, April og Mai, til hvilken Tid den ogsaa forekom blandt Bybefolkningen, har ingen anden Sygdom vist sig epidemisk blandt Lemmerne i det forløbne Aar.

Omendskjønt denne Rosenfeber-Epidemi ikke udøvede nogen directe Indflydelse paa Stiftelsens Dødlighedsforhold, saa syntes den dog at være en medvirkende Aarsag til at fremskynde Døden hos 2de af de Spedalske.

Foruden mange ubetydelige Sygdomstilfælde, hvilke ere blevne behandlede uden at fortjene Omtale, have følgende acute Sygdomme forekommet i efternævnte Maaneder:

Sygdom.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	October.	November.	December.	Tilsam.
Angina	-	-	1	3	-	1	-	-	-	-	-	5
Bronchitis	-	1	5	2	-	4	1	2	-	-	-	15
Diarrhoea	1	1	1	1	5	2	3	-	-	-	2	16
Erysipelas	-	4	5	4	1	1	2	1	1	1	-	20
Feberanfald med eller uden Knudeudbrud . .	-	2	1	-	-	1	3	2	2	4	-	15
Febris catarrhalis	-	-	-	-	-	3	-	2	2	2	-	9
Kvælningsanfald	-	1	-	1	1	2	-	1	1	-	-	7
Pneumoni	-	3	-	1	1	1	-	-	-	-	-	6
Tilsammen	1	12	13	12	8	15	9	8	6	7	2	93

Den symptomatiske Behandling af de Spedalske i Stiftelsen har bestaaet i:

1. Vegetabilsk Diæt i Forening med Chloras kalicus eller Sulphas magnesicus mod Disposition til Knudeafsætninger;

2. Elektricitet mod Anæsthesier og Paralyser;

3. Narcotica, Derivantia, varme Omslag eller Bomuldsindvikling samt locale Blodutømmelser mod Neuralgier;

4. Locale Blodutømmelser og varme Omslag mod mindre udbredte Betændelser i Huden;

5. Universelle Blodudtømmelser og Pulvis refrigerans mod Fuldblodighed og Congestioner;
6. Jernpræparater mod Anæmi;
7. Aromatica eller Amara, dels alene, dels i Forbindelse med alkaliske og inciterende Midler mod Træghed og Svækkelse i Fordøjelsen;
8. Ungv. Ceræ, Ungv. basilicum eller Ungv. Lapidis calaminaris mod Raadsaarene.

Foruden Behandlingen af de symptomatiske, acute og andre forskjellige Sygdomme blandt de Spedalske i Stiftelsen, har min Opmærksomhed især været henvendt paa at stille de Syge i et for Helbredelsen eller Standsningen af deres Sygdom gunstigt Forhold overensstemmende med den Sætning, at Virkningen ophører med Aarsagen.

Som jeg tidligere har udviklet i mine Medicinalberetninger, medens jeg var Distriktslæge i Nordre Helgeland og i Ranen, kan jeg ikke frigjøre mig fra den Overbevisning, at Spedalskhedens væsentligste Leilighedsaarsag er jævnlig og langvarig Afkøling af Legemet, hvortil, i de fleste Tilfælde, slet Føde, usund Luft og Urenlighed slutte sig som medvirkende Aarsager, hvilke svække Legemets Modstandskraft mod hin, der lammer den periferiske Blodcirculation, Varmeudvikling, Nerve- og Muskelvirksomhed, hvorved den normale Stofvexel i de periferiske Organer standser, og abnorme Producter affeires paa forskjellige Steder i Legemet.

Gaar man ud fra den physiologiske Kjendsgjerning, at der til den normale Stofvexel i det menneskelige Legeme hører en normal Temperatur af omtrent $+ 37^{\circ}$ C. som uadskillelig Ledsager og Betingelse, maa man altsaa for at be-

fordre Stofvexelen, lette Absorptionen af de afsatte abnorme Stoffe og fremkalde Afsættelsen af nye normale, specielt med Hensyn til Behandlingen af de Spedalske, hvis Varmeudvikling er svækket, sørge for:

1. at de have stadigt Ophold i varm, tør og ren Luft, $+ 20^{\circ}$ — 22° C., samt at de beskyttes mod Trækluft;
2. at de, saaofte Veiret tillader det, bevæge sig og arbeide i fri Luft med Iagttagelse af, at ikke Legemet afkjøles for meget (Temperaturen bør ikke paa noget Punct af Legemets Overflade synke under $+ 32^{\circ}$ C), i hvilken Hensigt Uldent bruges nærmest Legemet;
3. at de jævnlig rense Huden ved lunkne Bade, $+ 37^{\circ}$ — 40° C;
4. at de erholde letfordøielig og nærende Føde.

Uagtet det ikke har været mig muligt nøiagtig at gennemføre denne Plan for Behandlingen, er det dog tilnærmelsesvis skeet, hvorved jeg hos de fleste Spedalske, hos hvilke Sygdommen ikke har været forlangt fremskreden, har sporet Bedring, hos 3 i den Grad, at jeg har Haab om deres Helbredelse.

Under mit 17aarige Ophold i Helgeland som Distriktslæge forsøgte jeg forskjellige Midler mod Spedalskheden, af hvilke Tran indvortes for begge Former, i Forening med Elektricitet mod den anæstetiske og Indgnidninger med Ungventum hydrargyri mod den knudede Form, syntes at være blandt de virksomste; men Erfaringen viste snart, at Anvendelsen af disse Midler var forgjæves, naar de Spedalske vedblev sit tilvante Levesæt, hvorimod det lykkedes, ved kun tilnærmelsesvis at følge ovenanførte Regler for Behandlingen, at se 3 Spedalske helbredede.

Indberetning for 1861

fra Lægen ved Reitgjerdets Pleiestiftelse for Spedalske, P. A. Ekroll.

Stiftelsen aabnedes den 1ste September 1861, og den 3die næstefter tiltraadte jeg Lægeposten. 6 Lemmer vare dengang optagne, samtlige indkomne i de sidste Dage af August.

Ved Aarets Udgang var Antallet af Indkomne ialt 188,

nemlig 121 Mænd og 67 Kvinder. Deraf vare indkomne i August og September 132, i October 43, i November 8 og i December 5.

Forpleiningsdagens Antal var 16,644, altsaa gennemsnitlig pr. Individ 88,53.

Til hvilke Aldersclasser de Indkomne hørte, sees af følgende Tabel:

	Under 5 Aar.	Mellem 5 og 10 Aar.	Mellem 10 og 20 Aar.	Mellem 20 og 30 Aar.	Mellem 30 og 40 Aar.	Mellem 40 og 50 Aar.	Mellem 50 og 60 Aar.	Mellem 60 og 70 Aar.	Mellem 70 og 80 Aar.	Mellem 80 og 90 Aar.	Tilsam- men.
Mænd	2	-	10	45	38	11	6	6	2	1	121
Kvinder	-	1	10	21	14	11	6	3	1	-	67
Tilsammen . . .	2	1	20	66	52	22	12	9	3	1	188

Af de 188 Indkomne døde inden Aarets Udgang 12, nemlig 7 Mænd og 5 Kvinder, efter et Ophold i Stiftelsen af fra $\frac{1}{2}$ indtil 95 eller gennemsnitlig 54,56 Døgn. 8, nemlig 5 Mænd og 3 Kvinder, forlod Stiftelsen uden Tilladelse, 1 Mand efter indvilget Andragende, og 1 Mand udskreves, da de ubetydelige Antydninger til Spedalskhed, som forefandtes

ved hans Optagelse, efter omtrent 1 Maanedes Ophold her vare forsvundne.

Ialt udgik altsaa 10, der tillagte Antallet af Døde (12) udgjør en Afgang af 22; følgelig var Belægget ved Aarets Udgang 166, nemlig 107 Mænd og 59 Kvinder.

Til hvilke Aldersclasser de Døde hørte, angiver nedenstaaende Tabel:

	Under 5 Aar.	Mellem 5 og 10 Aar.	Mellem 10 og 20 Aar.	Mellem 20 og 30 Aar.	Mellem 30 og 40 Aar.	Mellem 40 og 50 Aar.	Mellem 50 og 60 Aar.	Mellem 60 og 70 Aar.	Mellem 70 og 80 Aar.	Mellem 80 og 90 Aar.	Tilsam- men.
Mænd	-	-	-	3	3	-	-	-	1	-	7
Kvinder	-	-	-	1	2	2	-	-	-	-	5
Tilsammen . . .	-	-	-	4	5	2	-	-	1	-	12

Af de 12 Dødsfald indtraf 3 i October, 4 i November og 5 i December. Spedalskhedens Varighed hos de Døde varierede mellem $1\frac{1}{2}$ Aar (hos 1) og 12 (hos 3), gennemsnitlig 7,32 Aar. Jeg maa imidlertid anmærke, at Sygdommens Varighed er noteret efter Vedkommendes eget Opgivende, hvorfor jeg tror at have Grund til at antage, at den idetheletaget er noget for lav.

Beregnes Mortalitetforholdet efter Antallet af de Indkomne eller Forpleiede, bliver dette 6,38 pCt. for 4 Maaneder eller 122 Dage, altsaa 19,09 pCt. for Aaret.

Gaar man derimod ved Beregningen ud fra, at ifølge Forpleiningsdagens Antal har det gennemsnitlige Belæg i nævnte Tidsrum været omtrent 136, eller - hvad der naturligvis giver samme Resultat -, at det gennemsnitlige Ophold i Stiftelsen for de Indkomne har været 88,53 Dage, faar man en Dødsprocent af 26,3. Uagtet den første Beregningsmaade er - saavidt jeg har kunnet erfare - den mest brugelige og giver et tilsyneladende gunstigere Resultat, tror jeg dog, at den sidste maa være at foretrække, især fordi den ved Sammenligninger unegtelig giver en paalideligere Maalestok end

hin, hvis Resultat for en stor Del er afhængigt af Belæggets Bevægelighed. Forøvrigt er det klart, at, hvilken af de nævnte Beregningsmaader der i nærværende Tilfælde anvendes, kan Resultatet ikke paa langt nær kaldes heldigt. Dette forklares nu - saavidt jeg kan skjønne - fornemlig deraf, at Beregningen omfatter et temmelig kort Tidsrum; thi som bekjendt og rimeligt nok, variere Mortalitetforholdene gjerne desmere, jo mindre Tal man har med at gjøre, saa at Fluctuationerne staa i omvendt Forhold til det Tidsrum og det Antal Individuer, der er Gjenstand for Beregningen; og at Resultatet her vilde helde til den ugunstige Side, antager jeg ikke vil være paafaldende, naar der tages Hensyn til de Omstændigheder, jeg i det Følgende skal tillade mig at paapege, navnlig under mine Bemærkninger angaaende den Gjenstand, hvormed de fordømte staa i Forbindelse, nemlig den almindelige Sundhedstilstand inden Stiftelsen.

Hvad nu denne angaar, saa kan den neppe idetheletaget characteriseres som synderlig gunstig; navnlig var Stiftelsen næsten ligefra dens Aabning hjemsogt af en Rosen-Epidemi, der uden nogen fuldstændig Afbrydelse vedva-

rede indtil Aarets Udgang. Af denne Sygdom angrebes i September 8, i October 24, i November 6 og i December 5, tilsammen 43, altsaa henved $\frac{1}{3}$ af det gjennemsnitlige Belæg og over $\frac{1}{5}$ af samtlige i Stiftelsen Optagne. Med Hensyn til Sygdommen bemærkes forøvrigt, at den saagodt-som udelukkende optraadte som Ansigtsrosen og blev i de fleste Tilfælde staaende derved, medens den i enkelte senere tillige localiserede sig i andre Legemsdele, som oftest Extremiteterne. I Almindelighed viste den sig temmelig godartet. Rigtignok var Feberen heftig og Hævelsen betydelig i ikke faa Tilfælde, men den havde da gjerne et hurtigt Forløb, og Reconvalentsen var hos forholdsvis kraftige Subjecter fordetmeste kort. Den vesiculære Form iagttoges kun i 5 Tilfælde.

Hvor stor Indflydelse denne Epidemi havde paa Dødeligheden, drister jeg mig ikke til at bestemme, og indskrænker mig i saa Henseende til at bemærke, at af de 12 Døde havde 4 været angrebne af Sygdommen, altsaa i et Forhold, der omtrent svarer til det mellem Antallet af Angrebne og Forpleiede. Af disse 4 kan jeg dog kun i det Høieste antage 1 at være død af Erysipelas, da de øvrige 3 enten vare restituerede eller i Reconvalentsen forinden deres Død. At den hos et Par af disse Sidste fremskyndte i nogen Grad Døden, var der i alt Fald stor Rimelighed i at antage, medens det paa den anden Side tillige maa bemærkes, at Spedalskheden hos disse havde naaet et saadant Udviklingsstrin, at Døden under enhver Omstændighed inden føie Tid maatte have paafulgt.

De intercurrente Sygdomstilfælde, som med Hensyn til Hyppighed kom Erysipelas nærmest, vare de catarrhalske og rheumatisk-catarrhalske, der vel oftest skrev sig fra Forkjølelser, som Vedkommende især havde paadraget sig under Reisen hertil. Endnu en Sygdom, som jeg ogsaa paa Grund af dens hyppige Forekomst tror at burde nævne, var Diarrhoe, der vel ogsaa for en stor Del hidrørte fra Forkjølelser, men maa-ske ligesaa ofte fra det forandrede Kosthold, som Opholdet i Stiftelsen medførte. En Flerhed af disse Tilfælde vare lette og hurtig forbigaaende, medens der paa den anden Side forekom nogle meget haardnakkede, og i 2 Tilfælde fremskyndte i alt Fald denne Sygdom Døden.

Af Pneumoni forekom 2 Tilfælde, hvoraf det ene endte dødlig.

Angaaende de øvrige Døde bemærkes, at hos samtlige havde Spedalskheden allerede haft en lang Varighed og naaet en betydelig Udviklingsgrad. De fleste indkom i en elendig Tilstand, og de øvrige indsygnede allerede i Begyndelsen af deres Ophold paa Stiftelsen. Et 40aars gammelt Fruentimmer fra Melhus Præstegjeld døde inden et halvt Døgn efter Optagelsen. Overalt syntes i mange Tilfælde Hensynet til

at blive de Spedalske kvit jo før jo heller at have gjort sig vel stærkt gjældende hos deres tidligere Forsørgere. Her vil jeg imidlertid indskrænke mig til i saa Henseende at anføre, at hvert nordenfra kommende Dampskib medbragte Spedalske fra de fjerntliggende Amter - Nordlands og Finmarkens - lige indtil Midten af November Maaned. Paa Grund af deres Sygdoms Beskaffenhed vare de saagodt-som udelukkende henviste til Dæksplads, og den rosværdige Omhu, som stedse skal være bleven vist dem fra vedkommende Dampskibschefers Side, kunde ikke altid strække til at beskytte disse kuldskjære og ømtaalige Individuer mod den Indflydelse, som en saa lang Reise paa den Aarstid maatte medføre. At Følgerne endda ikke bleve værre, maa vel rimeligvis især være at tilskrive det for den Aarstid ualmindelig gunstige Veir, som dengang indtraf.

Til disse Bemærkninger tror jeg endnu at burde føie nogle Ord angaaende en Gjenstand, der ikke kan undlade at ytre Indflydelse paa Sundhedstilstanden og hvad dermed staaer i Forbindelse, - jeg mener Lemmernes Tilfredshed med Opholdet i Stiftelsen og den deraf flydende Trivsel inden samme. At tilveiebringe en saadan, har jeg allerede paa Forhaand betragtet som en af de største Vanskeligheder, saadanne Indretninger, især i Begyndelsen, havde at overvinde; og at Opgaven skulde stille sig lettere her end andetsteds, forekom det mig at være liden Grund til at nære Haab om. Belægget paa Reitgjerdets Pleiestiftelse hører hjemme paa en Kyststrækning, der i Længde udgjør over Halvdelen af det hele Lands, og det tilhører paa faa Undtagelser nær den i mange Henseender uheldigst situerede Del af dens Befolkning. Lemmerne have derfor det tilfælles, at de med omtrent lige faa Undtagelser hidindtil have levet i smaa og usle Kaar, medens deres Levemaade og Livsvaner have været noget forskjellige og lempede efter Forholdene i deres respective Hjembygder. Denne Omstændighed gjør det vanskeligere for dem at kunne finde sig tilrette i de nye Forholde, navnlig at blive fortrolige med og leve sig ind i den Orden, Disciplin og Regelmæssighed eller, om man saa vil, Ensformighed, der nødvendigvis maa finde Sted i saadanne Anstalter og kan siges at være en Grundbetingelse for deres Bestaaen. Det i visse Maader Storartede ved Stiftelsen gjør i Almindelighed ikke noget gunstigt Indtryk paa dem; de overvældes ligesom deraf. Ikke Faa - og deriblandt nogle af de mest Angrebne - have medbragt Haab om en snarlig Bedring, ja vel endog fuldstændig Helbredelse, der tildels skal være dem indgivet af dem, der havde med deres Indsendelse at skaffe, hvad dog antagelig beror paa en Misforstaaelse, forsaa vidt det ikke er vitterlig Usandhed. Hvorom Alting er, saa have de nu engang fattet et saadant Haab og derved beredet sig en Skuffelse, der virker trykkende baade paa Sjel og Legeme. De

climatiske Forholde, der i og for sig neppe kunne kaldes særdeles gunstige her, skal der Tid til at vænne sig til, selv for dem, der tidligere have levet under langt slettere, hvad jeg forøvrigt antager at have været Tilfældet med Flerheden. Endogsaa Kostholdet er af og til Gjenstand for Misnøie, men som dog synes at være af underordnet Betydenhed, da det kun har været partielt og omtrent lige hurtigt forbigaaende som de Ulemper, Overgangen fra den usle og daarlige Kost, hvortil de tidligere have været vant, til den kraftige og nærende, de her faa, trods anvendt Forsigtighed medfører. Idetheletaget vil man finde, at ikke alene Øiet er aabent for Feil og Mangler, som jo ere uadskillelige fra hvilkensomhelst menneskelig Indretning, men at Phantasien ogsaa tages tilhjælp for at forstørre og forflere disse. Dette beror nu paa en Skrøbelighed, der just ikke udelukkende tilhører de Spedalske, men jeg synes at have gjort den Erfaring, at den er

mere fremherskende hos disse end ellers hos Folk i Almindelighed, og tror dertil at have fundet en rimelig Forklæringsgrund i den Omstændighed, at deres Sygdom saa ofte medfører Mangel paa Lyst og Evne til legemlige Beskæftigelser, der kunde adsprede Sindet. Naar nu hertil kommer, at Familiebaand hos Mange og Kjærligheden til „det Sted, hvor deres Vugge stod“ hos end Flere drager deres Hu og Tanker didhen, hvor de ere komne fra, er det ikke vanskeligt at skjønne, at en stor Del af dem har meget at lære og meget at glemme, forinden de kunne rigtig trives i Stiftelsen, Noget, der selvfølgelig under enhver Omstændighed vil kræve Tid.

De hidindtil anstillede Curforsøg have indskrænket sig til, at nogle Faa have været behandlede i det Væsentlige overensstemmende med de af Hr. Overlæge Høegh i hans Aarsberetning for 1860 udviklede Anskuelser.

Bilag.

Spisereglement for Reitgjerdets Pleiestiftelse.

Bestanddele.

Frokost alle Dage. 1 $\frac{1}{2}$ Pegel Kaffe med Smørrebrød.

$\frac{1}{2}$ Lod brændt Kaffe, $\frac{1}{8}$ Lod Cikori, $\frac{1}{2}$ Lod Sukker og enten $\frac{3}{4}$ Pegel skummet Melk med $\frac{1}{32}$ Pegel Fløde eller $\frac{1}{2}$ Pegel nysilet Melk; 16 Lod sigtet Rugbrød og 1 Lod Smør.

Middag Søndag. 3 Pegle Kjødsuppe med Kjød i og Brød.

13 Lod raat Kjød, 1 Lod Flesk, 4 Lod Byggryn, $\frac{1}{2}$ Lod Salt, $\frac{1}{5}$ Lod Løg, 8 Lod Poteter, 8 Lod Kaalrabi samt forskjellige Grøntsager og 8 Lod sigtet Brød.

Enten

- **Mandag** } Enten
3 Pegle Melkevelling med Smørrebrød
 eller
4 Pegle Gryngrød med Melk.

4 Lod Havre- eller Byggryn, 2 Pegle sød skummet eller, i Mangel deraf, 1 Pegel nysilet Melk, $\frac{1}{4}$ Lod Salt, 16 Lod sigtet Rugbrød og 1 Lod Smør,

eller

10 Lod Havre- eller Byggryn, 1 Pegel skummet sød eller 1 $\frac{1}{2}$ Pegel tyk Melk.

- **Tirsdag**
 og
 Fredag } 3 Pegle Rumfordsuppe med Kjød, Flesk
 og Grønt samt Brød.

6 $\frac{1}{2}$ Lod raat Kjød, 2 $\frac{1}{2}$ Lod raat Flesk, 2 Lod Byggryn, 10 Lod Erter, 12 Lod Kaalrabi, Persille eller andre Grøntsager, $\frac{1}{4}$ Lod Salt; 8 Lod sigtet Rugbrød.

Middag Onsdag	Enten Fisk med Poteter og Duppe tilligemed Melkevelling, eller Lapskaus med Melkevelling.	2 Pegle skummet eller, i Mangel deraf, 1 Pegel nysilet Melk, 4 Lod Byg- eller Havregryn samt enten 24 Lod raa fersk Fisk eller 16 Lod Klipfisk, 16 Lod Poteter, $\frac{1}{2}$ Lod Hvedemel, $\frac{1}{4}$ Pegel nysilet Melk, $\frac{3}{8}$ Lod Smør, eller 16 Lod Poteter, 6 Lod raat Kjød, $\frac{1}{2}$ Lod Flesk og 1 Lod Madfedt.
— Thorsdag	Enten 3 Pegle Fleskesuppe med Brød eller Blodklub med Madfedt og 3 Pegle Ølsuppe.	Enten $5\frac{1}{2}$ Lod raat Flesk, 4 Lod Byggryn, 2 Lod Erter, 6 Lod Poteter, 12 Lod Kaalrabi, 16 Lod sigtet Rugbrød; eller $\frac{1}{4}$ Pegel Øl, 1 Pegel skummet Melk og 4 Lod Bygmel; $\frac{3}{4}$ Pegel Blod, 14 Lod Bygmel og $1\frac{1}{2}$ Lod Madfedt.
— Lørdag	Enten Sild med Poteter og Brød tilligemed 3 Pegle Melkesuppe, eller Fisk med Poteter og Duppe tilligemed 3 Pegle Melkesuppe, eller Lapskaus tilligemed do. do.	2 Pegle skummet Melk, 4 Lod Bygmel samt enten 10 Lod Sild, 16 Lod Poteter og 8 Lod Brød, eller Fisk med Poteter og Duppe, } som for Onsdag angivet. eller Lapskaus,

Eftermiddag alle Dage. Kaffe og Smørrebrød.

$\frac{1}{2}$ Lod brændt Kaffe, $\frac{1}{8}$ Lod Cikori, $\frac{1}{2}$ Lod Sukker, $\frac{3}{32}$ Pegel Fløde;

Aften alle Hverdage. 2 Pegle Melgrød med Melk.

4 Lod Brød og $\frac{1}{4}$ Lod Smør. **NB.** For de Lemmer, der arbeide, og for hvem af de øvrige Lægen saaledes bestemmer, 8 Lod Brød og $\frac{1}{2}$ Lod Smør.

— **Søn- og Helligdage.** Smørrebrød med $1\frac{1}{2}$ Pegel The eller med $1\frac{1}{2}$ Pegel Ølost.

8 Lod Bygmel og 1 Pegel skummet eller $1\frac{1}{2}$ Pegel tyk Melk.

Aarets 4 Høitidsaftener. Risengrød med Øl.

16 Lod sigtet Rugbrød, 1 Lod Smør samt enten $\frac{1}{10}$ Lod The, $\frac{1}{2}$ Lod Sukker og $\frac{1}{3}$ Pegel nysilet Melk, eller 1 Pegel skummet Melk og $\frac{1}{2}$ Pegel Øl.

12 Lod Risengryn, $\frac{2}{3}$ Kande skummet eller $\frac{1}{3}$ Kande nysilet Melk; 2 Pegle Øl og 2 Lod Sirup.

Diæt.

For Dagen. 3 Portioner Suppe.

Hver Portion bestaar af 2 Lod Havregryn eller knuste Byggryn kogt med Vand til 3 Pegle, og deri, efter Lægens Bestemmelse, 3 Lod Bærsaft eller $\frac{1}{2}$ Lod Sukker og $\frac{1}{4}$ Lod Edik.

Sygekost.

Frokost alle Dage. 1 Pegel kogt Melk med Smørrebrød.

1 Pegel skummet Melk, 8 Lod sigtet Rugbrød og $\frac{1}{2}$ Lod Smør.

Middag - - 2 Pegle Melkevelling med Smørrebrød.

$1\frac{1}{2}$ Pegel skummet Melk, 3 Lod Havre- eller Byggryn; 8 Lod sigtet Rugbrød og $\frac{1}{2}$ Lod Smør.

Aften - - Enten
2 Pegle Melgrød med sød eller, efter Lægens Bestemmelse, tyk Melk,
eller
1 Pegel kogt Melk med Smørrebrød.

Grød og Melk som Hverdagens Helkost; kogt Melk med Smørrebrød som til Frokost.